

GS CPA, INC.
ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਭਾ ਅਕਾਊਂਟਿੰਗ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲੋੜਾਂ ਲਈ
Gurpreet Singh, CPA, MBA
Certified Public Accountant
 5450 Lafayette Road, Suite#3,
 Indianapolis, IN 46254
Ph:317-248-4802
 Fax: 317-800-7947
 e-mail: info@gscpainc.com Website: www.gscpainc.com

10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ
AMANTEL.COM
\$25 'ਚ 2600 ਮਿੰਟ (43.5 ਘੰਟੇ)
 ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੋਟ
24/7 Customer Service ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ
 ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ
 1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

PJ Insurance, Inc.
 5450 Lafayette Road, Suite # 3, Indianapolis, IN 46254
For All Your Insurance Needs.
Life, Health & Disability insurance
Home, Auto, Commercial, Worker Comp, Business
General Liability & other
“Ask us for new Obamacare health insurance quote”
Contact: Satvir K. Singh
Office Manager
Ph:317-248-4802
 Email: info@pjinsuranceinc.com

USPS - PP 1 **Fifteenth Year of Publication** ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ **Price 50¢** Email: punjabtimes1@sbcglobal.net
 ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ **www.punjabtimesusa.com**
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
 Punjab Times, Vol 15, Issue 5, February 1, 2014 20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਰਾਹੁਲ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੇ ਜ਼ਖਮਾਂ 'ਤੇ ਲੂਣ ਛਿੜਕਿਆ

ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਕੇਸ ਨਾਲ ਹਰ ਮੋੜ 'ਤੇ ਜੁੜਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਨਵੇਂ ਤੱਥ

➤ ਨਵੰਬਰ 84 ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫਿਰ ਭਖੀ ਸਿਆਸਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਆਗੂ ਅਤੇ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਫਰਜੰਦ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਨਵੰਬਰ 1984 ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਕੇ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ ਛੇਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ 'ਤੇ ਤਿੱਖੇ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ।

ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ 'ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਓ' ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਬੜੀ ਸਫਾਈ ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਦੰਗਿਆਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਬਚਾਅ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 2002 ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਹੋਏ ਦੰਗਿਆਂ ਲਈ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਪਰ 1984 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗੇ ਰੋਕਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਬੂਲ ਲਈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਬਾਰੇ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪਾਸਾ ਵੱਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਉਧਰ, ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਨਵੰਬਰ 1984

ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਹੁਣ ਤਕ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ? ਜੇ ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਇਕਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਵੀ ਯਤਨ ਕਰੇ ਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦਿਵਾਏ। ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਬੀਤਣ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਸਬੰਧੀ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਹਾਸੋਹੀਣਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 29 ਸਾਲ ਦੇ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੀ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਬਾਰੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕੁਝ ਆਗੂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦੰਗੇ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 10 'ਤੇ)

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪ੍ਰੋ. ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਹਰ ਮੋੜ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਤੱਥ ਜੁੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਲਾ ਕੇ 31 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ 28 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਵਾਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਵਨੀਤ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਪਾਈ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ 74 ਆਧਾਰ ਗਿਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਬੇੜੇ ਵਿਚ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਸੰਤੁਲਨ ਜਿਹੀਆਂ ਮਦਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪੁਲਿਸ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਨੇ ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਸੀ ਜਦਕਿ ਇਕ ਜੱਜ ਨੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ

ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗੇ 15 ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੋਲ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਬੇੜੇ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੈਦੀ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ

ਕਰਨ ਤੋਂ 10 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਫਤੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਆਏ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਦੇਰੀ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਯਾਫ਼ਤਾ ਕੈਦੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਪੀ ਸਦਸਿਵਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਇਸ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 10 'ਤੇ)

Dhade & Associates, PC **Immigration Lawyers**
WE FIGHT FOR YOUR RIGHTS!
ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ
 *ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਵੀਜ਼ੇ (ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਆਦਿ)
 *ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ *ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ *ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਆਫ ਸਟੇਟਸ
 *ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ *ਰਿਫਿਊਜ਼ੀ ਕੇਸ *ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਭੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
 *ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ 6 ਤੋਂ 12 ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
Ph:248-254-3441
 Fax:(248) 254-3443 www.eagle.pro, Email: info@eagle.pro
 Herman Singh Dhade
 Immigration Lawyer
7071 Orchard Lake Rd, Suite 320, W. Bloomfield, MI 48322

World Wide Travel
www.fly2world.com
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ \$1025* **ਦਿੱਲੀ \$875*** **ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ \$995***
DETROIT 734 838 9998 **CHICAGO 312 224 8800**
 *ਰੋਟ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਰਾਊਂਡ ਟ੍ਰਿਪ ਅਤੇ ਟੈਕਸ ਸਮੇਤ ਹਨ। ਸਫਰ ਦਾ ਸਮਾਂ 10 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ 10 ਮਾਰਚ 2014 ਦਾ ਹੈ
 *ਰੋਟ ਬਿਨਾਂ ਨੌਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਕਈ ਸਰਤਾਂ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ।

ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪਰਦੇਸੀ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ 22 ਮਾਰਚ ਨੂੰ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਇੰਟਰਨੈਟ ਅਤੇ ਫੋਨ ਰਾਹੀਂ 24 ਘੰਟੇ ਸੁਣੋ ਜਾ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਬੋਝੇ ਜਿਹੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਰਮਨਪਿਆਰੇ ਹੋਏ ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪਰਦੇਸੀ ਵਲੋਂ ਆਉਂਦੀ 22 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ, ਸ਼ਾਮਬਰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮੀਂ 6 ਵਜੇ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਦੇਬੀ ਮਖਸੂਸਪੁਰੀ ਕਰੇਗਾ।

ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪਰਦੇਸੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ (ਹੋਸਟ) ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਣਗੇ, ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਬੁਲਾਰੇ ਰੇਡੀਓ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੁਝ ਉਪੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੇਡੀਓ ਵੈਬ ਸਾਈਟ www.channpardesi.com 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜਾਂ ਫੋਨ 832-225-5354 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰਕੇ 24 ਘੰਟੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ, ਫੋਨ: 219-670-4579 ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓ, ਫੋਨ: 815-557-4991 ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਮਲਿੰਗੀ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪੁਨਰ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਨਾਂਹ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਮਲਿੰਗੀ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਉਪਰ ਪੁਨਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਐਚ.ਐਲ. ਦੱਤੂ ਅਤੇ ਐਸ. ਜੇ. ਮੁਖੋਪਾਧਿਆ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ 11 ਦਸੰਬਰ 2013 ਨੂੰ ਸਮਲਿੰਗੀ ਸੈਕਸ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸਮਲਿੰਗੀ ਹੱਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਸਮਲਿੰਗੀ ਸੈਕਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਮਰ ਕੈਦ ਤੱਕ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਮਲਿੰਗੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸਮਲਿੰਗੀ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਸੋਧ ਲਈ ਗੇਂਦ ਸੰਸਦ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਗਾਇਕ ਕੇ.ਐਸ. ਮੱਖਣ ਬਸਪਾ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ

ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਬਸਪਾ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਗਾਇਕ ਕੇ.ਐਸ. ਮੱਖਣ ਨੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ।

ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਭਾਰਤੀ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ 'ਚ ਸਮਾਗਮ ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ

ਇੰਡੀਅਨਾਪੋਲਿਸ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਯੂ ਐਸ ਏ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਕੁਲ ਹਿੰਦ ਲੁਬਾਣਾ ਸਮਾਜ ਦੀ ਯੂ ਐਸ ਏ ਇਕਾਈ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਿਯੁਕਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂਾਂ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੀ ਲੁਬਾਣਾ ਬਰਾਦਰੀ ਵਲੋਂ ਆਉਂਦੀ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂਾਂ

ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਇੰਡੀਆ ਪੈਲੇਸ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੌਕੇ ਲੁਬਾਣਾ ਬਰਾਦਰੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹੋਰ ਇਕ ਸੁੱਟ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਹੋਰਨਾਂ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਲੁਬਾਣਾ ਬਰਾਦਰੀ ਵਲੋਂ ਸ. ਸੱਲੂਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ, ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ, ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਭਵੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਧੀਮਾਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। 9 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਵਰਕਰਜ਼ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਗਾਇਕ ਕੇ.ਐਸ. ਮੱਖਣ ਬਸਪਾ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

Singh Tax & Accounting Services LLC.

Individual & Business Taxes, Accounting, Payroll & Financial Consulting Services.

ਆਈ ਆਰ ਐਸ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਸਬੰਧੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸਾਂ, ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ ਲਈ ਪਾਵਰ ਆਫ ਅਟਾਰਨੀ, ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਕਾਂਟਰੈਕਟ, ਐਸਟੇਟ ਪਲੈਨਿੰਗ ਅਤੇ ਟਰੱਸਟਾਂ, ਨਵੇਂ ਬਿਜਨਸ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ, ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ ਪੱਤਰਾਂ, ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਅਰਜੀਆਂ ਭਰਨ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Ph:248-982-2036

Fax:616-855-5575

Mohan Singh M.COM, MBA (Finance), ACA Master in Taxation. IRS Enrolled agent, Notary Public

Office Locations

38969 Cheshire Dr., Northville, MI 48167

38565 Joy Rd., Westland, MI 48185

Email : jhand_mohan@yahoo.com; or info@SinghTaxServices.com
For More Detail check our web site at :www.SinghTaxServices.com

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਮਕਾਨ ਵੇਚਣ/ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾਂ

ਕਰਨ ਗਿੱਲ

Ph: (734) 612-9984

Either Buying or Selling a Home in Michigan "Always Go with the Winner"

COLDWELL BANKER

44644 Ann Arbor Road Plymouth, MI 48170

Email: KarnGill@Hotmail.com

Website: www.KarnGill.com

Stores For Sale

in Michigan

Liquor Store with Property

Prime location, newly remodeled, very profitable, reputed liquor store from last 30 years. Liquor Beer & Wine, ATM, Check Cashing.

32 coolers, 3 units available for rent with potential monthly income of \$3750, business and building for sale

Monthly Revenue: \$100,000; Lotto \$60,000

Price \$900k+Inventory

Firm price. Very motivated sellers. Only serious buyers please contact.

Convenience Store

Mini Supermarket, Convenience Store for sale with Real Estate in Monroe County, MI. Grocery, Beer, 6000 Sqft with deli, beer, wine, lotto, Western Union-check cashing, clothing, good potential. Owner wants to retire.

Monthly Gross Income:\$67800 Cash Flow:\$15K-20K

ASKING PRICE: \$299,000

plus FF&E and Inventory** (**Additional)

For info. on more listings, pl. call

Ph: 248-931-7694

Jas@michiganrealtymichigan.com

Real Estate Broker

Jas Sohi

Michigan Realty Executives LLC.

Tandoori King

7220 Rockville Road, Indianapolis IN 46214

(Intersection of Rockville Rd & Girls School Rd)

Best North Indian Food in Indianapolis

ਤੰਦੂਰੀ ਚਿਕਨ, ਬਟਰ ਚਿਕਨ, ਸਾਗ ਪਨੀਰ, ਚਨਾ ਮਸਾਲਾ- ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਓਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਮੁੜ ਮੁੜ ਆਓਗੇ

Our speciality is that we use less oil for cooking and cook according to the choice of customers that they need spicy or mild.

ਟਰੱਕਾਂ ਲਈ ਵਾਧੂ ਪਾਰਕਿੰਗ ਅਤੇ ਟਰੱਕਰ ਵੀਰਾਂ ਲਈ 10% ਛੋਟ

\$5 off on \$26 purchase
\$4 off on \$21 purchase

(317) 240-8000

Customers can go online for coupons.
www.tandoorikingindy.com

Lunch Buffet 11 AM to 3:00 PM
Lunch Special \$1 off
Dinner Time Daily 5:00 PM-9:30 PM

ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕੀਤਾ: ਬਾਦਲ

ਪੌਂਟੀ ਚੱਢਾ ਕੇਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਾਪਸ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਗਣਤੰਤਰ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹੋਏ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚਲੀ ਸੰਘਵਾਦ ਦੀ ਉਸ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਰਿਕਲਪਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਸਥਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ 65ਵੇਂ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਸਬੰਧੀ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀੜਣ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਸਿਹਤ ਤੇ

ਸਿੱਖਿਆ ਜਿਹੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਖੋਹ ਲਏ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਾਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਦਕਿ ਜਿਣਸਾਂ ਤੇ ਲਾਗਤਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਮਿਥਣ ਤੇ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਹਾਂਪੱਖੀ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੰਬੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਰਹੱਦ ਲਗਦੀ

ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਮਨ ਸਾਂਤੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਰੱਖਣ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਵਰੁਦਿਆਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦਯੋਗਿਕ ਪੈਕੇਜ 2017 ਤੱਕ ਵਧਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਪੈਕੇਜ ਲਈ ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਨਾਮੀ ਉਦਯੋਗਿਕ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ।

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਉੱਘੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਚੱਢਾ (ਪੌਂਟੀ ਚੱਢਾ) ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ 21 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਿਜੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਚਿਨ ਤਿਆਗੀ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਕ ਮਾਮਲਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਤਲ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਕੈਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਵਿਮਲ ਕੁਮਾਰ ਯਾਦਵ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 17 ਨਵੰਬਰ, 2012 ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਚੱਲਣ ਦੀ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੌਂਟੀ ਚੱਢਾ ਤੇ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਸੀ।

ਸਿੱਖ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਲਿਆ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਮੁਸਲਿਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਤੇ ਅਨੈਤਿਕ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਯੂ.ਕੇ. ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਸਲੇ ਸਮੇਤ ਸਮੂਹ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਸਮੂਹਿਕ ਰਾਏ ਲੈ ਕੇ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਜੋ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਜਾਵੇ।

ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਅਕ ਟਰੱਸਟ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੁੱਢਾ ਜੋਹਤ ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ 8 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਆ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਝਗੜੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਝਗੜੇ ਸਬੰਧੀ ਸੀਡੀ ਮੰਗਵਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਮਗਰੋਂ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਗਿਆਨੀ ਮੱਲ ਸਿੰਘ, ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੰਦਗੜ੍ਹ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ

ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਮੁਸਲਿਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਵੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਰਾਗੀ, ਕਵੀਸ਼ਰੀ, ਕਥਾਵਾਚਕ, ਢਾਡੀ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਭੱਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਹ ਇਸਤਿਹਾਰ ਛਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰ ਤੇ ਕਕਾਰ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਮਿਲੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਘਰ ਖਰੀਦਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵੇਚਣਾ

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਡੀਲ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਵਾਂਗੇ

- ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ? ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਓਨੇ ਪੈਸਿਆਂ 'ਚ ਆਪਣਾ ਘਰ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ!
- ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਮਾਰਟਗੇਜ ਵਾਲਾ ਪੈਸਾ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣੋ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕੁਇਟੀ ਬਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ
- ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ 1200 ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਕਿਸ਼ਤ ਅਤੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਨੀ ਡਾਊਨ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

\$169,000
Monthly Payment \$1539
*3 Bedrooms *Huge Family Room
*Good Schools, Private Yard

\$146,000
Monthly Payment \$ 1260
*3 Bedrooms *Hardwood Floors *New Kitchen
*Walking distance to Best School

ਅੱਜ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Guljit Kaur
Ph: 630-247-3367

Statewide Home Realty
www.SellHomein28days.com

INDIAN BAZAAR ਇੰਡੀਅਨ ਬਜ਼ਾਰ

2 ਫਰਵਰੀ 'ਪਹਿਲੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ' ਉਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੇਲ (2 ਤੋਂ 5 ਫਰਵਰੀ)

- ਖਾਣਾ ਸੁੱਧ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ
- ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
- ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ
- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਚਾਹ-ਪਕੌੜਿਆਂ ਦੀ ਫਰੀ ਸੇਵਾ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ।

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

Ph: 317-534-5151, 317-997-9140

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ 25% ਫੋਟ ਸਿਰਫ 2 ਫਰਵਰੀ

ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਲਹਿੰਗੇ, ਸੂਟ ਤੇ ਸਾੜੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ

Gidha Bhangra Dressess On Rent

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਲਈ ਕਲੀਰੇ, ਗਾਨੇ, ਸੁਰਮੇਦਾਨੀ, ਕਿਰਪਾਨ, ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਬੁੜਾ, ਜਾਗੋ ਮਟਕੀ, ਪਰਾਂਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

Call: 317-603-4018, 317-332-1387

E-mail: spkaurus@yahoo.co.in
Facebook preetboutique

334 S. Emerson Ave., GREENWOOD, IN 46143

ਭਾਰ ਘਟਾਓ, ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰ ਵਧਣ, ਸੂਗਰ, ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਕਬਜ਼, ਕਮਰ ਦਰਦ, ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦ, ਹਰਦਮ ਥਕੇ ਰਹਿਣ, ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਸਾਹ ਚੜ੍ਹਨ ਆਦਿ ਅਲਾਮਤਾਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?

> ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਦੇਸੀ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਵਜ਼ਨ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਕੋਈ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

> ਸਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਪਿਛਲੇ 32 ਸਾਲ ਤੋਂ 72 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਰਬਲ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

Safe & Easy Weight Loss
Ph: 317-886-4858

www.punjabiweightloss.blogspot.com
www.goherbalife.com/skaur

ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸਣ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਨਾਮਵਰ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਭਥਦੇ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਕਸੂਤਾ ਘਿਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੂਬੇ ਦੇ 10 ਨਾਮਵਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਸਬੰਧਿਤ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਚਾਰ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ।

ਹਾਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਡਾ. ਗੁਪਤਾ ਨੇ 13 ਮਈ, 2013 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ 10 ਨਾਮਵਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਜੇਲ੍ਹਾਂ) ਸ਼ਸ਼ੀ ਕਾਂਤ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਡਾ. ਗੁਪਤਾ ਵੱਲੋਂ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਤਹਿਤ ਮੰਗੀ ਉਪਰੋਕਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕੋਰਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖੁਫ਼ੀਆ ਵਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 25 ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਛੋਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਡਾ. ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਮੇਸ਼ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਡਾ. ਗੁਪਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਤਹਿਤ ਮੰਗੀ ਉਪਰੋਕਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਸਕਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਖ਼ੁਸ਼ਟ ਰੁਝਾਨ ਹੈ। ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ.

ਭੋਲੇ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਤਾਲਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਐਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਈਡੀ) ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਡਰੱਗ ਮਾਫੀਏ ਦੇ ਸਰਗਣੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਭੋਲਾ ਦੀ ਇਥੇ ਹਵਾਲਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਾਰੇ ਲੰਮੀ-ਚੌੜੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਭੋਲੇ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਉਤਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਆਮ ਵਾਂਗ ਕੁਝ ਬੋਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਹੀ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ।

ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ ਕਿ ਡਰੱਗ ਮਾਫੀਏ ਵਿਚ ਹੋਰ ਦੋ ਕਿਹੜੇ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਪਰ ਭੋਲੇ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਟਾਲਾ ਵੱਟੀ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਭੋਲੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਪਰ ਮਾਯੂਸੀ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਈਡੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਈਡੀ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਭੋਲੇ ਕੋਲੋਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹਵਾਲਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਖ਼ੁਲਾਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ

ਡਰੱਗ ਮਾਫੀਆ ਨੇ ਦਰਜਨਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਹਵਾਲੇ ਰਾਹੀਂ ਇਥਰ-ਉਧਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਡਰੱਗ ਮਾਫੀਆ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਟਾ ਚੋਣ ਫੰਡ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਭੋਲੇ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਤਹਿਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈਕੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਿਹੜੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇ, ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਖੁਫ਼ੀਆ ਵਿੰਗ) ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਾ. ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਤੇ ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਦੇ ਲੋਕ ਸੂਚਨਾ

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਡਾ. ਗੁਪਤਾ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਖੁਫ਼ੀਆ ਵਿੰਗ) ਦੇ ਲੋਕ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਸੂਚਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਮੇਸ਼ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡਾ. ਗੁਪਤਾ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਖੁਫ਼ੀਆ ਵਿੰਗ) ਦੇ ਲੋਕ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੁਣ ਚਾਰ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁੜ ਬੁੜੈਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮਰਹੂਮ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਰਹੇ ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ 28 ਦਿਨ ਦੀ ਪੈਰੋਲ ਕੱਟਣ ਉਪਰੰਤ ਮੁੜ ਬੁੜੈਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਬੁੜੈਲ ਜੇਲ੍ਹ ਅਥਾਰਿਟੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਸੀ

ਰਾਕੇਸ਼ ਖੁਰਾਣਾ ਹਾਰਵਰਡ ਦੇ ਡੀਨ ਨਿਯੁਕਤ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਰਾਕੇਸ਼ ਖੁਰਾਣਾ ਨੂੰ ਵੱਕਾਰੀ ਹਾਰਵਰਡ ਕਾਲਜ ਦਾ ਡੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਚਾਰਜ ਲੈਣਗੇ। ਖੁਰਾਣਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਾਰਵਰਡ ਬਿਜਨਸ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਮਾਰਵਿਨ ਬਾਓਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ-ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਆਰਟਸ ਫੈਕਲਟੀ 'ਚ ਸਮਾਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਹਾਰਵਰਡ ਦੇ ਕੈਬਟ ਹਾਊਸ ਦੇ ਕੋ-ਮਾਸਟਰ ਹਨ।

ਮਲਕੀਤ ਕੀਤੂ ਹੱਤਿਆ ਕੇਸ ਦਾ ਭਗੌੜਾ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਬਰਨਾਲਾ: ਬਰਨਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹਲਕਾ ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਅਕਾਲੀ ਵਿਧਾਇਕ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਕੀਤੂ ਦਾ ਭਗੌੜਾ ਕਾਤਲ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਸਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਐਸਐਸਪੀ ਬਰਨਾਲਾ ਸ਼੍ਰੀ ਉਪਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਕੀਤੂ ਹੱਤਿਆ ਕੇਸ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਸਾ 15 ਨਵੰਬਰ, 2013 ਨੂੰ ਮੋਗਾ

ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਕੀਤੂ

ਅਦਾਲਤ ਵਿਚੋਂ ਪੇਸ਼ੀ ਭੁਗਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਗਾਉ ਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਚਕਮਾ ਦੇ ਕੇ ਫ਼ਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸੀਆਈਏ ਸਟਾਫ਼ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਬਰਨਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪਿੰਡ ਕੁੰਡਲੀ ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਜੱਸਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਸਾ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ 30 ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਹਨ।

ਫ਼ਰੀਦਕੋਟੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਤੰਬਾਕੂ ਤੋਂ ਤੰਬਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਲੋਕ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਦੇ ਤੰਬਾਕੂ ਤੇ ਧੂੰਆਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਫ਼ਾਜ਼ਿਲਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਲੋਕ ਸ਼ਰਾਮ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਸਿਗਰਟ ਬੀੜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਤੱਥ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ।

ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ 95.7 ਫ਼ੀਸਦ ਤੰਬਾਕੂ ਦੇ ਧੂੰਏਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ 89.5 ਫ਼ੀਸਦ ਤੰਬਾਕੂ ਮੁਕਤ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਟਿਆਲਾ 89.1 ਫ਼ੀਸਦ ਤੇ ਫ਼ਾਜ਼ਿਲਕਾ 88.8 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਧੂੰਆਂ ਰਹਿਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤੰਬਾਕੂ ਤੇ ਧੂੰਆਂ ਮੁਕਤ ਐਲਾਨੇ ਗਏ 12 ਹੋਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਤੰਬਾਕੂ ਮੁਕਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 16 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਧੂੰਆਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋ ਹੋਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਇਸ ਲੜੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੀੜੀ ਸਿਗਰਟ ਦੇ ਧੂੰਏਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਤੰਬਾਕੂ ਤੇ ਧੂੰਆਂ ਮੁਕਤ ਐਲਾਨਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ

ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਮੁਸ਼ਤੈਦੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਭੋਲਾ ਦੇ ਦੋ ਰਿਮਾਂਡ ਤੇ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਅਹਿਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਹਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ 'ਤੇ ਵੀ ਨਸ਼ਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੇ ਰਿਮਾਂਡ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਬੈਠੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਵੀ ਬਿਲਕੁਲ ਪਰੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦਿਨ ਮਗਰੋਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਹੈ।

ਭੋਲਾ ਦਾ ਰਿਮਾਂਡ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਥੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭੋਲੇ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਮਾਂਡ ਦੌਰਾਨ ਈਡੀ ਨੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਕੁਝ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਛੇ ਫਰਵਰੀ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੇਸ਼ੀ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਕਾਪੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਸ਼ੰਕਾ ਜਾਹਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਕਾਲਾ ਧਨ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਫੰਡ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਖਪਾਇਆ ਹੋਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੰਬਾਕੂ ਕੰਟਰੋਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਡਾ. ਰਾਕੇਸ਼ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਧੂੰਆਂ ਮੁਕਤ ਐਲਾਨੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ ਪਰ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ, ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫ਼ਾਜ਼ਿਲਕਾ, ਪਟਿਆਲਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਸੰਗਰੂਰ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਫ਼ਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਰੂਪਨਗਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ, ਮਾਨਸਾ ਤੇ ਅਜੀਤਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਤੰਬਾਕੂ ਮੁਕਤ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਜਿਆਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਤੰਬਾਕੂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਫਿਲੌਰ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਰਹੇਗਾ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ

ਫਿਲੌਰ: ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਹੀ ਕਾਬਜ਼ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੁਰਾਤਤਵ ਵਿਭਾਗ (ਏ.ਐਸ.ਆਈ.) ਨੇ ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਰਾਸਤ ਦੱਸਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਲ੍ਹਾ 1891 ਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਹੈ ਤੇ ਇਥੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਤੇ ਵੱਡਾ ਪੁਲਿਸ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸਕੂਲ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੁਰਾਤਤਵ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਲ੍ਹਾ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਇਸ ਦੀ ਦੇਖਰੇਖ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਾਰ ਦੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਅਕੈਡਮੀ ਦੇ ਜੁਆਇੰਟ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕਮ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਸ੍ਰੀ

ਐਸ.ਪੀ.ਐਸ. ਪਰਮਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਲ੍ਹਾ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 200 ਗਜ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਉਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ

ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਹਦੂਦ ਤੋਂ 200 ਗਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਹੈ ਤੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਪੀਰ ਬਾਬਾ ਅਬਦੁੱਲਾ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਜ਼ਾਰ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪੁਰਾਣਾ ਫਿੰਗਰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਬਿਊਰੋ, ਪੁਲਿਸ ਟਰੇਨਿੰਗ ਅਕੈਡਮੀ ਵੀ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ

ਦੇਖਭਾਲ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਲਹੌਰੀ ਗੇਟ, ਦਿੱਲੀ ਗੇਟ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਕਰਾਰ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੁਰਾਤਤਵ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ 7 ਸਤੰਬਰ, 2011 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਰਾਸਤ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਜਲਦ ਤੋਂ ਜਲਦ ਇਹ ਕਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੰਵਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਿਲ੍ਹਾ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਥੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਹੈ।

ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਪੁਰਾਣੀ ਕਰੰਸੀ ਵਾਪਸ ਲਵੇਗਾ

ਮੁੰਬਈ: ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨੇ ਕਾਲੇ ਧਨ ਤੇ ਜਾਅਲੀ ਕਰੰਸੀ ਉਤੇ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਣ ਲਈ 2005 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਕਰੰਸੀ ਨੋਟ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 500 ਤੇ 1000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੋਟ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ 31 ਮਾਰਚ 2014 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਬੈਂਕ ਮੁਤਾਬਕ ਪਹਿਲੀ ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਲੋਕ ਪੁਰਾਣੇ ਨੋਟ ਬਦਲਣ ਲਈ ਬੈਂਕ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਬਿਆਨ ਮੁਤਾਬਕ 2005 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਸਨ ਨਹੀਂ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ।

ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਡਾਕਟਰੇਟ ਡਿਗਰੀ

ਮੈਲਬਰਨ: ਭਾਰਤੀ ਆਈਆਈਟੀ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਰਵੀ ਭਾਟੀਆ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੀ ਨਾਮੀ ਸਵਿਨਬਰਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰ ਆਫ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਰਤੀ ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਟੈਲੀਕਾਮ ਕੰਪਨੀ ਪਰੀਮਸ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਬਾਨੀ ਭਾਟੀਆ ਨੂੰ ਇਹ ਡਿਗਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਬਦਲੇ ਮਿਲੀ ਸੀ।

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile
(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

*Refinance up to 125% value of the house.

Loans Available In Most States!

>100% FHA Financing>Residential (Purchase & *Refinance)>Self Employed>Cash Out Refinance>Investment Property Loans>Jumbo Loans>Commercial Property With Business or Business Only

Want to Buy/Sell?

Single Home, TH, Condo, Apt, Business, Land, Motel, Investment Property

Madan Khatri

Call Madan Khatri 847-530-1550

www.PropertyZoo.com

Recognized as the 2013 Multi-Family Broker of the Year among the MORE* members.

Interest Rates are moving up!

Buy A Home anywhere in Metro NOW !!

A Broker who can work with you from Beginning to End, Call Now!

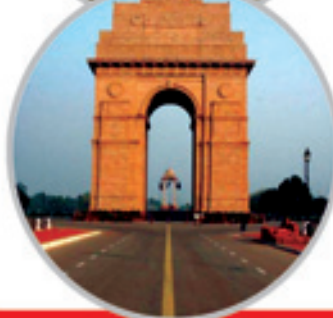
Prudential at 25 Turner Ave, Elk Grove Village, IL

PATEL TRAVEL INC

TO BOMBAY OR DELHI
699.00

Special Fare To Ahmedabad, As Same As Bombay

BANGLORE.....	749.00
CHENNAI.....	759.00
COCHIN.....	779.00
COLOMBO.....	849.00
DUBAI/ABUDHABI.....	729.00
HONGKONG/BANGKOK.....	759.00
HYDERABAD.....	759.00
KARACHI/DHAKA.....	749.00
KOLKATA.....	769.00
LONDON/PARIS/AMSTERDAM.....	299.00
MANGLORE.....	769.00
SYDNEY/MELBOURNE.....	799.00

ALL FARES ARE BASED ON 1/2 RT FARES.
ALL ABOVE GIVEN FARES ARE W/O TAXES.
ALL FARES ARE VALID WITH CERTAIN CONDITIONS.

Phone : 718-961-5252, Fax: 718-353-8901
Toll Free: 877-354-8999

Website: www.pateltravelinc.com • Email : pateltravelinc999@gmail.com

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ

www.011india.com

- ✓ ਵਧੀਆ, ਸਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼
- ✓ ਘਰੋਂ ਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਦੋ ਫੋਨ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ
- ✓ ਬਗੈਰ ਪਿੰਨ ਤੋਂ ਵਰਤੋ
- ✓ ਸਪੀਡ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ ਸੈਟ ਕਰੋ

\$25

2,500 Minutes

ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੇਟ

ਸਾਡੀ ਸਰਵਿਸ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋ।

Limited Time Offer. Restrictions & Additional Fees Apply.

800.914.1013 • 408.659.9400

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਂ, ਕਿਤੇ ਧੁੱਪ ਕਿਤੇ ਛਾਂ!

ਫਰੀਦਕੋਟ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਬਾਦਲ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀ ਹਰੇਕ ਸਹੂਲਤ ਮੁਹੱਈਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਿਥੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਰਸਕ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਸਿੱਖ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਸੰਧਵਾਂ, ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਖਾਈ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਦੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਦਾ ਹੈ।

ਕੋਟਕਪੂਰਾ-ਫਰੀਦਕੋਟ ਸੜਕ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਇਹ ਪਿੰਡ ਸਾਫ ਪੀਣਯੋਗ ਪਾਣੀ ਜਿਹੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਂਝਾ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪਿੰਡ ਕਾਫੀ ਪਛੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਇਥੇ ਇਕ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਸਿੱਖ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਕੋਲ ਨਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਤਬਾ।

ਉਧਰ, ਪਿੰਡ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚਹੂੰਮਾਰਗੀ ਸੜਕਾਂ ਕਿਨਾਰੇ ਲੰਮੇ ਖਜੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤਾਂ, ਸੌਰ ਉਰਜਾ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕੋਈ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਆਧੁਨਿਕ ਟਾਊਨਸ਼ਿਪ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪਿੰਡ

ਬਾਦਲ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਾਦਲ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸਕੂਲ, ਦੋ ਕਾਲਜ, ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰੀ ਪੌਲੀਕਲੀਨਿਕ, ਨਰਸਿੰਗ ਤੇ ਪੈਰਾਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ, ਖੇਡ ਸਟੇਡੀਅਮ, ਸਾਈ ਦਾ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸੈਂਟਰ, ਸਟਿੰਗ ਰੇਂਜ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੈਰੋਂ, ਸਰਾਏਨਾਗਾ, ਚੂਹੜ ਚੱਕ, ਸੰਧਵਾਂ, ਕੋਟਲੀ ਤੇ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਣਗੌਲਿਆ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਰਹੂਮ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਰਾਏਨਾਗਾ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਕੁਝ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ। ਕੋਟਕਪੂਰਾ-ਮੁਕਤਸਰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਵਸਿਆ ਇਹ ਪਿੰਡ ਵੀ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ, ਸੈਨੀਟੇਸ਼ਨ, ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਸਿਹਤ ਜਿਹੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਕਬੂਲ ਰਹੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਜੇ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਹਾਲਤ ਇਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ

ਬਿਹਤਰ ਨਹੀਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਦਾ ਜਵਾਈ

ਸੜਕ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਤੇ ਸੀਵਰੇਜ ਜਿਹੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ

ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਚੂਹੜ ਚੱਕ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਤਰਲੇ-ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। 15 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਇਹ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਿੰਡ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਸੰਖਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਕਈ ਅਹਿਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਣ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਪੁੱਤ ਜੱਟਾਂ ਦੇ), ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਆ ਗਦਰੀ ਬਾਬਾ ਰੌਧ ਸਿੰਘ, ਕੈਪਟਨ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਨਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ 1940-50 ਵਿਚ ਏਸ਼ਿਆਈ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕੈਨੇਡਿਆਈ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ) ਤੇ ਨਾਸਾ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ (ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਗਰ ਪਾਇਲ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸਥਿਤ ਹੈ), ਨੂੰ ਵੀ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਪਿੰਡ ਲਈ ਐਲਾਨਿਆ ਨਵਾਂ ਨਾਂ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਵੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬੋਝ ਹੋਣ ਦੱਬ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਦੀ ਹੋਣੀ ਵੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਜੰਡਿਆਲਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕੁਝ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਮਿਆਰੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਆਦਿ ਸਹੂਲਤਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ, ਉਥੇ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ।

ਪਿੰਡ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਰੇਲ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਝਲਕ।

ਵੀ ਹੈ। ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸ. ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ ਪਰ ਤਰਨ ਤਾਰਨ-ਪੱਟੀ

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਗਰਾਮ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਪਿੰਡ ਨੂੰ 1.18 ਕਰੋੜ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਮਿਲੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਮਗਰੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਥਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਰਹੂਮ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਦਾ

ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵੀ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ 176 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨ ਦੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚ ਕਟੌਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ 100 ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅੱਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ 76 ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ 176 ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੈਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਅੱਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਕੱਟ ਲਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ 100 ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 100 ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 525 ਦੇ ਕਰੀਬ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਦਲੀਆਂ ਕਰਕੇ ਅੱਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ 100 ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰ ਮੁਹੱਈਆ ਹੋ ਸਕੇ।

ਇਹ ਬਦਲੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ 'ਤੇ ਪਏ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਡਾਕਟਰ ਮੁੜ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਅੱਧ-ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਲਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਅੱਪਗ੍ਰੇਡ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਡਿਜੀਟਲ ਐਕਸਰੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰ, ਸਰਜਨ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ, ਔਰਤ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਟਰੇਡ ਸਟਾਫ ਵੀ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਈ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਕ-ਇਕ, ਦੋ-ਦੋ ਡਾਕਟਰ ਹੀ ਕੰਮ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅੱਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕਈ ਹਸਪਤਾਲ ਬੰਦ

ਹੋਣ ਕੰਢੇ ਪੁੱਜ ਗਏ ਹਨ। ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਅੱਪਗ੍ਰੇਡ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਸ਼ਾਹਕੋਟ ਤੇ ਆਦਮਪੁਰ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ ਤੇ ਤਹਿਸੀਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਕੋਦਰ ਤੇ ਫਿਲੌਰ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅੱਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁੱਖ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਸਮੇਤ ਸਬ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਹੈਲਥ ਸਿਸਟਮ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਕੋਲ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਥਾਪੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੋਟੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਝਲ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਦਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਵਿਭਾਗ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਜਿਆਣੀ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਚੁਸਤ-ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਚਨਚੇਤੀ ਛਾਪੇ ਵੀ ਮਾਰੇ ਹਨ। ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਜਿਆਣੀ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਵੱਲ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਹੀ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ।

ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਦੀ ਖਪਤ ਵਧੀ

ਲਾਲੂ ਮਿਲਾਏਗਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਹੱਥ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੰਬੇ ਦਿਨ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਦੋਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੂਜੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਗਠਜੋੜ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਲੋਕ ਜਨਸ਼ਕਤੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਜੇ ਲੰਬੇ ਦਿਨੀਂ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਦਿਗਵਿਜੈ ਸਿੰਘ ਲੋਕ ਜਨਸ਼ਕਤੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਾਮ ਵਿਲਾਸ ਪਾਸਵਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹਨ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੈਦੀ ਨੀਂਦ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਲੈ ਕੇ ਸੌਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਕੈਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੇ ਆਦੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਵਾਈ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਟੇਢੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਹੁਤੇ ਨਸ਼ੇੜੀ ਇਸ ਦਵਾਈ ਤੋਂ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਵੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਾਫੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਸਿਰਫ਼ ਨੀਂਦ ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਵਾਈ ਲੈਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਫਟ ਗੋਲੀ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਤਹਿਤ ਮਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬ ਜੇਲ੍ਹ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹਵਾਲਾਤੀ ਅਤੇ ਕੈਦੀ ਨੀਂਦ ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਵਾਲੀਆਂ 1,40,380 ਗੋਲੀਆਂ ਛਕ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 76453 ਰੁਪਏ ਖਰਚ

ਕਰਨੇ ਪਏ ਹਨ। ਇਸ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ 2005-06 ਤੋਂ 2012-13 ਤੱਕ ਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ 'ਤੇ 15.85 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ 1.87 ਲੱਖ ਮਰੀਜ਼ ਓ.ਪੀ.ਡੀ. ਵਿਚ ਦੇਖੇ ਗਏ। ਰੋਪੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ 'ਤੇ ਅੱਠ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ 16.58 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ 12147 ਬੰਦੀਆਂ

ਨੇ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਸਬ ਜੇਲ੍ਹ ਮੋਗਾ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ 1150 ਮਰੀਜ਼ ਨੀਂਦ ਵਾਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਸੁੱਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਘਬਰਾਹਟ ਤੇ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਉਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ 31145 ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਓਪੀਡੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ 'ਤੇ 3.82 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਗਏ ਹਨ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਲ੍ਹ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਸੂਚਨਾ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਲ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ 15 ਤੋਂ 20 ਫੀਸਦੀ ਮਰੀਜ਼ ਘਬਰਾਹਟ ਤੇ ਨੀਂਦ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਲੈ ਕੇ ਸੌਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਠ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ 1.31 ਲੱਖ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਓਪੀਡੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਨਾਨਾ ਜੇਲ੍ਹ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਔਰਤ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 1800 ਔਰਤ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ ਨੀਂਦ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਲੈ ਕੇ ਰਾਤ ਕੱਢੀ। ਇਸ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ

ਕਾਰਵਾਈ ਹਿੱਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਲੇਜ ਕਾਮਨਲੈਂਡਜ਼ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ 1961 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਕੋਰਟ ਰੂਮ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਧੀਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਰੀਟਾ ਕੋਹਲੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਏਗੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਕਤ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਤੇ ਤਾਕਤਾਂ ਬਾਰੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਧਾ ਸਪਾਰਟ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਮਾਲ) ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਪੁਖਤਾ ਰਣਨੀਤੀ ਘੜੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪੁਣ ਛਾਣ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਖਾਸਕਰ ਖੇਤਰੀ ਰਾਜਪਾਨੀ ਖੇਤਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਚਲੀ ਪੈਰੀਫੇਰੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਰਸੂਖਵਾਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਾਲੇ ਜਾਰੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਫਿਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਬਜ਼ੇ ਛੁਡਵਾਉਣ ਤੇ ਦੇਸੀ ਮੋਹਤਬਰਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਆਪਣਾ ਸਟੈਂਡ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਜਸਟਿਸ ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਫਤਹਿਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਡਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ 10 ਫ਼ਰਵਰੀ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੀਨੀਅਰ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਬਿਠਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਸਟਿਸ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀਆਂ ਲੱਭਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਢਲੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ

ਸਨਅਤੀ ਪੈਕੇਜ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲੀ ਔਖੇ

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਲੜੇਗਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਨਅਤੀ ਪੈਕੇਜ ਨਾ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲੀ ਔਖੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਮਲ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਪਾਟਿਲ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜਾਂ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਨਅਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾੜਨ ਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਰਵੱਈਏ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪ ਰਹੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ।

ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਦਾ ਹੈ ਪੈਕੇਜ!

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸ ਸਨਅਤੀ ਪੈਕੇਜ ਦਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਲ 2003 ਵਿਚ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਪੈਕੇਜ ਦੀ ਸਿਰਫ ਮਿਆਦ ਹੀ ਵਧਾਈ ਹੈ ਜੋ ਛੇਤੀ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਹੋਏ ਇਸ ਵੱਡੇ ਧੱਕੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੀ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀਆਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਵਿਅਸਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਧੱਕੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ

ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹਰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਇਸ ਧੱਕੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼

ਚੋਣ ਦੰਗਲ ਵਿਚ ਕੁੱਦਣ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਕੇ ਚੋਣ ਦੰਗਲ ਵਿਚ ਜੁਟ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵਿਆਹ ਤੇ ਹੋਰ ਦੂਜੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਾਗਮ ਭੁਲਾ ਦੇਣ ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੀਆਂ ਬੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਪੈਕੇ ਭੇਜ ਦੇਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਲਾ ਸਕਣ। ਕੈਬਿਨਟ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਅਜੇ ਤਾਜ਼ੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਪਾਰਟੀ ਸੋਚ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸ. ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਵੀ ਅੱਗਿਉਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਹੁਣ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦੇਣਗੇ।

ਮੁਹਾਲੀ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਪਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਲੜੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਏਗਾ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਰੌਲਾ ਜਾਂ ਮਤਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਗਾਮੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸਫਾਇਆ ਹੋਣਾ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਮਾਰੂ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਭੁੱਖਮਰੀ ਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਿਉਣਾ ਦੁੱਭਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਗਦੀਸ਼ ਭੋਲਾ ਵੱਲੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣ ਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਮਾਮਲਾ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭੋਲਾ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਚ ਸੱਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਮੋਹਰਾ ਬਣ ਕੇ ਮਾਹੌਲ ਖਰਾਬ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਮਲ ਹਸਨ ਤੇ ਯੁਵਰਾਜ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਪਦਮ ਪੁਰਸਕਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਉੱਘੇ ਅਦਾਕਾਰ ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕਮਲ ਹਸਨ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਗਾਇਕਾ ਬੇਗਮ ਪ੍ਰਵੀਨ ਸੁਲਤਾਨਾ ਦਾ ਇਸ ਸਾਲ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂਕਿ ਵਾਲੀਵੁੱਡ ਅਦਾਕਾਰਾ ਵਿਦਿਆ ਬਾਲਨ ਤੇ ਪਰੇਸ਼ ਰਾਵਲ ਨੂੰ ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਡਾ.

ਰਾਘੂਨਾਥ ਏ. ਮਾਸ਼ੇਲਕਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬੀ.ਕੇ.ਐਸ. ਲੀਓਗਰ ਦੀ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਪਾਧਿਆਏ ਨੂੰ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉੱਘੇ ਤਾਮਿਲ ਗੀਤਕਾਰ ਵਾਇਰਾਮੁਥੂ ਨੂੰ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਗੋਆ ਦੀ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ

ਵੈਨਡੇਲ ਰੋਡਰਿਕਸ, ਪੁਰਾਣੀ ਬੰਗਾਲੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸਬਿਤਰੀ ਚੈਟਰਜੀ, ਸੁਪ੍ਰਿਆ ਦੇਵੀ ਤੇ ਲੇਖਕ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸੁਨੀ ਤਾਰਾਪੋਰਵਾਲਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਬਲਾ ਵਾਦਕ ਵਿਜੇ ਘਾਟੇ,

ਬੰਸੀ ਕੌਲ, ਫਿਲਮਕਾਰ ਸੰਤੋਸ਼ ਸਿਵਨ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਬੇਗ, ਟੀ.ਵੀ. ਕਲਾਕਾਰ ਨਯਨਾ ਅਪਤੋ ਜੋਸ਼ੀ, ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਮੁਸਾਫਰ ਰਾਮ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਮਨੀਪੁਰੀ ਡਾਂਸਰ ਏਲਮ ਏਦਿਰਾ ਦੇਵੀ, ਕੱਥਕ ਡਾਂਸਰ ਰਾਨੀ ਕਰਨਾ, ਰਾਮ ਮੋਹਨ ਤੇ ਡਾਂਸਰ ਕਲਾਮੰਦਾਲਮ ਸਥਿਆਭਾਮਾ ਦੀ ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਚੋਣ ਹੋਈ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਟੈਨਿਸ ਸਟਾਰ ਲੀਓਡਰ ਪੇਸ ਤੇ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਖਿਡਾਰੀ ਤੋਂ ਹੁਣ ਕੋਚ ਬਣੇ ਪੁਲੇਲਾ ਗੋਪੀਚੰਦ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਰਬਉੱਚ ਨਾਗਰਿਕ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ ਐਵਾਰਡ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਰਫਨਮੌਲਾ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਯੁਵਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਐਵਾਰਡ ਲਈ ਚੋਣ ਹੋਈ ਹੈ। ਯੁਵਰਾਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 7 ਹੋਰ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਕੂਐਸ ਖਿਡਾਰਨ ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਲੀਕੌਲ, ਸਾਬਕਾ ਭਾਰਤੀ ਮਹਿਲਾ ਕ੍ਰਿਕਟ ਕਪਤਾਨ ਅੰਜੁਮ ਚੋਪੜਾ, ਸੁਨੀਲ ਦਬਾਸ (ਕਬੱਡੀ), ਲਵ ਰਾਜ ਸਿੰਘ (ਪਰਬਤਾਰੋਹੀ), ਐਚ ਬੋਨੀਫੇਸ ਪ੍ਰਭੂ (ਵੀਲ ਚੇਅਰ ਟੈਨਿਸ) ਤੇ ਮਮਤਾ ਸੋਧਾ (ਪਰਬਤਾਰੋਹੀ) ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੇਸ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਖੇਡ ਰਤਨ ਤੇ ਅਰਜੁਨ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਵੀ ਸਨਮਾਨਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਨਛੱਤਰ ਗਿੱਲ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਧੀ
ਲੁਧਿਆਣਾ: ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਿਨਾਹ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਗਾਇਕ ਨਛੱਤਰ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਜੱਜ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਿਆਂ 8 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ।

RKtravel 999 N. Main Street, #206
Glen Ellyn, IL 60137
assuring you the best

Discounted fares to India on: Qatar Airways, Emirates, Air India, Etihad Airways, Lufthansa, and more

Ph: 630-858-7200

Punjabi Radio USA
24 ਘੰਟੇ ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਸੁਣੋ

Listen on :
Radio Sets (CA, WA, NV)
Dial in
832-551-5029 or 605-475-6868
Android & iPhone App

www.PunjabiRadioUSA.com
Ph: 408-272-5200

WEBSITE - DHOLRADIO.ORG

DHOL RADIO

ਪ੍ਰਿੰਡ ਤੋ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ

REQUEST SONG MUSIC24/7 LISTEN ON PHONE

LIVE CALLS → USA +1-951-824-6365
CANADA +1-604-210-1955

skype - DHOLRADIO.ORG

01 PM TO 3 PM, 9.30 PM TO 11.30 PM (IST)

LISTEN BY CALL → USA +702-489-0211
UK +44-20-3519-1210

Application For Android and iPhone - Dhol Radio

Affordable Mechanical Heating & Air Conditioning

Service & Installation

ਫਰਨੇਸ ਤੇ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਸਰਵਿਸ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜਬ ਰੇਟ

South West Chicagoland
Call: 708-623-0809

ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਲਾਮਬੰਦੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ, ਦਿੱਲੀ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਜੰਮੂ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੈਅ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬੰਦ 120 ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਮੁੜ ਸਰਗਰਮੀ ਵਿੱਡੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖ ਮੂਵਮੈਂਟ ਦੇ ਵਫਦ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਗੌਰ ਕਰਨ ਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਹੈ।

ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਵਿਚ 120 ਬੰਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 99 ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਸੂਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ 120 ਸਿੱਖ ਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 16 ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਠ ਟਾਡਾ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ। ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਸਿੱਖ ਮੂਵਮੈਂਟ ਦੇ ਵਫਦ ਨੇ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ 4 ਅਗਸਤ, 1982 ਨੂੰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਲਾਇਆ ਮੋਰਚਾ ਨਾ ਤਾਂ ਜਿੱਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਹਾਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਰਥਕ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਮੁਵਮੈਂਟ ਨੇ 13 ਅਪਰੈਲ, 1978 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਖੂਨ ਖਰਾਬੇ, ਤਸੱਦਦ ਤੇ ਆਰਥਿਕ

ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵਫਦ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਈਆਂ ਨੌਂ ਮੰਗਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲੰਬੇ ਦਿਨੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਰ੍ਹੇ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਤੋਂ ਮੁੱਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਤੁੜਵਾ ਕੇ ਪੰਥ ਨਾਲ ਧਰੋਹ ਕਮਾਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਫੇਜ਼-3 ਬੀ1 ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਚਾ ਧਨ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕੌਮ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਸੌਂਪੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਸਿੱਖ ਹੱਤਿਆ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾਯਾਫਤਾ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ ਬੰਦ ਹਨ। ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੱਤ ਸਿੱਖ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਸਿਰਸਾ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਬਲਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜੂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਨੂੰ ਨੂੰ 7-7 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਹੋਈ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਤਿਹਾਤ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਦਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਹੈ।

ਭੂਤਨਾ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਬੰਦ ਹਨ।

ਟਾਡਾ ਤਹਿਤ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਪੀਲੀਭੀਤ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਟਾਡਾ ਤਹਿਤ 1991 ਤੋਂ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ, ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਗੁਲਬਰਗ (ਕਰਨਾਟਕ) ਵਿਚ ਟਾਡਾ ਤਹਿਤ 1990 ਤੋਂ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਖੈਰਾ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਿਚ ਕਤਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ 1995 ਤੋਂ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਫੌਜੀ ਬੰਦ ਹਨ। ਉਮਰ ਕੈਦ ਕੱਟ ਰਹੇ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਟਾਡਾ ਤਹਿਤ 1992 ਤੋਂ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ 1999 ਤੋਂ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਬੰਦ ਹਨ।

ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਹੱਤਿਆ ਕਾਂਡ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮਾਡਲ ਜੇਲ੍ਹ ਬੁੜੋਲ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ) ਵਿਚ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੰਦ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ 28 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਪੈਰੋਲ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੀਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਬੰਦ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਸੁਬੋਗ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਹੱਤਿਆ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਇਸ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮੌਤ ਤੱਕ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਿਹਾਤ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਹੱਤਿਆ ਕਾਂਡ (302) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਕਾਰਕੁਨ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਿੰਦਰਾ 1995 ਤੋਂ ਬੰਦ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 1995 ਤੋਂ ਹੀ ਟਾਡਾ ਤਹਿਤ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰੀਆ ਵੀ ਇਸੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ। 2005 ਤੋਂ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਾਉ ਵੀ ਤਿਹਾਤ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਦੀ ਅੰਫੂਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਮਈ 2007 ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਿੱਖ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ

ਮਰਾਠਵਾੜਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋਏ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਖਫਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮਰਾਠਵਾੜਾ ਵਿਚ ਵਸੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਗਿਲੂਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੋਥੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਰਾਠਵਾੜਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਤੇ

ਮਰਾਠਵਾੜਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹਨ 13 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿੱਖ ਵੋਟਰ

ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਰਾਠਵਾੜਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਕਾਂਗਰਸ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਨਾਦੇਤ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਰਾਠਵਾੜਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 13 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿੱਖ ਵੋਟਰ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਥੇ ਦਲ ਦਾ ਪੱਕਾ ਦਫਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 40 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ ਪਰ ਦੁਖ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਨਾ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਰਾਠਵਾੜਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਗਰੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਮੋਹਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਮੰਗ ਵਿਚ ਸ. ਸੋਢੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚਲੀ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿਚ ਮਰਾਠਵਾੜਾ ਵਿਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 1990 ਵਿਚ ਤੱਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਮਰਾਠਵਾੜਾ

ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ. ਸੋਢੀ ਨੇ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਲਈ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ ਵੀ ਲਾਈ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਫੋਟੋ ਵੀ ਲਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ. ਸੋਢੀ ਦੇ ਦਾਦਾ ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਵਿਜੈ ਲਕਸ਼ਮੀ ਪੰਡਿਤ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ।

ਕੇਸਗੜ੍ਹ 'ਚ ਸਜਣਗੀਆਂ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਸਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਐਸ ਐਸ ਚੰਨੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਸਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਬੁਰਜ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਵਿਖੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਸ ਲਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਸਤਰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਹੀ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ।

ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ। ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ

ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਢੇ 10 ਕਰੋੜ ਮਨਜ਼ੂਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰੀਬ 10.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਚੱਪੜਚਿੜੀ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਯਾਦਗਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 1.65 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਾਲੇ ਐਲੀਵੇਟਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਕੁੱਪ ਰੋੜੀਤਾ, ਛੋਟਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਕਾਹਨੂੰਵਾਨ, ਬਸੀਆਂ ਕੋਠੀ (ਰਾਏਕੋਟ) ਤੇ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ (ਨਾਰੰਗਵਾਲ) ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲ, ਥੋੜੀ ਮਿਆਦ ਦੀਆਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿਵਲ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ

ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲਾਈਟ ਤੇ ਸਾਊਂਡ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਪੰਜ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਬਾ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਮਹਿਰਾ ਯਾਦਗਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਨਾਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਿਰਜਾ ਨੰਦ ਯਾਦਗਾਰ ਸਬੰਧੀ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਮੰਗੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿਚ

ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਸੁਨਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬੀਮ ਪਾਰਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੱਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮੰਤਰੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਫਿਲੌਰ, ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਮਲ ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਵਿਚ ਚੋਲਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਤ੍ਰਿਲੋਕਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਜੋ ਨਾਭਾ ਦੇ ਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਜਗੀਰ ਬਦਲੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵੇਰਾ ਦੇ ਸੱਯਦ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ

ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੰਘਾ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਜੋ ਬਾਬਾ ਤ੍ਰਿਲੋਕਾ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਸਨ ਤੇ ਤਿੰਨ ਤਲਵਾਰਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਖ਼ਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਤ੍ਰਿਲੋਕਾ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਤਲਵਾਰ, ਨਾਭਾ ਦੇ ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਖਰੀਦੀ ਤੇ ਰਾਏ ਕੱਲੂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਨਾਭਾ ਦੇ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆਂਦੀ ਤਲਵਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

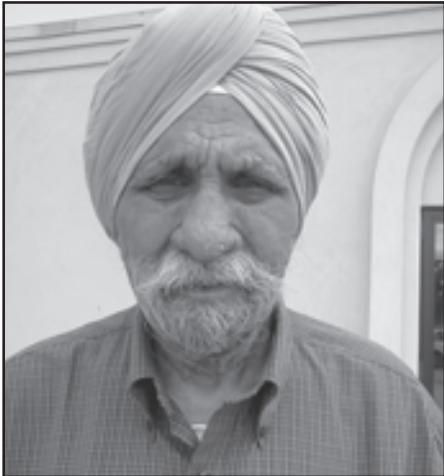
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੁਤਾਬਕ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਨਾਲ ਹੁਕਮਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲਾਭ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਵਸਤਾਂ ਬੋਸ਼ੇਕ ਤਖ਼ਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵੀ ਪਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਸਤਾਂ ਤਖ਼ਤ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਸਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੀਲਬੰਦ ਬਕਸੇ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੀਆਂ ਸਗੋਂ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲੀਆਂ ਵੀ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਸੁਰਗਵਾਸ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਮੋਢੀ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਉਘੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਲੰਬੀ 24 ਜਨਵਰੀ ਸੁਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ। ਉਹ 93 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਮੌਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬੀੜ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਨੇ ਹੀ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂਘਰ ਦੀ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਨਾਲ ਰਜ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ, ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ-ਦਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਨੂੰਹਾਂ ਅਤੇ ਚਾਰ ਪੋਤਰਿਆਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਮੰਗਲਵਾਰ 28 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਮਿਤ ਐਂਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਸਨਿਚਰਵਾਰ 1 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮੀ 2 ਵਜੇ ਤੋਂ 4 ਵਜੇ ਤਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਦਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਬੱਬੀ) ਫੋਨ 312-593-5547 ਜਾਂ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫੋਨ 773-585-3179 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਝੂਠੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਧਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੌਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਾਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਨਮੌਜੀ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤ ਬੰਧਕ ਬਣਾ ਲੈਣਗੇ ਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤ ਲਈ ਆਫਤ ਬਣ ਕੇ ਆਵੇਗੀ। ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਰਾਜਨੀਤੀ ਪਿੱਛੋਂ 2014 ਜ਼ਰੂਰ ਕਸ਼ਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਲ ਬਣੇ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਜਿੱਤ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਥਿਰਤਾ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਢਿੱਲ ਦੇ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਣ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਾਬ ਮੁਖਰਜੀ

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ। ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਾਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹੜੇ ਪੂਰੇ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਚੋਣ 'ਕੁਝ ਕਰੋ ਜਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਓ' ਦੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਸੰਕੇਤ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਲੋਕਤੰਤਰ ਤੋਹਫਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਮੌਲਕ ਹੱਕ ਹੈ ਤੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਲੋਕਤੰਤਰ ਪਵਿੱਤਰ ਭਰੋਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਸ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰ ਖਿਲਾਫ ਮਰਿਯਾਦਾ ਭੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਨਾ ਕਰਨ ਜਿਹੜੇ ਪੂਰੇ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਲੋਕਤੰਤਰ ਕੋਈ ਸੋਗਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਲੋਕਤੰਤਰ ਇਕ ਮੁਕੱਦਸ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਤੋੜਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਜਿਹਾ ਕੈਂਸਰ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਭਾਰਤੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਕੌਮੀ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਜੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਮਤਦਾਤਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲਦਾ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਵਧਣਾ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਭਰਮ-

ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜਮਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਵੋਟਰਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ। ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਵਧਣ ਵਾਲੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਭਰਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਈ ਮੰਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੀ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ।

ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤੀ ਦੀਆਂ ਹਰੀਆਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਛਿਮਾਰੀ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਵਧ ਕੇ 3.6 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡਾ ਪੇਂਡੂ ਅਰਥਚਾਰਾ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਾਲ 2014 ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਚੁਣੌਤੀ ਵਾਲਾ ਪਲ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਉਸ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਫਲੋਰਿਡਾ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਚਲਦੇ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਵੇਟਰ ਅਤੇ ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਫੋਨ 850-510-3466

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ? ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ?

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂੰ

ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਡਿਫੈਂਸ

- ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼
- 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼
- ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ (10 ਸਾਲਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੇਸ)
- ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਮੋਸ਼ਨ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

NEW YORK
T 718.672.8000
75-20 ASTORIA BLVD, SUITE 170
JACKSON HEIGHTS, NEW YORK 11370
* ADMITTED IN THE STATE OF NEW YORK ONLY

CALIFORNIA
T 510.796.9000
39180 LIBERTY STREET, SUITE 118
FREEMONT, CA 94538

ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

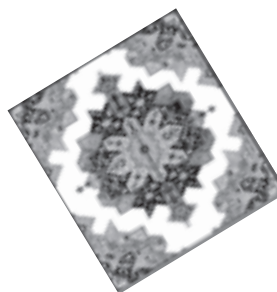
ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਉ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੱਗ ਹਰ ਇਕ ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੌਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤੇ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਸ਼ੋਅਰੂਮ

ਹਾਰਡਵੁੱਡ ਫਲੋਰ, ਕਿਚਨ ਕੈਬਨਿਟ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲੋਰ ਉਪਲਬਧ

ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

Same day service in Chicago and suburbs

Amar Carpets Inc

ਵੈਸਟਰਨ ਅਵੈਨਿਊ ਤੋਂ ਅਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

Punjab Times

Established in 2000
15th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746

Fax:847-705-9388

Email: punjabtimes1@sbcglobal.net

www.punjabtimesusa.com

Editor:

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Graphics:

Mandeep Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

Correspondents

Detroit, MI

Rajinder Syan

734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Texas, Virginia, Ne-
vada, Washington, Oregon, Arizona,
Georgia, Florida, New York, New
Jersey, Connecticut, Oklahoma, Penn-
sylvania, Missouri, Kentucky

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ

ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 95 ਡਾਲਰ,

ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.

Sameway Punjab Times
does not necessarily endorse
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.

**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਕੁਲਜੀਤ ਢੱਟ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਲਾਪਤਾ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ: ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ
ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੱਟ ਦੀ
ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਣਦੇਵ
ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਐਚ.ਐਲ. ਰਣਦੇਵ ਸੋਮਵਾਰ
ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਜੇ.ਐਸ.
ਭਿੰਡਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਸਾਲ 1993 ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ
ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ
ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਢੱਟ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਲਈ
ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਪੰਜ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ
ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਰਣਦੇਵ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ
ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ
ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 20 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ
ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਉਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ
ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ
ਉਦੋਂ ਦੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਐਸ.ਪੀ. (ਅਪਰੇਸ਼ਨ)
ਐਸ. ਬਸਰਾ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਦਸੂਹਾ ਅਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਦਸੂਹਾ ਜਸਪਾਲ
ਸਿੰਘ, ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਟਾਂਡਾ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ
ਗੜ੍ਹਦੀਵਾਲਾ ਚੌਕੀ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀਤਾ ਰਾਮ

ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੱਟ

ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਅਤੇ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ
ਬਾਕੀ ਤਿੰਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਢੱਟ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮੁਤਾਬਿਕ
23 ਜੁਲਾਈ 1989 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਢੱਟ ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗੜ੍ਹੀ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਅਤੇ
ਉਸੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ
ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ
ਸ਼੍ਰੀ ਢੱਟ ਨੂੰ 25 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਇਕ ਅਪਰਾਧਕ
ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ
ਅਤੇ ਉਸੇ ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ
ਬਰਾਮਦਰਗੀ ਲਈ ਮੰਡ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਲਿਜਾਇਆ
ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਹੱਥਕੜੀ ਛੁਡਾ ਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋ
ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਢੱਟ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ
ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ।
ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ 'ਤੇ 1990 ਵਿਚ ਰਣਦੇਵ
ਕਮਿਸ਼ਨ ਮੁਕੱਰਰ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੇ 15
ਅਕਤੂਬਰ 1993 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਦਾਲਤ
ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ
ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ
ਆਖਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਦੇ ਜਲੰਧਰ ਰੋਜ਼ ਦੇ
ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਸੀ.ਜੇ.ਪੀ ਬਿਰਦੀ ਵਲੋਂ ਮਾਮਲੇ
ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ
ਖਿਲਾਫ ਮਾਰਨ ਦੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਅਗਵਾ ਕਰਨ,
ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਰੱਖਣ, ਰਿਕਾਰਡ
ਨਾਲ ਛੇਤਛਾਤ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ
ਗਿਆ ਸੀ।

ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਕੇਸ ਨਾਲ ਹਰ ਮੋੜ 'ਤੇ ਜੁੜਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਨਵੇਂ ਤੱਥ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਪਟੀਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।
ਪ੍ਰੋ. ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ
ਦੇ 12 ਅਪਰੈਲ ਦੇ ਹੁਕਮ ਖਿਲਾਫ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ
ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। 12 ਅਪਰੈਲ ਦੇ
ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ
ਉਸ ਦੀ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ
ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਮਰ
ਕੈਦ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਸਬੰਧੀ ਅਪੀਲ ਰੱਦ ਕਰ
ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਤੰਬਰ 1993 ਵਿਚ ਹੋਏ
ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਲਈ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ
ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ
ਸੀ। ਇਸ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਵਿਚ ਨੌਂ ਵਿਅਕਤੀ
ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਯੂਥ ਕਾਂਗਰਸ
ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟਾ ਸਮੇਤ
25 ਹੋਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। 26 ਮਾਰਚ
2002 ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਗਸਤ
2001 ਵਿਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ
ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿਰੁੱਧ ਭੁੱਲਰ ਦੀ ਅਪੀਲ
ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਲੂਣ ਛਿੜਕਿਆ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕਰਵਾਉਣ ਬਦਲੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ, ਜਗਦੀਸ਼
ਟਾਈਟਲਰ ਤੇ ਐਚ.ਕੇ.ਐਲ. ਭਗਤ ਵਰਗਿਆਂ
ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਕੇ ਨਿਵਾਜਿਆ
ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੰਗਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਲੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ
ਹੀ ਤਕਰੀਬਨ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ।
ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਘੇ ਵਕੀਲ ਅਤੇ
ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ ਆਗੂ
ਐਡਵੋਕੇਟ ਐਚ.ਐਸ. ਫੁਲਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਠੀਕ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਜਰਾਤ
ਅਤੇ 1984 ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ
ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ
ਦਲੀਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗੁਜਰਾਤ
ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚ 131 ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ
ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, 10 ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ

ਇਕ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ 28 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ
ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ
ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ
ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ
ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ
ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਤੇ
ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਸੀ।
ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ
ਦਾ ਰੋਲ ਵੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪੰਨੇ ਵਾਂਗ
ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ
ਸਮੂਹਿਕ ਕਤਲੇਆਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ
ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਅਪੀਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ
ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਤੇ
ਪੀ.ਵੀ. ਨਰਸਿਮਾ ਰਾਓ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਜਾਂਚ

ਉਣਤਾਈਆਂ ਵਜੋਂ ਅੰਡਰ ਸੈਕਟਰੀ (ਗ੍ਰਹਿ) ਸੇਵਾ
ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਕ ਸਾਲਾਨਾ ਇੰਕਰੀਮੈਂਟ ਰੋਕਣ ਦਾ
ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ 'ਚ
ਲਾਪਵਾਗੀ ਕਰਕੇ ਪੀ.ਸੀ.ਐੱਸ. ਤੇਜਿੰਦਰਪਾਲ
ਸਿੰਘ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।
ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ
ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਆਈ.ਏ.ਐੱਸ. ਸੀ.ਸੀ.ਐੱਸ.
ਤਲਵਾੜ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਸਾਬਕਾ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ
ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਬੀ.ਸੀ. ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ
ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਖਾੜਕੂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਪੰਜ ਨੌਜਵਾਨ ਬਰੀ

ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ: ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸੈਸ਼ਨ
ਜੱਜ ਨੀਲਮ ਅਰੋੜਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼
ਵਿਰੋਧੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਦਰਜ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ
ਸਬੰਧਿਤ 5 ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।
ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 27 ਮਾਰਚ, 2010 ਨੂੰ
ਬਾਣਾ ਸਿਟੀ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗੁਪਤ
ਇਤਲਾਹ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ
ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ
ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ
ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਰੁੜਕਾ ਕਲਾਂ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਜੋ
ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੰਗਾਰ ਸਿਨੇਮਾ ਬੰਬ ਕਾਂਡ ਦੇ
ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਖਾੜਕੂ
ਜਥੇਬੰਦੀ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨਾਲ
ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ ਉਰਫ ਪੰਮਾ ਵਾਸੀ
ਮੜੌਲੀ (ਅੰਬਾਲਾ) ਅਤੇ ਗੋਲਡੀ ਵਾਸੀ ਘੇਲ
(ਅੰਬਾਲਾ) ਵਾਸੀ ਫਰਾਂਸ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਾਜ਼ਿਸ਼
ਰਚ ਕੇ ਭਾਰਤ ਖਿਲਾਫ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਯੋਜਨਾ
ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ
ਪ੍ਰਭਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਰਜ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਇਕ
ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ
ਗਈ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ
ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ
ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਖਾੜਕੂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪੱਖ 'ਚ ਵਕੀਲ ਅਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਸਿਆਣ ਅਤੇ ਏ.ਕੇ. ਸਰੀਨ ਵੱਲੋਂ
ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਵਿਰੁੱਧ 'ਚ ਕੋਈ ਪੁਖਤਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ
ਕਰ ਸਕੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ
ਸਿੰਘ, ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ,
ਪ੍ਰਭਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ
ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮਨੀਲਾ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕੈਦੀਆਂ 'ਤੇ ਤਸੀਹੇ

ਮਨੀਲਾ: ਫਿਲਪੀਨਜ਼ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ
ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਨੀਲਾ ਲਾਗੇ ਤਸੀਹਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ
ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ 'ਤਸੀਹਾ
ਚੱਕਰ' ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਸਲੂਕ ਕਰਨ
ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਹਟਾਇਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ
ਹੱਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਲੋਰੇਟਾ
ਐਨ. ਰੋਜ਼ਾਲੀਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦੇ
ਜੁਲੇ ਹੇਠੋਂ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਫਿਲਪੀਨਜ਼
ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਰਸੇ ਤੋਂ
ਤਸੱਦਦ ਦੇ ਤੌਰ-ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ
ਹਨ। ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਫਰਡੀਨੈਂਡ ਮਾਰਕੋਸ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ
ਕਾਲ ਵਿਚ ਤਸੱਦਦ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ
ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਰਜਾਨੇ ਦਾ ਕੇਸ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ।
ਮਾਰਕੋਸ ਨੂੰ 1986 ਦੇ ਜਨ ਵਿਦਰੋਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਗੱਦੀ ਛੱਡਣੀ ਪਈ ਸੀ। ਲੰਡਨ ਆਧਾਰਤ ਮਨੁੱਖੀ
ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਅਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨੇ
ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਖੇਡ ਦੌਰਾਨ ਕੈਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
'ਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਫੜੇ ਗਏ ਹੁੰਦੇ
ਹਨ, ਨੂੰ 'ਟੌਰਚਰ ਵੀਲੂ' 20 ਸੈਕਿੰਡ ਦੇ ਮੈਨੀ
ਪੈਕਮੈਨ 'ਤੇ ਰੁਕਣ ਉਤੇ 20 ਮੁੱਕੇ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ
ਸਨ। ਰੋਜ਼ਾਲੀਸ ਜੋ ਖੁਦ ਮਾਰਕੋਸ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ
ਦੌਰਾਨ ਤਸੱਦਦ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣੀ ਸੀ, ਨੇ ਇਸ
ਟੌਰਚਰ ਗੇਮ ਨੂੰ ਖੋਫਨਾਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ
ਅਫਸਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ
ਬੈਨੀਨੋ ਐਕੁਇਨੋ ਤੀਜੇ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ
ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਵਰਜ਼ੀਆਂ ਕਰਨ
ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਤਹੱਈਆ
ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕੁਇਨੋ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ
ਮਾਰਕੋਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਵੱਡੀ
ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਸੀ ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀਆਂ
ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕੁਇਨੋ ਦੇ
ਨੱਕ ਹੇਠ ਵੀ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ	ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ	ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ	ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
--	---	---	---

Matrimonial

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਵਸਦੀ ਰਾਮਗੜੀਆ ਸਿੱਖ ਲੜਕੀ, ਬੀ ਏ, 30 ਸਾਲ, 5'-2" ਲਈ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ/ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 516-450-7104, prince.kular@yahoo.com

Wanted suitable match for 27yrs, height 5'-2", divorced, US Citizen well settled girl. Must be living in the US. Contact: pb82268@gmail.com

ਕੰਨਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ

Suitable girl wanted for Jatt Sikh US citizen BSc, 24, 5'-10". Girl from US with DDS/MBBS/Eng./Nursing degree, 22 to 24, height 5'-5". No caste bar. Send photo & bio-data @ bsimerb@yahoo.com

Wanted mature, family oriented, vegetarian, preferably US based, over 28 girl for Lobana Sikh, 37, 5'-9" clean shaven, teetotaler, legally divorced, pending US immigration status. Issueless divorcee or widow can also be considered. Family owns business & home, brother citizen & parents legal permanent residents of USA. Early marriage. Caste no bar. Contact: plmultani@yahoo.com, Ph: 330-348-4561

ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਭਾਲ ਹੈ? ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ 'ਚ ਰਿਸ਼ਤੇ ਲਈ ਪਾਇਆ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਲ ਕਰੋ: ਫੋਨ: 847-359-0746

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

Jet Airways, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

Domestic fares available

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ!

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਪਰ ਸਕੂਲ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਉਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਿਆਂ ਇਸ ਵਿਰੁਧ ਸਖ਼ਤ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਮੰਚ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸਤਨਾਮ ਮਾਣਕ ਤੋਂ ਸਕੱਤਰ ਦੀਪਕ ਬਾਲੀ ਦੇ ਅਧਾਰਤ ਵਫ਼ਦ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨੇ ਠੋਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਰੀਰਕ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਡਾਇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਬਕਾਇਦਾ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਕ-ਦੂਸਰੇ ਜਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕ ਹੈ ਤੇ ਸਕੂਲ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹੀ ਬੋਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਸ. ਬਾਦਲ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਤੈਅ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ 10ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੌਦ ਆਪਣੇ ਹੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਵਿਚਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਫ਼ਦ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਉਪਰ ਲਾਈ ਪਾਬੰਦੀ ਤੁਰੰਤ ਹਟਾਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲੂਕਾ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ

ਲਈ ਕਿਹਾ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਉਪਰ ਲਾਈ ਰੋਕ ਤੁਰੰਤ ਹਟਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਦਸਵੀਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਵੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਐਕਟ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਜੋੜਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਕਾਊ ਹੈ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੋਰਿੰਡਾ-ਚੁੰਨੀ ਰੋਡ ਉਤੇ, ਮੋਹਾਲੀ ਤੋਂ ਸਿਰਫ 25 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਵਧੀਆ ਉਪਜਾਊ 5 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਕਾਊ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਢੇ ਬਾਰਾਂ ਹਾਰਸ ਪਾਵਰ ਦੀ ਮੋਟਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

ਫੋਨ: ਅਮਰੀਕਾ: 317-430-6545
ਇੰਡੀਆ: 91-98142-90592

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

- *ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
- *ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੌਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
- *ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
- *2-3 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu Cell:916-502-7733
Yuba City Ph:530-419-5058

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਦੀ ਤੰਗੀ ਹੈ?

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਵਧਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਲੋਡ ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਸਾਨੂੰ ਭੇਜੋ, ਤੁਰੰਤ ਅਦਾਇਗੀ ਪਾਓ।

- *ਸਸਤੀਆਂ ਦਰਾਂ
- *ਇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ
- *ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ

Rates as low as 2.0%

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਪਾਲ ਫੋਨ 1-800-705-3863

Trucking Companies-Improve Your Cash Flow

*Low Rates *One-Time Discounts *No Minimums

Call Paul at 1-800-705-3863

Transportation Funding Group, Inc.

Minneapolis, MN 55426

ਪ੍ਰੰਜੀਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਖੋਮੇ ਵਿਚਕਾਰ 'ਠੰਢੀ ਜੰਗ' ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਬਦਨਾਮ ਖੂਨੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਵਿਰੁੱਧ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਖੂਨੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਜੰਗਬਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਤਹੱਈਆ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਚਿੱਲੀ ਸਮੇਤ ਕਈ ਲਾਤੀਨੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਫ਼ੌਜੀ ਰਾਜ-ਪਲਟਿਆਂ ਅਤੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਲੇਖਕਾ ਨੈਓਮੀ ਕਲੇਨ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ 'ਸਦਮਾ ਸਿਧਾਂਤ' (ਸ਼ੌਕ ਡੌਕਟਰਿਨ) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੂਨੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂਦਾ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਬਰਕਲੇ ਮਾਫੀਆ ਦੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਜਾਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰੱਕਦ ਆਲਮੀ ਸਰਮਾਏ ਨੂੰ ਚੋਣਵੇਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦੇਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸੀ ਜਿਹਦੇ ਲਈ ਉਹ ਲੱਖਾਂ ਕੀਮਤੀ ਜਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਲਦੀ ਦੇ ਬੂਝੇ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣੀ ਅਤੇ ਕਥਨੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਮੁਲਕ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਵਿੱਤੀ ਹਤਿਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਮੀ ਹੱਥ-ਠੋਕਿਆਂ ਦੇ ਕਾਲੇ ਕਾਰਿਆਂ ਦਾ ਗਵਾਹ ਬਣਿਆ।

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ 'ਦਿ ਐਕਟ ਔਫ ਕਿਲਿੰਗ' (2012) ਮੁਕਾਮੀ ਬੁੱਚੜਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਕਾਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਨ 1965-66 ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਤਰਾਸਦੀ ਦੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਉਘਾੜਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਹਦਾਇਤਕਾਰ ਜੋਸ਼ੂਆ ਓਪੇਨਹੈਮਰ ਹਨ। ਹਦਾਇਤਕਾਰੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਕ੍ਰਿਸਟਾਈਨ ਸਾਈਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬੇਨਾਮ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੈਓਮੀ ਕਲੇਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਸਦਮਾ ਸਿਧਾਂਤ' (ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ-ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਮਝਦਿਆਂ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆਈ-ਤਰਾਸਦੀ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਤਫਸੀਲ ਅਤੇ ਤੰਦ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਹੈ।

ਨੈਓਮੀ ਕਲੇਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ 'ਦਿ ਐਕਟ ਔਫ ਕਿਲਿੰਗ'

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮ 'ਦਿ ਐਕਟ ਔਫ ਕਿਲਿੰਗ' (2012) ਮੁਕਾਮੀ ਬੁੱਚੜਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਕਾਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਨ 1965-66 ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਤਰਾਸਦੀ ਦੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਉਘਾੜਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਹਦਾਇਤਕਾਰ ਜੋਸ਼ੂਆ ਓਪੇਨਹੈਮਰ ਹਨ। ਹਦਾਇਤਕਾਰੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਕ੍ਰਿਸਟਾਈਨ ਸਾਈਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬੇਨਾਮ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੈਓਮੀ ਕਲੇਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਸਦਮਾ ਸਿਧਾਂਤ' (ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ-ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਮਝਦਿਆਂ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆਈ-ਤਰਾਸਦੀ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਤਫਸੀਲ ਅਤੇ ਤੰਦ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਹੈ।

ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਕੁਝ ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਲਗਭਗ ਦਸ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਲੱਖ ਜਿਉਂਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਅ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਬਿੱਲਾ ਲਾ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਕਤਲ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਹਾਰਤੋ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ; ਜਿਵੇਂ ਯੂਨੀਅਨ ਆਗੂ, ਬੇਜ਼ਮੀਨੋ ਕਿਸਾਨ-ਮਜ਼ਦੂਰ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਨਸਲ ਦੇ ਲੋਕ। ਇੰਨਾ ਭਿਆਨਕ ਕਤਲੇਆਮ ਮਚਾਉਣ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਕਾਮੀ ਹੱਥ-ਠੋਕੇ ਬੁੱਚੜਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸੁਹਾਰਤੋ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਕਾਵਾਂ ਨੇ ਫ਼ੌਜ, ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਦਸਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤਾਂ ਅਤੇ ਮੁਕਾਮੀ ਜੱਥੇਬੰਦ ਗੁੰਡਾ ਢਾਣੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ। ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮੁਕਾਮੀ ਕਾਤਲਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਉਹ ਚਟਕਾਰੇ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਦੇ, ਡੱਬਾਂ ਵਿਚ ਫੂਰੇ ਅਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਟੁੰਗ ਕੇ ਅਤੇ ਮੇਢੇ 'ਤੇ ਡਾਂਗ ਧਰ ਕੇ ਸੌਂਪਿਆ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਿਕਲ ਤੁਰਦੇ।" ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਲੇਖਕ ਡੇਵਿਡ ਰੈਨਸਮ

ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਨਾਲ ਗਲ ਘੁੰਟ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਨਵਰ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਉਹਦਾ ਈਜਾਦ ਕੀਤਾ ਖ਼ਾਸ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਲਹੂ ਨਾਲ ਫ਼ਰਸ਼ ਗੰਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਫਿਲਮ ਰਾਹੀਂ ਕਾਤਲਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਇਕਬਾਲ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਤਲ ਚਟਕਾਰੇ ਲੈ ਕੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਨੂੰ ਅਨਵਰ ਕਾਂਗੋ ਵਲੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਦੇ 'ਤੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਅਤੇ ਨਾਇਕ ਵਜੋਂ ਦਿਸਣ ਦੀ ਕਿੱਨੀ ਲਾਲਸਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਅਨਵਰ ਕਾਂਗੋ ਸੱਜੇਪੱਖੀ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਦਲ 'ਪੇਮੂਦਾ ਪਾਂਚਾਸੀਲਾ' (ਪਾਂਚਾਸੀਲਾ ਗੱਭਰੂ) ਦੇ ਬਾਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ। ਇਹ ਦਲ ਕਾਤਲ ਦਸਤਿਆਂ 'ਚੋਂ ਉਭਰਿਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਇਹ ਮੁਲਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਦਲ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਤੀਹ ਲੱਖ ਕਾਰਕੁਨ ਹਨ। ਇਸ ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਹਨ। ਉੱਤਰੀ ਸੁਮਾਟਰਾ ਸੂਬੇ ਦਾ ਰਾਜਪਾਲ ਸਿਆਮਸੁਲ ਅਰੀਫਿਨ, ਅਨਵਰ ਕਾਂਗੋ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਠੋਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਭਰਪੂਰ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਹੁਣ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੇ ਜੁਆਕ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਮੋੜਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜਮਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਗੁੰਡਾ ਢਾਣੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ।" ਉੱਤਰੀ ਸੁਮਾਟਰਾ ਦਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਮਾਰਜੂਕੀ ਮਾਣ ਨਾਲ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, "ਮੇਰੇ ਸਮੇਤ 'ਪਾਂਚਾਸੀਲਾ ਗੱਭਰੂ' ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਜੂਏ, ਤਸਕਰੀ, ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਕਾਲਾ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਫਿਰੋਤੀ ਵਸੂਲਣ ਵਰਗੇ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਸਾਡੀ ਪੁਸ਼ਤ-ਪਨਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁੰਡਾ ਢਾਣੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਸਨਅਤਕਾਰ ਹਾਜੀ ਅਨੀਫ਼ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਨਅਤਕਾਰ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹਥਿਆਉਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ 'ਪਾਂਚਾਸੀਲਾ ਗੱਭਰੂ' ਦਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸਾ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦਾ ਇੰਨਾ ਖੋਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੋਫ਼ੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਜ਼ਮੀਨ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਨੀਫ਼ ਨੇ ਦੋ ਸੌ ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਕੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ। ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਹੀ ਅਨੀਫ਼ ਦੀ

ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖੀਆਂ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮੁਲਕ ਦੇ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੁਸਫ ਕੱਲਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਹਨ। ਉਹ 'ਪਾਂਚਾਸੀਲਾ ਗੱਭਰੂ' ਦਲ ਦੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਗੁੰਡਾ ਢਾਣੀਆਂ ਦੀ ਬੜੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਣ। 'ਪੇਮੂਦਾ ਪਾਂਚਾਸੀਲਾ' ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਲ ਦੇ ਵਗਿਸੀ ਕਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਹਿਸ਼ਤ ਅਤੇ ਡਰ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੀ ਅੱਜ ਇਸ ਮੁਕਾਮ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ। ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ 1965-66 ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਉਲਟਾ ਤਰਾਸਦੀ ਨੂੰ 'ਮੁਲਕਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ' ਵਜੋਂ ਸਲਾਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਕੁਝ ਹਾਦਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਲੇਬਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫ਼ੌਜ, ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਦਲਾਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਨ ਨਵੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਫੂਕ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਅਨਵਰ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਸਾਥੀ ਕਤਲ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੈਮਰੇ ਅੱਗੇ ਝਾਕੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਗੁੰਡਾ ਢਾਣੀਆਂ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਅਜੇ ਵੀ ਇੰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਨਵਰ ਅਤੇ ਸਾਥੀ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਅਨਵਰ ਦੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ 'ਤੇ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਇਕ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਦੇ ਜਨਤਕ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅਪਣੀ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਡਰ ਸਤਾਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨਵਰ, ਇਕ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਹਰਮਨ ਕੋਟੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਖਾਸ ਵਾਰਤਾ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਕਾਲੇ ਕਾਰੇ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੇਸ਼ਕਾਰ ਬੀਬੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਨਵਰ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਸਾਊਆਂ' ਨੇ ਘੱਟ ਵਗਿਸੀ ਅਤੇ ਘੱਟ ਹਿੰਸਕ ਢੰਗ ਈਜਾਦ ਕੀਤੇ ਪਰ ਇਹਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੇਸ਼ਕਾਰ ਬੀਬੀ ਦਾ ਤਰਕ ਸੁਣ ਕੇ ਸਟੂਡੀਊ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕੂੜ-ਪੁਚਾਰ ਨੇ ਖੰਗਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦਹਿਸ਼ਤ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਚੁੱਪ ਆਮ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਚੋਰ ਅਤੇ ਕੁੱਤੀ ਦਾ ਰਲ ਜਾਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

ਟੀ.ਵੀ. ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਇਕ ਵਿੱਤੀ ਮਾਲਕ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨੇ ਲੋਕ ਮਾਰ

ਕਲਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ

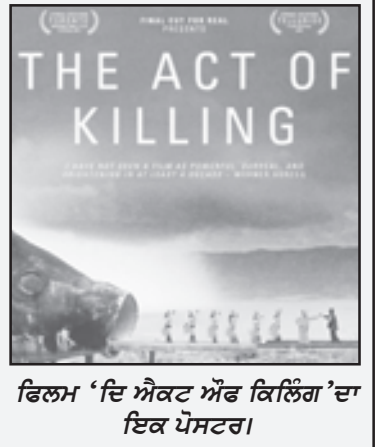
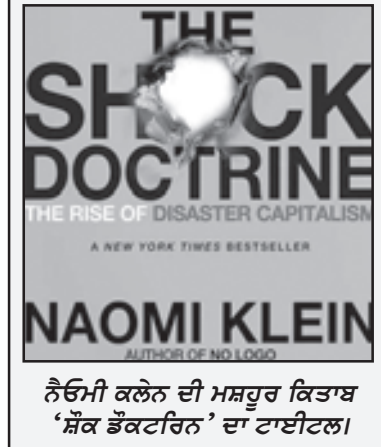
ਜਤਿੰਦਰ ਮੋਹਰ
ਫੋਨ: 91-97799-34747

ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਕਿਵੇਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? ਇਹਦਾ ਜਵਾਬ ਬੁੱਚੜ ਅਦੀ ਦੀ ਅਨਵਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਵਾਰਤਾ ਵਿਚ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਦੀ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਅਨਵਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ, "ਕਤਲ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਜੁਰਮ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਗੁਨਾਹ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਰਸਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ। ਸਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਬਹਾਨਾ ਲੱਭੋ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਜੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਹੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮਿਲਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਉੱਤੇ ਸਾਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖੁਦ ਨੂੰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।" ਅਦੀ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਦੇ ਪਿਉ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ; ਚੀਨੀ ਨਸਲ ਦਾ ਹੋਣਾ ਪਿਉ ਦਾ ਇੱਕੋ-ਇਕ ਕਸੂਰ ਸੀ।

ਫਿਲਮ, ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ ਰਹੇ ਸੰਚਾਰ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਉਘਾੜਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉਤੇ ਤਸੱਦਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਡਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਅਨਵਰ ਕਾਂਗੋ ਵਰਗੇ ਗੁੰਡੇ ਤਸੱਦਦ ਦੇ ਭੰਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੈਤਾਨ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਉਹਦਾ ਮੁੱਖ ਕੰਮ ਸੀ। ਕਾਂਗੋ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਸਿਨੇਮਾ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਇਹ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿੱਕੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮੂਹਰਲੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਨੂੰ ਵਗਿਸੀ ਕਾਤਲਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੁਆਕ ਫਿਲਮ ਦੇ 'ਵਗਿਸੀ ਕਿਰਦਾਰਾਂ' ਦੇ ਕਾਰੇ ਦੇਖ ਕੇ ਦਹਿਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜੁਆਕਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਅਨਵਰ ਨੂੰ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਲੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਜ਼ਾਲਮ ਦਿਸਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੱਤਾ ਉਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਲੋਕ ਆਵਾਮ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸੰਚਾਰ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ? ਸੱਤਾ ਦਾ ਕੂੜ-ਪੁਚਾਰ ਆਵਾਮ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੰਗਾਂ ਤੋਂ ਭਟਕਾਉਂਦਾ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਆਵਾਮ ਨੂੰ ਖੋਫ਼ਦਾ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਸੈਂਕੜੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਨਵਰ ਪੀੜਤ ਅਤੇ ਕਾਤਲ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੈਮਰੇ ਲਈ ਸਿਰਜੇ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਚ ਕਤਲ, ਬਲਾਤਕਾਰ ਅਤੇ ਜੁਆਕਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਸਰਾਪਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੀੜਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦਿੱਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਿਆਨਕ ਯਾਦਾਂ ਉਹਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਖੁਦ 'ਤੇ ਫਿਲਮਾਏ ਤਸੱਦਦ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਰੋਂਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਮੈਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹਾ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਹੰਢਾਇਆ ਦਰਦ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।"

ਅਨਵਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਨਾਹ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕੇ ਭੇੜੀਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਕਾ ਅੱਜ ਵੀ ਖੂਨ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਹਦੀ ਮਿਸਾਲ ਇਰਾਕ ਅਤੇ ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। 'ਦਿ ਐਕਟ ਔਫ ਕਿਲਿੰਗ' ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆਈ ਤਰਾਸਦੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਕਾਤਲਾਂ ਦੇ ਗੁਨਾਹ ਅਤੇ ਕਤਲ ਹੋਇਆਂ ਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖੇਗੀ।

ਤਰਾਸਦੀ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਤਫਸੀਲ ਅਤੇ ਤੰਦ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਕਿਤਾਬ ਮੁਤਾਬਕ ਦੂਜੀ ਆਲਮੀ ਜੰਗ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸੁਕਾਰਨੋ ਨੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਰਥਿਕ-ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਨਿੱਗਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ। ਉਹਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਲੀ ਕੌਸ਼ (ਆਈ.ਐਮ.ਐਫ.) ਤੇ ਆਲਮੀ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਵਿਚੋਂ ਦਫ਼ਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਪੱਛਮੀ ਦਿਉਕੰਦ ਬਹੁ-ਕੌਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸੁਕਾਰਨੋ ਕੌਮਪ੍ਰਸਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਦਲ ਨਾਲ ਨੇੜਿਉਂ ਜੁੜ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਦਲ ਦੇ ਤੀਹ ਲੱਖ ਸਰਗਰਮ ਕਾਰਕੁਨ ਸਨ। ਸੁਕਾਰਨੋ ਤੋਂ ਔਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਮਰੀਕੀ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸੁਕਾਰਨੋ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਲਭੇ ਕਰਨ ਦਾ ਤਹੱਈਆ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੰਨ 1965 ਵਿਚ ਜਰਨੈਲ ਸੁਹਾਰਤੋ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਜੰਗਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹਿ ਨਾਲ ਮੁਲਕ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਮਰੀਕੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਨੇ ਚਾਰ ਤੋਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਮੋਹਰੀ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾ ਲਈ। ਇਸ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਚਾਂਦਮਾਰੀ ਸੂਚੀ' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਸੂਚੀ ਨਾਲ ਸੁਹਾਰਤੋ ਨੇ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀਆਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਸੁਹਾਰਤੋ ਨੂੰ ਫ਼ੌਜੀ ਮਦਦ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ।

ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਅੰਕੜਾ 'ਚਾਂਦਮਾਰੀ ਸੂਚੀ' ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪੰਜ

ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਪੂਰਬੀ ਜਾਵਾ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਕੇ ਆਏ ਲੋਕ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਛੋਟੇ ਦਰਿਆ ਅਤੇ ਨਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਦਰਿਆਈ ਆਵਾਜਾਈ ਰੁਕ ਗਈ।"

ਫਿਲਮਸਾਜ਼ 'ਦਿ ਐਕਟ ਔਫ ਕਿਲਿੰਗ' ਨੂੰ ਅਨਵਰ ਕਾਂਗੋ, ਅਦੀ ਜੁਲਕਾਦਰੀ ਅਤੇ ਹਰਮਨ ਕੋਟੇ ਵਰਗੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਕਾਲਾ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਦਾਨ (ਉੱਤਰੀ ਸੁਮਾਟਰਾ) ਦੇ ਵਗਿਸੀ ਕਾਤਲ ਦਸਤਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟ, ਚੀਨੀ ਨਸਲ ਦੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਸੁਹਾਰਤੋ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣੇ। ਅਨਵਰ ਨੇ ਫਿਰੋਤੀ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਤਲ ਕੀਤਾ। ਅਨਵਰ ਹੱਥੋਂ ਕਤਲ ਹੋਏ ਜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ

ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਹਿਸ

ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਹੁਤ ਹੌਲਨਾਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਲਮਸਾਜ਼ 'ਦਿ ਐਕਟ ਔਫ ਕਿਲਿੰਗ' ਨੂੰ ਅਨਵਰ ਕਾਂਗੋ, ਅਦੀ ਜੁਲਕਾਦਰੀ ਅਤੇ ਹਰਮਨ ਕੋਟੇ ਵਰਗੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲਿਓਨ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ

ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ-ਦਰ-ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਬੱਲ ਦਾ ਆਪਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਇੱਕ ਖੱਤ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਮਾਨਵ-ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਮਾਰਕਸੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਸੁੱਖ ਅਨੰਦ, ਕੈਰੀਅਰ ਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਾਤਾਂ-ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਅਤੇ ਉਚ-ਨੀਚ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ, ਜੰਗਬਾਜ਼, ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੁਧ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਉਰਜਾ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੀ। 'ਨੌ ਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਵੀ' ਦਾ ਢੋਆ ਬਣ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਆਪਕ ਮਾਨਵ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਤੇ ਜਵਾਨੀਆਂ ਦੀ ਆਹੁਤੀ ਪਾਈ।

ਗੁਰਦਿਆਲ ਬੱਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਤ (ਲੇਖ) ਵਿਚ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰੂਸ ਦੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਆਗੂਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਕਿਲੇ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਜੋਜ਼ਫ ਸਟਾਲਿਨ ਦੀ ਤਬਾਹਕੁਨ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸਟਾਲਿਨ ਨੇ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਸਿਰਕੱਢ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਜਲੀਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੌਤ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਡੀ ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਤ ਆਪਣੇ ਜਸੂਸਾਂ ਰਾਹੀਂ

ਉਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਘਿਨਾਉਣਾ ਪਾਪ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਸਟਾਲਿਨ ਦੀ ਇਸ ਕਰੂਰਤਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬੱਲ ਨੇ ਸਟਾਲਿਨ ਦੀ ਪੁਨਰ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੀ 'ਜਿੱਤ ਕੇ ਹਾਰੀ ਬਾਜ਼ੀ' ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਖਾਂਤ ਲਈ ਸਟਾਲਿਨ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੈਅ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਬੱਲ ਨੇ ਇਹ ਖਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹਿੱਤ ਦਰਜਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹਰ ਇੱਕ ਸਿਰਕੱਢ ਆਗੂ ਬਾਰੇ ਬੱਲ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਸਟੀਕ ਹਵਾਲਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਲਿਖਤ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਬੱਲ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਕੇ 84 ਨਾਮ ਆਪਣੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਏਨੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਡਿਕਟੇਟਰਾਨਾ ਕਾਰਜ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂਆਸਾ, ਗੁਰੂਅਮਲ, ਗੁਰੂਸੂਰਤ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਮੌਲਿਕ ਜਾਂ ਅਰਥਭਰਪੂਰ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਕਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ, ਕਿੰਨੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ, ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਬਦ, ਸਲੋਕ, ਪਉੜੀਆਂ, ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ,

ਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਆਦਿ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਖੋਜ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਟਿੱਪਣੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ

ਲਿਓਨ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ

ਬਾਂ 84 ਨਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ '84 ਦਾ ਗੇੜ' ਸਿਰਲੇਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪੁਸਤਕ ਜਾਂ ਲੇਖਿਕ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼, ਮੱਤਭੇਦ ਜਾਂ ਅਣਢੁੱਕਵਾਂ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।

ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦਾ ਸ਼ੇਅਰ ਹੈ, ਅੱਗ ਦਾ ਸਵਾ ਹੈ

ਉਸ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੀਕ ਹਾਂ, ਉਹ ਬਹਿਸ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਗਲਤ ਹਾਂ ਕਿ ਠੀਕ ਹਾਂ।

ਇਸ ਸ਼ੇਅਰ ਵਿਚਲਾ ਵਿਅੰਗ ਅਤੇ ਦੁਖਾਂਤ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਉਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੁੱਕਦਾ ਹੈ। ਸਟਾਲਿਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਬੱਲ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਅਤੇ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ, ਰੂਸ ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਪਤਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਆਗੂਆਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਮਦਰਦੀ ਭਰੇ ਰੁਖ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਂ ਕੋਲ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਇਸ ਬੇਲੋੜੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਲੇਖ ਹੈ ਜਾਂ (ਅ) ਲੇਖ ਹੈ, ਸਾਹਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਲਾਸਫੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪਤਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਇੱਕ ਸ਼ੋਕ-ਗੀਤ (ਮਰਸੀਹਾ) ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਬੱਲ ਦੀਆਂ ਚੀਖਾਂ ਉਪਰ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਮ

ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਅਤੇ ਬਰੈਸਤ-ਲਿਤੋਵਸਕ ਸੰਧੀ

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਮੈਂ ਬੜੀ ਨੀਝ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਜੋ ਦੋਸ਼ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ-ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਉਤੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਖੁਦ ਵੀ ਉਸੇ ਮਰਜ਼ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਜਾਪਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਪਾਸਾ ਮੱਲੀ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਧਿਰ, ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਈ ਇਕ ਗੱਲ, ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਗਲਤ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ।

ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਬਲ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੇਖ ਦਾ ਜਵਾਬ ਬੜੇ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਨੁਕਤੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਬਰੈਸਤ-ਲਿਤੋਵਸਕ ਸੰਧੀ ਬਾਰੇ ਉਹ ਵੀ ਸੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉਕ ਗਏ ਹਨ। ਜਰਮਨਾਂ ਨੇ ਸੰਧੀ ਹੋਣ ਸਾਰ ਹੀ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪਿਛੇ ਹਟ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਰਮਨੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਉਹੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨਣ ਲਈ ਅਲਟੀਮੇਟਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਲਟੀਮੇਟਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮੁੱਕਣ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਧਾਰਾ ਵੀ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੂਸੀ ਲੀਡਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸ਼ਾਇਦ; ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਰੂਸੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣੀ। ਜਦ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਰੂਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਰੱਖੀਆਂ ਇਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨਣੀਆਂ ਵੀ ਪਈਆਂ। ਇਥੇ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਦਾ ਰੋਲ ਗੈਰ-ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਾਲਾ ਰਿਹਾ। ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ 'ਰੂਸੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਾਰ ਤੇ ਬੁਰਜੂਆਜ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ

ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ (ਸੀ) ਹਰਾਇਆ ਕਿ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਕੈਂਸਰ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ' ਪਰ ਉਸ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਵਕਤ ਦਿਉ ਬਣ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਣ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਪਿਛਾਹ ਮੁੜ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਚੰਗਾ-ਮਾੜਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਸਰਿਆ, ਉਹ ਲੈਨਿਨ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ।

ਸੋ, ਲੈਨਿਨ ਅਤੇ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਵਿਚਕਾਰ ਇਹੀ ਵੱਡਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਲੈਨਿਨ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਘੁਲਿਆ ਅਤੇ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਪਿੜ ਤੋਂ ਲਾਭੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਝੁਠਲਾ ਸਕਦਾ। ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸੰਧੀ ਬਾਰੇ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਦੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਸਤਾਲਿਨ ਜਾਂ ਲੈਨਿਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲਤਾਈ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਸ਼ੋਪੰਜ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਤਾਂ ਮਸਲੇ ਉਲਝਦੇ ਹੀ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਧੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕੁਝ ਹੋਇਆ। ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨਣੀਆਂ ਪਈਆਂ, ਸਿਰਫ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਕਰ ਕੇ। ਮੇਰੀ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜੀਅ ਸਦਕੇ ਲਿਖਣ; ਸੱਚਮੁੱਚ ਕੁਝ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਤਾਲਿਨ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ ਹੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਵੱਡਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

-ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਮਾ ਲੁਧਿਆਣਾ।

ਲਿਓਨ ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਬੱਲ ਦਾ ਪੱਤਰ-ਲੇਖ 'ਲਿਓਨ ਤਰਾਤਸਕੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵਜੋਂ' ਸਮਕਾਲੀਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੁੰਗੜਦੇ-ਸੁੱਕਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨੀ ਭੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ। ਬੱਲ ਨੂੰ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਲੇਖ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਲੇਖਾਂ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਆਧੁਨਿਕ ਰੂਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਉਪਰ ਨਿਕਲੇ ਬੱਲ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਰੋਕਾਰ ਇਨਸਾਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਜਿਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਦੀ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਨਿਜ ਤੋਂ ਸਮਾਜ ਤੱਕ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੁਸੀਨ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਪਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਿਆਨਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਰਤਾਰੇ ਹੋ ਨਿਬੜਦੇ ਹਨ, ਬੱਲ ਇਸ ਸੁਆਲ ਨਾਲ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਟਾਲਿਨ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਉਪਰ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਾਰਣ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਾ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤੇ। ਤ੍ਰਾਤਸਕੀ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਜੇਕਰ ਬੱਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸੇ ਲਈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ

ਕਿਰਦਾਰ ਅਤੇ ਗੁਫ਼ਤਾਰ ਵਿਚ ਜਿਸ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਬੱਲ ਨੂੰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਬੇਇੱਤਹਾ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।

ਲੈਨਿਨ ਅਤੇ ਰੂਸੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬੱਲ ਰੂਸੀ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵਾਚਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੁਹਣੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਵਰਗੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਕੋਲ ਇਸ ਸੁਆਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਸਭ ਮਨੁੱਖਾਂ ਲਈ ਬਰਕਰਾਰ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰੂਸੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹਾਲਾਤ ਹੱਥੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਈਮਾਨਦਾਰ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੁਪਨਾਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਅਜਿਹੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਵੱਲ ਇਕ ਸੂਖਮ ਸੰਕੇਤ ਦਾਸਤੋਵਸਕੀ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ 'ਜ਼ੁਰਮ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ' ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਰਾਸਕੋਲਨੀਕੋਵ ਨੂੰ ਸਿਰਜ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ।

ਲੇਖ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਰੇਪਣ ਨਾਲ ਜੱਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ

ਵਿਚ ਰੂਸ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰੀਂ ਬੈਠ ਕੇ ਫਰਮਾਨ ਸੁਣਾਉਣ ਨਾਲ ਘਟਨਾ ਕ੍ਰਮ ਦੀ ਪੇਚੀਦਗੀ ਤੋਂ ਲੁਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਜਟਿਲ ਅਤੇ ਲੁਕਵੀਂ ਬਹੁਪਰਤੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵੱਲ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲੇਖਕ ਜੇ ਉਸ ਪੇਚੀਦਗੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਬੇਹਤਰ ਸੰਸਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅਜੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸਮਝੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਲੇਖ ਵਿਚਲੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਪਾਠਕ ਵਜੋਂ ਖਾਸੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਲ ਨੇ ਨਿੰਗਰ ਦਲੀਲ ਬੰਨੀ ਹੈ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ 'ਲੇਖ' (ਯਾਨਿ 'ਨਿਬੰਧ') ਨੂੰ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੰਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

-ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ।

ਮਾਏ ਨੀ ਹੁਣ ਮਾਰ ਉਡਾਰੀ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਦਲਾਲ ਦੀ ਲੇਖ ਲੜੀ 'ਛਾਤੀ ਅੰਦਰਲੇ ਬੋਹ' ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਲੇਖ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਵਿਚ ਪਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। 25 ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਛਪੀ ਆਖਰੀ ਕਿਸਤ 'ਮਾਏ ਨੀ ਹੁਣ ਮਾਰ ਉਡਾਰੀ' ਨੇ ਬਹੁਤ ਭਾਵੁਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਅੱਥਰੂ ਸਿਮ ਆਏ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਇਕੱਲੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਬੋੜ੍ਹੇ-ਬਹੁਤੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਦਲਾਲ ਨੇ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਜੇਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਾਂ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜਕਦਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਮਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰ ਕੇ ਦੱਬੇ ਪਏ ਦਰਦ ਮੁੜ ਤੋਂ ਜਗਾ ਦਿੱਤੇ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੇ ਰੁਆ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਦੇ ਲੇਖ 'ਨਿੱਤ ਉਡਣ ਜਗਾਉ ਡੀਕੀਂ ਦੇ' ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਥੇ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਲਈ ਰੁਲਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਝੰਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਆਖਰ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਇੰਨਾ ਭੱਜਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ?

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਹਫਤੇ ਛਾਪ ਕੇ ਪੁੰਨ ਹੀ ਖੱਟਦੇ ਹੋ। ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਬੰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਦਿਆਰੇ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਹਫਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋ। ਦਿਲ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਸਿਰ ਚੁੱਕਦੀ ਹੈ, 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੇਤੇ ਕਰ ਲਈਦੀਆਂ ਹਨ।

-ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਵੜੈਚ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ।

ਦੇਸਰਾਜ 'ਝੱਲੀ' ਦੇ ਧਿਆਨ ਹਿਤ

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ 18 ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਦੇਸਰਾਜ 'ਝੱਲੀ' ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪੜ੍ਹੇ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖਕ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ ਦੀ ਕੀਤੀ ਆਲੋਚਨਾ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਇਉਂ ਜਾਪਿਆ ਸੀ ਝੱਲੀ ਲੇਖਕ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਸਭ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਥਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਇੰਜ ਨਿਰਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੁਲਾਰ ਉਹ ਹੀਰਾ ਲੇਖਕ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਡੇਰਾਵਾਦ, ਆਪਸੀ ਈਰਖਾ ਤੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਦੀ ਦੋੜ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਘਾਣ, ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੱਬਣ, ਬੇਜੋੜ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਹਿਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਉਹ ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਖਕ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ, ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ, ਬੀਬੀ ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਪ੍ਰਿ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਲੇਖਕਾਂ ਵਾਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਖੜਦਾ ਹੈ।

ਰਾਮ ਲਾਲ ਦਾ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਲੇਖਕ ਕੁਲਾਰ ਨੇ ਸਾਧ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਿਉਂ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਧ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਟੋਕਿਆ, ਜਾਂ ਉਸ ਮਾਤਾ ਦੇ ਘਰ ਹੀ ਨਾ ਜਾਂਦਾ ਜਿਥੇ ਸਾਧ ਆਇਆ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਕਿਤੇ ਜਾਵੇਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਘਰੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਉਥੇ ਕੀ ਗਲਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੀ ਨਹੀਂ? ਕੁਲਾਰ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਉਥੇ ਗਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਬਚਾਅ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਨਾਲੇ ਉਹ ਸਿੱਖੀ ਅਸੂਲਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪੱਕਾ ਰਿਹਾ। ਸਮਝਣ ਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਫਿਰ ਕਲਮ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਕੁਰੀਤੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਲਾਜ ਦੱਸਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਕੁਲਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਅਹਿੰਸਾ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਵੀ, ਹਰ ਥਾਂ ਡਾਂਗ ਨਹੀਂ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਚੱਲਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਇੰਡੀਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਸ

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰੇ ਜਾ ਕੇ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਦੇਸਰਾਜ 'ਝੱਲੀ' ਦੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਵੀ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਭਵ ਸੀ, ਇਥੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਦੇਸਰਾਜ 'ਝੱਲੀ' ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਨੇਕ ਸਲਾਹਾਂ ਆਪਣੇ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣ।

ਲੇਖਕ ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ। ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਪਾਠਕ ਉਡੀਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਪੰਦਰੀਂ ਦਿਨੀਂ ਆਪਣਾ ਪੇਅ-ਚੈਕ ਉਡੀਕਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਜੇ ਦੇਸਰਾਜ 'ਝੱਲੀ' ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੁਆਫ ਕਰਨ; ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚਿੰਠੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕੀ ਕਹੇਗਾ?

-ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਯੂਥਾ ਸਿਟੀ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਤੇ ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਚੋਣ ਸਰਵੇਖਣ

ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲ ਦਾ ਮੰਡੀਕਰਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਹਨ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਵਧੇਰੇ ਠੀਕ ਇਹ ਗੱਲ ਤਦ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਜੇ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਦੇਸ਼-ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ ਅਪਨਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਜੋਗੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਕਿੱਸੇ ਇਸ ਵਕਤ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨੇ ਹੀ ਕਿੱਸੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਪਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਛਾਲਣ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ।

ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਖਾਸ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਕਿ ਕਿਸ ਮੀਡੀਆ ਚੈਨਲ ਨੇ ਕਿਸ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ? ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਰਵੇਖਣ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਰਾਜਸੀ ਧਿਰ ਦੀ ਲੋੜ ਲਈ ਕੀਤੇ-ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਵਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਵਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲ ਵਰਗਾ ਮਾਲ ਹੋਰ ਕਿਸ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਲੋਕ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚੁੱਕਣਗੇ? ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਖੇਡ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸਰਵੇਖਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਇਹ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਪਣੇ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਆਪੋ ਅੰਕੜੇ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਮਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇੱਕੋ ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮਾਲ ਸੁੱਟ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਸ ਵੱਲ ਰੁਚੀ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਇਹ ਕਲਾ ਹੁਣ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੱਕ ਆ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਇਹ ਏਨੀ ਵਧ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਇਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਕਈ ਲੋਕ ਰਾਜਸੀ ਸੌਦਾ ਵੇਚਣ ਦੇ ਇਸ ਧੰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਚੋਖਾ ਮਾਲ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਏਟੀ-ਟਵੰਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਫੀਸਦੀ ਸਰਵੇਖਣ ਤੇ ਔਸੀ ਫੀਸਦੀ ਕੰਮ ਦਫਤਰ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰ ਕੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਸਾਂ ਦਸ ਸੀਟਾਂ ਵਿਖਾਈਆਂ, ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਘੜੀ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਵੀ ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਹਕੀਕੀ ਸਥਿਤੀ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਸਨ।

ਹੁਣ ਫਿਰ ਇਹ ਸੌਦਾ ਵੇਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਹਫਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਚੈਨਲ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ, ਫਿਰ ਦੂਸਰੇ ਚੈਨਲ ਨੇ ਉਤਰ, ਦੱਖਣ, ਪੂਰਬ, ਪੱਛਮ ਅਤੇ ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਤੀਸਰੇ ਨੇ ਇੱਕੋ ਦਿਨ ਪੂਰਾ ਭਾਰਤ ਲੋਕਾਂ ਮੂੰਹਰੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਲਗਭਗ ਹਰ ਚੈਨਲ ਇਸੇ ਕੰਮ ਰੁੱਝਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੀਰ-ਪਾੜ ਦਾ ਪੀਹਣ ਪਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਭਾਰੂ ਧਾਰਨਾ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਾਸਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਵਧੀ ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲ ਦਾ ਮੰਡੀਕਰਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਹਨ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਵਧੇਰੇ ਠੀਕ ਇਹ ਗੱਲ ਤਦ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਜੇ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਦੇਸ਼-ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ ਅਪਨਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਜੋਗੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਕਿੱਸੇ ਇਸ ਵਕਤ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨੇ ਹੀ ਕਿੱਸੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਪਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਛਾਲਣ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ।

ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ 23 ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ ਦੀ ਮੰਤਰੀ ਅਨੰਦੀ ਬੇਨ ਪਟੇਲ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਫਿਟਕਾਰ ਪਾਈ ਹੈ ਕਿ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੇ ਲੱਖ ਵਰਗ ਗਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸਸਤੀ ਅਕੁਆਇਰ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕੱਖਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕੰਪਨੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਲ ਹੁੰਬਣ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਨਾਮ ਮੰਡੀਕਰਨ ਏਨਾ ਕੁ ਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਛੱਜ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਛੱਟ ਸੁੱਟਦੇ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਇਸ ਸੌਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਫਲਾਣਾ ਮੰਤਰੀ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਇਟਲੀ ਜਾ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ।

ਜੇ ਕੋਈ ਧਿਰ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਇਸ ਵਕਤ ਸਿੱਧੇ ਭੇੜ ਵਿਚ ਹਰ ਚੈਨਲ ਵਿਚ ਭਿੜਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੀਡੀਏ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਚੋਣ ਵਿਚ ਗੋਲ ਆਡਾ ਪੱਲੇ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੀਡੀਏ ਵਿਚ ਭੇੜ ਭਿੜਨਾ ਵੀ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਲੋੜ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਉਲਾਰਪੁਣੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਹਰ ਮੀਡੀਆ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਵਿਚ ਮੰਨਣੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸਾਰੀ ਚੜ੍ਹਤਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਪੀਡ ਬਰੇਕਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਧੁੰਧਾਧਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਰ ਐਸ ਐਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੇਂਡਰ ਝੌਕ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਜੇ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਖੜੋਣ ਜੋਗੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਨਾ ਉਸ ਦਾ ਕੇਰਲਾ ਵਿਚ ਦੀਵਾ ਬਲਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਉਤੀਸਾ ਵਿਚ ਤੇ ਨਾ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੱਲੇ ਪੈਂਦਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚੰਦਰ ਬਾਬੂ ਨਾਇਡੂ ਦੀ ਤੇਲਗੂ ਦੇਸ਼ਮ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਉਭਰਦੀ ਵਾਈ ਐਸ ਆਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਜਗਨ ਮੋਹਨ ਰੈਡੀ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸਮਝੋਤੇ ਦੀ ਝਾਕ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਜੂਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਜੂਆ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਚੰਦਰ ਬਾਬੂ ਨਾਇਡੂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਸ ਦੀ ਮਤਰੇਈ ਸੌਸ ਲਕਸ਼ਮੀ ਪਾਰਵਤੀ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਕੇ ਖੇਡਿਆ ਤੇ ਹਾਰਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਐਮ ਜੀ ਰਾਮਚੰਦਰਨ ਦੀ ਮੌਤ ਮਗਰੋਂ ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਾਨਕੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਈ ਤੇ ਜੈਲਲਿਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਤੋਂ ਮਾਰ ਖਾਧੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਫਿਰ ਭਾਜਪਾ ਦੇਵੀ ਥਾਈ ਸ਼ਸ਼ੋਪੰਜ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਉਦੋਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਗਲਤੀਆਂ ਵਰਗੀ ਤੀਸਰੀ ਬੱਜਰ ਗਲਤੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਆਸ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰਵਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।

ਦੀਵਾਲੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅੱਗ-ਪਿੱਛਤ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਦਮ ਸਾਰੇ ਮੀਡੀਆ ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਮਾਕਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਹੰਗਾਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਹਾਲ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕ ਦੀਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਮਨਾ ਸਕਣਗੇ। ਮਸਾਂ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਇਹ ਰੋਲਾ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਸੁਰ ਬਦਲ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਚੈਨਲਾਂ ਵਾਲੇ ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ ਉਤੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਅਖਵਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਕਿ ਧਮਾਕੇ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੀਵਾਲੀ ਫਿਰ ਵੀ ਮਨਾਉਣੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸੇ ਲਈ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਹ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੋ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ। ਦੀਵਾਲੀ ਉਤੇ ਵੇਚਣ ਲਈ ਵੱਡੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਕਰੀਬ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਾਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜੇ ਲੋਕ ਧਮਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਘਰੀਂ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਮਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਿਕਣਾ। ਇੱਕ ਐਡ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਚੈਨਲਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਕੇ ਇਸਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਰੇਟ ਖੜੇ ਪੈਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੈਨਲਾਂ ਤੋਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਕਿ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ, ਲੋਕ ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪੂਰੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਚੋਣਾਂ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਸਿਰ-ਪਰਨੇ ਹੋਈਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਏਜੰਸੀ ਉਸ ਐਡ ਏਜੰਸੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮਸਾਂ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਪਿੱਛੋਂ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬੈਕ ਗੇਅਰ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕਮਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਕੇ ਮਾਲ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹ ਏਜੰਸੀਆਂ ਹੁਣ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਨੀਲਾਮੀ ਵੀ ਕਰਨ ਤੁਰ ਪਈਆਂ ਹਨ।

Freeway Travel Inc
ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ,
ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ
Call Raju
Tel: 773-973-0200
Fax: 773-973-0557
2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮੋਹਾਲੀ, ਪੰਚਕੂਲਾ ਅਤੇ ਆਸ-ਪਾਸ
ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ
ਖਰੀਦ-ਵੇਚ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਪੁਨੀਆ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ: 94173-34049
ਅਸੀਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ 'ਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਅਜੇ ਵੀ ਅੜਿੱਕੇ

ਸੋਨੀਆ ਦੀ ਅਮਰੀਕੀ ਕੋਰਟ 'ਚ ਪੇਸ਼ੀ ਮੰਗੀ

ਸੈਂਕਰਾਮੈਂਟੋ: ਪੈਂਟਾਗਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀ ਦਸਤਿਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਕੀਦਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਖਾਤਰ ਕੱਪੜਾ ਤੇ ਹੋਰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨੇਮਾਂ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ। ਉੱਜ, ਨਵੀਆਂ ਸੇਧਾਂ ਤਹਿਤ ਅਜੇ ਵੀ ਹੈਲਮਟ ਜਿਹੇ ਸੂਰੱਖਿਆ ਕਵਚ ਪਹਿਨਣ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇਗਾ।

ਸਿੱਖ-ਅਮਰੀਕੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇਮਾਂ ਵਿਚ ਢਿੱਲ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੈਂਟਾਗਨ ਦੇ ਤਰਜਮਾਨ ਤੇ ਨੇਵੀ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇਬਨ ਜੇ.ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਵੀਂ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜੀ ਵਿਭਾਗ ਦਸਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਨਗੇ ਬਸ਼ਰਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਫੌਜੀ ਤਿਆਰੀ, ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ, ਯੂਨਿਟ ਦੀ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਤੇ ਚੰਗੇ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਉਪਰ ਕੋਈ ਉਲਟ ਅਸਰ ਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦਾ ਕੇਸ-ਦਰ-ਕੇਸ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰੇਕ ਬੇਨਤੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਤੱਥਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ

ਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਰਵਿਸ ਮੈਂਬਰ 'ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਅਸਰ ਆਦਿ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਰੋਸ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਕ੍ਰਿਸਟਨਸਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੇੜਲੇ ਕਮਾਂਡਰ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਫੌਜੀ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਸਰਵਿਸ ਨੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਛੋਟ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ

ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੈਂਟਾਗਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਨਵੀਆਂ ਸੇਧਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਮਾਹੌਲ ਬਣਾਉਣ ਖਾਤਰ ਕਮਾਂਡਰਾਂ ਤੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਮਿਲੇਗੀ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਤੇ ਧਾਰਨਾ ਵਿਚ ਕਮੀ ਆਵੇਗੀ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀ ਕਪਤਾਨ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਸੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੁਲੀਸ਼ਨ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਪਰੈਲ 2009 ਵਿਚ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਕੋਲ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ

ਮੰਗੀ ਸੀ। ਸ. ਕਲਸੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੌਜ ਦੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਸੈਕਿੰਡ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਤੇਜਦੀਪ ਸਿੰਘ ਰਤਨ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਵਜੋਂ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਫੌਜੀ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨਣ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ। ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੇਧਾਂ ਸਦਕਾ ਪੱਗ, ਪਟਕਾ, ਯਾਰਮੂਲਕੇ ਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਵਸਤੂ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਮਿਲੇਗੀ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਯਾਹੂਦੀਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਮੂਹ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਦਕੀਦੇ ਲਈ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੱਪੜਾ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਡਿਊਟੀ ਸਮੇਂ ਕਕਾਰ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਮਰੀਕੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਡਿਊਟੀ ਸਮੇਂ ਕਕਾਰ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਗਈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਮਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਠਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਵੇ।

ਸਿੱਖਸ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 6 ਫਰਵਰੀ ਤਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋ ਸਤੰਬਰ ਤੇ ਨੌਂ ਸਤੰਬਰ 2013 ਵਿਚਕਾਰ ਸੋਨੀਆ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਮਨਾਂ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਸ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਵਕੀਲ ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਦਈ ਪੱਖ ਅਮਰੀਕੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਸਤੰਬਰ 2013 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਤਾਮੀਲ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਲਵੇ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕੇਸ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣ ਕੇ ਗਏ 19 ਜਣੇ ਕਾਬੂ

ਲੰਡਨ: ਕਬੂਤਰਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀਆ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 19 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵਜੋਂ ਉਥੇ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਏ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰਾਲੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਘੁਟਾਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮਾਨਚੈਸਟਰ ਆਧਾਰਤ ਖਾਲਸਾ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ 16 ਥਾਵਾਂ ਉਪਰ ਛਾਪੇ ਮਾਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿੱਕ ਵੁੱਡ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਹ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਵੱਡਾ

ਘੁਟਾਲਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਛਾਪੇ ਬਰਮਿੰਘਮ, ਹੰਸਲੋ, ਲੈਸਟਰ, ਲੂਟਨ, ਸਲੋਅ, ਸਾਊਥਾਲ ਤੇ ਸਾਊਥਹੈਪਟਨ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ 'ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਟੀਅਰ-2' ਤੇ 'ਟੀਅਰ-5' ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਵਰਕਰ ਸਿਸਟਮ ਤਹਿਤ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਨ।

19 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਠਹਿਰਣ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਜੁਰਮਾਂ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਗੈਰ-ਸਿਆਸੀ, ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਰਹਿਤ, ਆਜ਼ਾਦ ਜਥੇਬੰਦੀ' ਵਜੋਂ ਅਖਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਚੀਤਮ ਹਿੱਲ ਰੋਡ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦੇਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਵੀ 17 ਵਿਅਕਤੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਛਾਪੇ ਮਾਨਚੈਸਟਰ, ਗਲਾਸਗੋ, ਹਡਰਸਫੀਲਡ, ਮਿਡਲਸੈਕਸ, ਪੈਰਾਬਰੋਨ ਤੇ ਵਲਵਰਹੈਪਟਨ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀਜ਼ਾ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਫੁਪ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬਣ ਖਿਲਾਫ ਚੱਲੇਗਾ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਕੇਸ

ਲੰਡਨ: ਰਾਇਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮਹਿਲਾ 'ਤੇ ਇਕ ਲੱਖ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਪੌਂਡ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੇਸ ਚੱਲੇਗਾ। ਕਸਟਮਰ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸਤਨਾਮ ਕੌਰ ਨੇ ਅਬਰਦੀਨ ਵਿਚ ਬੈਂਕ ਦੇ ਦੋ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ 21 ਨਵੰਬਰ, 2011 ਵਿਚਕਾਰ ਇਹ ਨਕਦੀ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਤਨਾਮ ਕੌਰ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲਾਂ ਮਈ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਈ ਤੇ ਫਿਰ ਜੂਨ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲੇਗਾ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਸਤਨਾਮ ਕੌਰ ਨੇ ਯੂਰੋ ਕਢਵਾਏ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਖ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਪੌਂਡ ਦਾ ਚੈੱਕ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਤਨਾਮ ਕੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ 88 ਹਜ਼ਾਰ ਪੌਂਡ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਕ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਾਰਾ 7 ਦਸੰਬਰ, 2011 ਤੇ 24 ਫਰਵਰੀ, 2012 ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਸਹੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਕਤੂਬਰ 2013 ਵਿਚ ਸਤਨਾਮ ਕੌਰ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਰੱਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਤਨਾਮ ਕੌਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਪਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਗਾਹਕ ਦਾ ਪੈਸਾ ਨਾ ਮਰਨ 'ਤੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੈ।

ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦੰਗਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਭਾਰਤੀਆਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ

ਸਿੰਗਾਪੁਰ: ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਦੰਗਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਭਾਰਤੀਆਂ 'ਤੇ ਖਾਸ ਨਜ਼ਰ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਝ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਟਲ ਇੰਡੀਆ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬਿੱਲ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ 'ਤੇ ਮਾਤਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਦੰਗੇ ਫੈਲੇ ਸਨ ਜੋ 40 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਸਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਕੇ. ਸ਼ਨਮੁਗਮ ਨੇ ਤਾਮਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿੱਲ ਲਿਟਲ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਸਖਤੀ ਦਾ ਅਸਥਾਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ 'ਤੇ ਮਾਤਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਬਿੱਲ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਲਿਟਲ ਇੰਡੀਆ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਦੰਗਿਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਬਿੱਲ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਚਿੰਤਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਰੋਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੀਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਘਰ ਪਰਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਦੀ ਇਸ ਬਿੱਲ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਚਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲਿਟਲ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਜੋ ਏਸ਼ਿਆਈ ਲੋਕ ਹਫਤੇ ਭਰ ਦੀ ਬਕਾਨ ਮਿਟਾਉਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤਣਾਅ ਵਿਚ ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ ਬੇਫਿਕਰੀ ਨਾਲ ਮਜ਼ੇ ਕਰਨ। ਇਸ ਬਿੱਲ ਨਾਲ ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀਪਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ।

ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਇਕ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਲਿਟਲ ਇੰਡੀਆ' ਵਿਚ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਤਵਜੀਜ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਬਿੱਲ ਤਹਿਤ ਪੁਲਿਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਰਾਬਬੰਦੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਏ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਭਾਰਤੀ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਘੱਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਚਿਨੱਪਾ ਵਿਜੇਰਘੁਨਾਥ ਭੂਪਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 25 ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ,

ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੰਗੇ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਚਿਨੱਪਾ ਖਿਲਾਫ ਲਾਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਚਿਨੱਪਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸੁਨੀਲ ਸੁਦੀਸ਼ਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੇ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 8 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੰਗੇ ਭੜਕੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਬੱਸ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਕੋਈ 400 ਪਰਵਾਸੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੇ ਦੰਗੇ ਕਰ ਕੇ ਉਥੇ 39 ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਰੈਨਬੈਕਸੀ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਲਾਂਟ 'ਤੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਕੰਪਨੀ ਰੈਨਬੈਕਸੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਿਹਤ ਨੇਮਬੰਦੀ ਅਦਾਰੇ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਟੌਂਸਾ ਸਥਿਤ ਪਲਾਂਟ ਵਿਚ ਬਣੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਅਮਰੀਕੀ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਰੈਨਬੈਕਸੀ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਲਾਂਟ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੱਪ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕੀ ਅਦਾਰੇ ਯੂ.ਐਸ. ਫੂਡ ਐਂਡ ਡਰੱਗ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ (ਯੂਐਸਐਫਡੀਏ) ਨੇ ਰੈਨਬੈਕਸੀ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਲਈ ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਲਾਂਟ ਵਿਚ ਟੌਂਸਾ ਪਲਾਂਟ ਦੇ ਬਣੇ ਉਤਪਾਦ ਵਰਤਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਨਿਊਜਰਸੀ ਸਥਿਤ ਲੈਬਰਟਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਟੌਂਸਾ ਪਲਾਂਟ 'ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਣਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ

ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸੀਈਓ ਤੇ ਐਮਡੀ ਅਰੁਣ ਸਵਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ

ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਭਾਰਤੀ-ਅਮਰੀਕੀ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਧੋਖਾਧੜੀ ਤੇ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਚਿੱਟਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਇਕ ਭਾਰਤੀ-ਅਮਰੀਕੀ ਫਿਜ਼ੀਓਥੈਰਾਪਿਸਟ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਤੇ ਇਕ ਕਰੋੜ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਡਿਨਾਈਸ ਪੇਜ ਹੁੱਡ ਨੇ 39 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਚਿਰਾਦੀਪ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ।

ਹੋਮ ਹੈਲਥ ਕੇਅਰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਤੇ ਫਿਜ਼ੀਓਥੈਰਾਪਿਸਟ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਅਕਤੂਬਰ, 2012 ਵਿਚ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਧਨ ਨੂੰ ਚਿੱਟਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕੁੱਲ ਇਕ ਕਰੋੜ 10 ਲੱਖ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਚੋਣ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਵਿਚ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਅੱਗੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਮਹੂਰੀ ਗਠਜੋੜ (ਐਨ.ਡੀ.ਏ.) ਨੂੰ ਆਗਾਮੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ 200 ਤੋਂ 250 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਵਿਚ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਹੈ। ਇਕ 'ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ' ਤੇ ਸੀ. ਐਸ. ਡੀ. ਐਸ. ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਾਫ਼ੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਭਰਪੂਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਅੰਨਾਦ੍ਰਮੁਕ ਵਰਗੇ ਖੇਤਰੀ ਦਲ ਕਾਫ਼ੀ ਫ਼ਾਇਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਉੱਭਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਰਵੇਖਣ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਲੀ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਹੀ 192-210 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ 92-108 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਨੂੰ 211-231 ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਨੂੰ 107-127 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ 20-28, ਖੱਬੇ ਦਲੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ 15-23, 'ਆਪ' ਨੂੰ 6-12 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ।

ਬੇਕਿਰਕ ਹਿੰਸਾ ਬਣੀ ਸੀ ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਨ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਨ। ਉੱਤਰੀ ਕੈਰੋਲਿਨਾ ਦੀ ਐਪਾਲਾਚੇਨ ਸਟੇਟ ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਸੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਮਾਨਵ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ

ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਆਪਸੀ ਲੜਾਈਆਂ, ਲਾਗ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ

ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਹੋਇਆ। ਉਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਵਖਰੇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਭਿਅਤਾ ਤਬਾਹੀ ਵੱਲ ਤੁਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਾਗ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੇ ਰਹਿੰਦੀ ਕਸਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਖੋਜ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਮਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭਿਅਤਾ ਝੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਤੇ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਕੀਤੀ

ਖੋਜ ਤੋਂ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਖ਼ਾਤਮੇ ਬਾਰੇ ਨਵੇਂ ਤੱਥ ਉਭਰੇ ਹਨ। ਸਭਿਅਤਾ ਜੋ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਸਮਾਂ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਸ 'ਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਆ ਗਈ ਤੇ ਜੰਗਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸਭਿਅਤਾ 'ਚ ਕੋਹੜ ਤੇ ਟੀਬੀ ਫੈਲ ਗਈ। ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਹੜੱਪਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੌਰ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਹੜ ਫੈਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਖ਼ਤਮ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਨਵੀਂ ਬਿਮਾਰੀ ਟੀਬੀ ਨੇ ਸਭਿਅਤਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਜਮਾਅ ਲਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਸੀ ਝਗੜਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਖੋਪੜੀ ਭੰਨਣ ਕਾਰਨ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੀ।

ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਰੁਕਵਾਏ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜ: ਬਾਜਵਾ

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ: ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਵੱਲੋਂ ਸੰਸਦੀ ਕੋਟੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਰਾਂਟ ਨਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਏ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜ ਰੁਕਵਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਪਿੰਡ ਪਾਹੜਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਅਖ਼ਤਿਆਰੀ ਕੋਟੇ ਵਿੱਚੋਂ 6 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਗਰਾਂਟ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹਮਾਇਤੀ ਚੱਲੇ ਆ ਰਹੇ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਹੜਾ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੋਰ ਪਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਟਿਕਟ ਦਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਸੀ ਪਰ ਐਨ ਆਖਰੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ

ਦਲ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਆਗੂ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਬਿਤਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁੜ ਪ੍ਰੀਮਿਕਸ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਰੁਕਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਤਿੱਬੜ ਬਾਣੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਸਮੇਤ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਕੰਮ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਰੋਹ ਵਿਚ ਆਏ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਡਾ. ਅਭਿਨਵ ਤ੍ਰਿਖਾ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਐਸ.ਐਸ. ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾਇਆ। ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਗਲੀ ਦੀ ਸੜਕ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਈਸਾਈ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੰਜ ਸੌ ਮੈਂਬਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪੱਕੇ ਸਮਥਰਕ ਹਨ ਤੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਹੀ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਸਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕ ਵਜੋਂ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਚੀਨ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਕ ਰੱਖਿਆ ਮਾਹਰ ਨੇ ਖਬਰਦਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅਮਰੀਕੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਓਬਾਮਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਲਈ ਚੀਨ ਦੇ ਹੋਰ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਕਾਇਮ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਾਰਨੋਗੀ ਐਡਮੈਟ ਫਾਰ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੀਸ ਨਾਮੀ ਅਦਾਰੇ ਦੇ ਐਸਲੇ ਟੈਲਿਸ ਨੇ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਣਨੀਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੀਨ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸ਼ਰੀਕ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਣ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਾਈ ਜਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਟੈਲਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚੀਨ ਦਾ ਉਭਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਨੀ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਘਟੇਗੀ ਤੇ ਆਲਮੀ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗੇਗੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਚੀਨ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਜਾਪਾਨ, ਭਾਰਤ, ਵੀਅਤਨਾਮ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੀ ਮਦਦ ਵਧਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੀਨ ਨੂੰ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਡਾ. ਵੇਨ ਰੋਬਿਨਸ ਚੁਗ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਨ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਦਲਾਅ ਨੇ ਇਸ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਤਬਾਹੀ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬਦਲਾਅ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਆਬਾਦੀ ਉੱਪਰ ਕਿਵੇਂ ਅਸਰ ਪਾਇਆ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਚੁੱਗ ਦੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਟੀਮ ਨੇ ਇਸ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ। ਟੀਮ ਨੇ ਹੜੱਪਾ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਦੌਰਾਨ ਮਨੁੱਖੀ ਪਿੰਜਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਲਾਗ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਭਿਅਤਾ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਹੜੱਪਾ ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਸੀ। ਖੋਜ ਦੌਰਾਨ ਲੱਭੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਖੋਪੜੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਸੀ। ਬਿਆਨ ਮੁਤਾਬਕ ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਹਿਜਸ ਤੇ

ਮਾਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਦੁਆਈ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਰਣ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰਨ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਾਨ ਧੜੇ ਵੱਲੋਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਆਇਆ ਸੀ। ਮਾਨ ਧੜੇ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ 'ਤੇ ਤਸ਼ਦਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੇ ਧਮਕਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਬਿਨਾ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਦਾਖਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਂਡ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਕਰਵਾਇਆ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸੀ, ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਦਿਵਾਇਆ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰਣ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਆਧਾਰਤ ਸ਼ਰਣ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਆਏ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੇਸ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹਨ ਤੇ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਦਾ ਕੇਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਨ ਧੜੇ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਅਮਰੀਕੀ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ। ਸ਼ਰਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ 150 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਟਾਰਨੀ ਨੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਦੀ ਦਿਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ

ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਟਾਰਨੀ ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਖਤਰਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟਾਫ ਦੀ ਵਧੀਆ ਸਲਾਹ ਤੇ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣਾ

ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰਣ ਦਾ ਕੇਸ ਜਿੱਤਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਹੌਸਲਾ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਡਿਪੋਰਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਤਸ਼ਦਦ, ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਤੇ ਜਾਨ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੇ ਮਾਨ ਧੜੇ ਨਾਲ ਮੈਂਬਰੀ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਹਿਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਜੱਜ ਮੈਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰਨ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇ ਦੇਣਗੇ। ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਜਬਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰਣ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਵਰਗੇ ਕਈ ਹੋਰ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਤੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਆਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਟੈਕਸਸ, ਐਰੀਜ਼ੋਨਾ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਹਾਲ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਆਪ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਰਣ ਦਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਫੌਰਨ ਉਸ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ 718-672-8000 ਜਾਂ 510-796-9000 ਰਾਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂ ਐਰੀਜ਼ੋਨਾ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ, ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ, ਟੈਕਸਸ, ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ, ਸਿਆਟਲ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਏ, ਨਿਊ ਜਰਸੀ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ।

Space sponsored by Pannun Law Firm

ਲੋਕ ਨਾਇਕ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ

ਲੋਕ-ਗਾਥਾ

ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਲੋਕ ਮਾਨਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੋਧਿਆਂ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਿਲ ਤਖ਼ਤੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਂਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜੀ, ਭਾਈਚਾਰੇ, ਸਵੈ-ਅਣਖ ਤੇ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਲਈ ਜੁਝਦੇ ਹੋਏ ਸੂਰਮਤਾਈ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਕਰ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੂਰਬੀਰ ਯੋਧੇ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ ਸਨ

ਸੁਖਦੇਵ ਮਾਦਪੁਰੀ
ਫੋਨ: 91-94630-34472

ਤੇ ਲੋਕ ਕਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਨਾਇਕਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ ਆਪਣੇ ਕਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਬੜਿਆਂ ਲਟਕਾਂ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ, ਜਿਉਣਾ ਮੌਤ, ਰਾਜਾ ਰਸਾਲੂ, ਮਿਰਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਲੋਕ ਨਾਇਕ ਹਨ।

ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਡਾਕੂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਡਾਕੂ ਮਾਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੜਾ ਬਹਾਦਰ, ਨਿਰਭੈ, ਗੁੱਠ-ਗੁਰੀਬ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਅਣਖ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਲਈ ਜਾਨ ਹੁਲਣ ਵਾਲਾ ਗੱਭਰੂ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ,

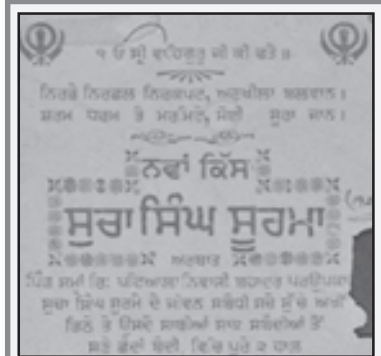
ਵਿਚ ਸਮਾਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮਿਆ
ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਜੁਆਨ।
ਕੱਟ ਗਿਆ ਦਿਨ ਚਾਰ
ਜੋ ਜਾਣੇ ਕੁੱਲ ਜਹਾਨ।

ਗੱਲ ਅੰਗਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ। ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ (ਹੁਣ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ) ਦੇ ਭੀਖੀ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਸਮਾਹ ਵਿਚ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਸੁੱਚੇ ਦਾ ਜਨਮ 1890-91 ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਮਰ ਗਏ। ਉਹਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨਰੈਣ ਨੇ ਉਹਦੀ ਪਾਲਣਾ-ਪੋਸਣਾ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਬੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰੁਲ-ਖੁਲ ਕੇ ਪਲਦਾ ਸੁੱਚਾ ਜਵਾਨੀ ਦੀਆਂ ਬਹੁਰਾਂ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਗੁੰਦਵਾਂ ਤੇ ਛਾਂਟਵਾਂ ਸਰੀਰ। ਚੋ-ਚੋ ਪੈਂਦਾ ਗੁਲਾਬੀ ਭਾਹ ਮਾਰਦਾ ਰੰਗ ਰਾਹ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਧੂਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ,

ਛੈਲ ਛਬੀਲਾ ਨਿਕਲਿਆ ਸੁੱਚਾ,
ਭਰਿਆ ਨਾਲ ਜਵਾਨੀ।
ਸੋਹਣਾ ਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ਵਸਦਾ,
ਨੈਣ ਭਰੇ ਮਸਤਾਨੀ।
ਨਿਕਲਿਆਂ ਬਾਂਕਾ ਸੂਰਮਾ ਸੁੱਚਾ,
ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਸਾਨੀ।
ਹੱਥ ਵਿਚ ਖੂਡਾ ਮਾਝੇ ਵਾਲਾ,
ਦਿੱਸੇ ਬੜਾ ਸੁਹਾਨੀ।
ਸੁੱਚੇ ਸੂਰਮੇ ਦੀ,

ਕਰਾਂ ਕੀ ਸਿਫਤ ਜ਼ਬਾਨੀ।

(ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ)
ਸਮਾਹ ਵਿਚ ਘੁੱਕਰ ਨਾਂ ਦਾ ਵੈਲੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸੁੱਚੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਦੋਨੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕਸਰਤ ਕਰਦੇ, ਘੋਲ ਘੁਲਦੇ। ਘੁੱਕਰ ਨੇ ਸੁੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਗ-ਵੱਟ ਭਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਸੁੱਚੇ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ ਲੱਗਾ। ਸੁੱਚੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨਰੈਣ ਦੀ ਭਰ ਜੋਬਨ ਮੁਟਿਆਰ ਵਹੁਟੀ ਬੀਰੋ ਦੀ ਮਸ਼ਾਲ ਵਾਂਗ ਲਟ-ਲਟ ਬਲਦੀ ਅੱਖ ਜਦੋਂ ਘੁੱਕਰ ਨਾਲ ਲੜੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਬੀਰੋ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਵਿਉਂਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਸੁੱਚਾ ਰਾਹ ਦਾ ਰੋੜਾ ਬਣਿਆ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। ਰੋੜਾ ਕਿਵੇਂ

ਸੁੱਚੇ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕਿੱਸੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਫਾ

ਦੂਰ ਹੋਵੇ... ਮੰਦਵਾੜੇ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ। ਘੁੱਕਰ ਸੁੱਚੇ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਛਾਉਣੀ ਲੈ ਵੜਿਆ। ਸੁੱਚਾ ਤਾਂ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਘੁੱਕਰ ਬਹਾਨਾ ਘੜ ਕੇ ਵਾਪਸ ਪਿੰਡ ਆ ਗਿਆ।

ਧੋਖਾ ਕਰਿਆ ਮੱਲ ਨੇ
ਸੁੱਚੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜੀ।
ਦੇ ਕੇ ਦਲਾਸਾ ਪਹਿਲਾਂ
ਲੈ ਗਿਆ ਨਾਲ ਜੀ।
ਕਿੱਡਾ ਦਗਾ ਕੀਤਾ
ਨਾਲ ਪਾਜੀ ਯਾਰ ਦੇ।
ਨੌਕਰ ਕਰਾਤਾ
ਪਿੱਛੇ ਬੀਰੋ ਨਾਰ ਦੇ।

(ਰੀਠਾ ਦੀਨ)
ਉਧਰ ਸੁੱਚਾ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਦੂਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਇਧਰ ਘੁੱਕਰ ਨੇ ਅਤਿ ਚੁੱਕ ਲਈ। ਉਸ ਦੇ ਵੈਲਪੁਣੇ ਕਾਰਨ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਕੁਸਕਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਨਰੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬੀਰੋ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਫੁਸਲਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚੇਆਮ ਘੁੱਕਰ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਤੋਏ-

ਤੋਏ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਨਰੈਣ ਨੇ ਘੁੱਕਰ ਦੇ ਲੱਖ ਵਾਸਤੇ ਪਾਏ, ਸੁੱਚੇ ਨਾਲ ਵਟਾਈ ਪੱਗ ਦੀ ਲਾਜ ਪਾਲਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਉਹਨੇ ਬੀਰੋ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਖ ਸਮਝਾਇਆ, ਘੁਰਿਆ-ਘੱਪਿਆ ਪਰ ਹੱਕਾਰਿਆ ਘੁੱਕਰ ਸਗੋਂ ਹੋ ਮਸਤ ਗਿਆ,

ਆਖਦਾ ਘੁੱਕਰ ਮੇਰੀ ਸੁਣੇ ਗੱਲ ਜੋ,
ਬੋਲਿਆ ਜਾਂ ਇਹਨੂੰ ਤੇਰੀ ਲਾਹਦੂ ਖੱਲ ਜੋ।
ਤੂੰ ਕੀ ਦੱਸ ਲਗਦਾ ਹੈਂ ਬੀਰੋ ਨਾਰ ਦਾ,
ਆਖਦਾ ਘੁੱਕਰ ਭਰਿਆ ਹੱਕਾਰ ਦਾ।
ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਕੁੱਟ ਕੇ ਬਣਾ ਦੁੰ ਚੂਰਮਾ,
ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਸਦਾ ਲੈ ਜੋ ਕਹਾਵੇ ਸੂਰਮਾ।
ਪੀਊ ਬੋਝੀ ਰੱਤ ਖੜ੍ਹਾ ਲਲਕਾਰਦਾ,
ਆਖਦਾ ਘੁੱਕਰ ਭਰਿਆ ਹੱਕਾਰ ਦਾ।
(ਰੀਠਾ ਦੀਨ)

ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੁੱਚੇ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਅਣਖੀਲਾ ਗੱਭਰੂ ਹੱਸਦਾ-ਹੱਸਦਾ ਫਾਂਸੀ 'ਤੇ ਲਟਕ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ ਕਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਂਭ ਲਈ। ਰੀਠਾ ਦੀਨ, ਰਜਬ ਅਲੀ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ, ਸ਼ਿਆਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਛੱਜੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁੱਚੇ ਬਾਰੇ ਕਿੱਸੇ ਰਚੇ ਹਨ।

ਇਕ ਜਵਾਲਾ ਉਹਦੇ ਸੀਨੇ 'ਚ ਭੜਕ ਰਹੀ ਸੀ, ਅੱਖੀਆਂ ਅੰਗਿਆਰ ਵਰ੍ਹਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਸਫਰ ਮਗਰੋਂ ਸੁੱਚਾ ਸਮਾਹ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਨਰੈਣ ਨੇ ਧਾ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾਈ,

ਰੋ ਕੇ ਪਾ ਲਈ ਨਰੈਣ ਨੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਜਫੜੀ,
ਖੁਸ਼ਕੀ ਸੇ ਹੋ ਗਈ ਐ ਪਿੰਡ 'ਤੇ ਧਫੜੀ।
ਮਰ ਗਿਆ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਪਾ ਦੇ ਠੰਢ ਵੀਰਨਾ,
ਆ ਗਿਆ ਸਬੱਬੀ ਦੁੱਖ ਵੰਡ ਵੀਰਨਾ।
(ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ)

ਨਰੈਣ ਨੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਖੱਲ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਬੀਰੋ ਉਪਰੋਂ-ਉਪਰੋਂ ਸੁੱਚੇ ਦੁਆਲੇ ਅਸਨੇ-ਪਸਨੇ ਕਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ। ਕਈ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ। ਸੁੱਚਾ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਵਿਸ ਘੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਘੁੱਕਰ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਦੋਸਤ ਭਾਗ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ 'ਚ

ਇਕ ਹੋਰ ਕਿੱਸੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਫਾ

ਰੜਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਸਬੱਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣ ਰਿਹਾ।

ਆਖਰ ਇਕ ਦਿਨ ਸਬੱਬ ਬਣ ਗਿਆ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਘੁੱਕਰ ਹੋਰੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਏ ਚਾਂਡਤਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੁੱਚਾ ਅਖਾੜੇ ਵਿਚ ਖੇਸ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰ ਰਫਲ ਲਕੋਈ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਬੱਕਰੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਘੁੱਕਰ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਸੁੱਚੇ ਨੇ ਖੇਸੀ ਪਰ੍ਹੇ ਵਗ੍ਹਾ ਮਾਰੀ, ਤੇ ਰਫਲ ਨਾਲ ਫਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਖਾੜੇ ਵਿਚ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਮੱਚ ਗਈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਘੁੱਕਰ ਨੂੰ ਜਾ ਘੇਰਿਆ,

ਰਾਤ ਦਿਨ ਭੋਗ ਕੇ ਪਰਾਈਆਂ ਤੀਵੀਆਂ,
ਸੂਰਮਾ ਸਦਾਮੇਂ ਅੱਖਾਂ ਪਾਵੇਂ ਨੀਵੀਆਂ।
ਪਾਈ ਨਾ ਕਦਰ ਲਾਲ ਦੀ ਪਰਖ ਕੇ,
ਲਾਲ ਸੂਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੂਰਮਾ ਹਰਖ ਕੇ।
ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਲਾਵੇ ਚੱਕ ਕੇ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ,
ਪੇਚ ਨੂੰ ਨਕਾਲ ਭਰੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ।
ਮੱਲ ਵੰਨੀ ਛੱਡੋ ਜੋੜ ਜੋੜ ਸ਼ਿਸ਼ਤਾਂ,
ਦੇਰ ਨਾ ਲਗਾਵੇ ਤਾਰ ਦੇਵੇ ਕਿਸ਼ਤਾਂ।
ਰਜਬ ਅਲੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਉਤਾ 'ਤੀ ਗਰਦ ਐ,
ਆਖਰ ਸ਼ਰਮ ਜੀਹਦੇ ਜਾਣੇ ਮਰਦ ਐ।

ਕਾਵਿ-ਮੰਚ

ਧਰਮੀ ਬਾਬਲਾ

ਧਰਮੀ ਬਾਬਲਾ ਵੇ ਰਾਜਿਆ
ਮੇਰਾ ਬਚਪਨ ਮੋੜ ਦੇ।
ਖੜ ਖੜ ਪੱਤਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਵੇ
ਹਰ ਗੱਲ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੇ ਵੇ
ਪਿੱਪਲ ਤੇ ਬੋਹੜ ਦੇ
ਧਰਮੀ ਬਾਬਲਾ ਵੇ ਰਾਜਿਆ
ਮੇਰਾ ਬਚਪਨ ਮੋੜ ਦੇ।

ਕੱਚੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੱਚਾਂ ਅੰਦਰ
ਅੰਦਰ ਅੱਗੇ ਢਾਰੀ
ਢਾਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆਲਾ ਵੇ
ਆਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪਟਾਰੀ
ਮੈਂ ਰੱਖੇ ਜੋੜ ਪਟੋਲੇ ਵੇ
ਅੰਬੜੀ ਤੋਂ ਉਹਲੇ ਵੇ
ਕਦੀ ਧੁੱਪ ਲਵਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਤੂੰ ਖਿੜਕੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇ ਧਰਮੀ ਬਾਬਲਾ।

ਦੇ ਦੇ ਉਹ ਤੰਦਾਂ ਕੱਚੀਆਂ
ਮਾਂ ਨੇ ਚਰਖੇ 'ਤੇ ਕੱਤੀਆਂ
ਨਾਲ ਟੇਰਨੇ ਟੇਰ ਕੇ
ਕੰਧ ਨਾਲ ਲਮਕਾਈਆਂ ਅੱਟੀਆਂ

ਖਿੱਧੋਂ ਤੇ ਪਿੜੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ
ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਗਾਉਂਦੀਆਂ
ਉਹ ਨੂਰ ਅਲਾਹੀ ਚਿਹਰੇ ਦਾ
ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਘੋਲ ਦੇ ਧਰਮੀ ਬਾਬਲਾ।

ਮੈਨੂੰ ਟਹਿਣਾਂ ਦਾ ਢੇਰ ਦੇ
ਵੀਰ ਗੁੱਲੀ-ਡੰਡਾ ਖੇਡ ਦੇ
ਭੈਣਾਂ ਕੱਢਦੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ
ਭਾਬੀਆਂ ਖੂਹ ਤੋਂ ਭਰਦੀਆਂ ਗਾਗਰਾਂ
ਚਾਚੀਆਂ ਤਾਈਆਂ ਚੱਕੀ ਝੌਂਦੀਆਂ
ਕਦੀ ਹੱਸਦੀਆਂ ਕਦੀ ਰੋਂਦੀਆਂ
ਕੁਝ ਉਖਲੀ ਝੋਨਾ ਛੜਦੀਆਂ
ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਲੋਰ ਦੇ ਧਰਮੀ ਬਾਬਲਾ।

ਛੱਪੜਾਂ 'ਚੋਂ ਗਾਰੇ ਢੋਹਦੀਆਂ
ਪਾ ਤੁੜੀ ਲੋਹ ਲਵਾਉਂਦੀਆਂ
ਲਾਲ ਮਿੱਟੀ ਭੁੱਕ ਕੇ
ਫੇਰ ਗੋਟੀਂ ਘਰ ਸਜਾਉਂਦੀਆਂ
ਮਾਂਵਾਂ ਦਾ ਪਾਥੀਆਂ ਪੱਥਣਾ
ਬੰਨ੍ਹ ਪਾਲਾ ਪੱਥਕਣਾ ਰੱਥਣਾ
ਫਿਰ ਚਿਣ ਚਿਣ ਗੁਰੇ ਲਾਉਂਦੀਆਂ
ਹੁਨਰਾਂ ਦੀ ਤੋਰ ਦੇ ਧਰਮੀ ਬਾਬਲਾ।

ਅੱਜ ਕੀ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਗੋੜ
ਅੱਜ ਕੀ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਫੇਰ
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਠਾਂ ਊਣੀਆਂ
ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਲੱਗੇ ਢੇਰ
ਬੜੀਆਂ ਨੇ ਧਨ ਤੇ ਦੌਲਤਾਂ
ਬੜੀਆਂ ਨੇ ਫੋਕੀਆਂ ਸ਼ੋਹਰਤਾਂ
ਅੱਖੀਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਮੁੱਕਿਆ
ਖਾਲੀ ਨੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਅੱਸੜਾਂ
ਤਨ 'ਤੇ ਨਾਂ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਂਦੀਆਂ
ਜਵਾਨੀਆਂ ਨੰਗ ਹੰਢਾਉਂਦੀਆਂ
ਤੈਨੂੰ ਵਾਸਤਾ ਉਸੇ ਧੀ ਦਾ
ਸ਼ਰਮਾਂ ਦੀ ਓੜ ਦੇ ਧਰਮੀ ਬਾਬਲਾ।

ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਕੱਚਾ ਕੱਚ ਵੇ
ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੱਖ ਵੇ
'ਕੱਲੇ' 'ਕੱਲੇ ਦੀ ਦੌੜ ਵੇ
'ਕੱਲੇ' 'ਕੱਲੇ ਦੀ ਰੱਖ ਵੇ
ਤੰਦ ਤੰਦ ਹੋਇਆ ਪਰਿਵਾਰ ਵੇ
ਆਈ-ਫੋਨ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਵੇ
ਉਂਗਲਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ
ਗੁੰਮਨਾਮ ਰਿਸ਼ਤੇ ਘੜਦੇ ਨੇ
ਬੜੀ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹਵਾ ਚੱਲੇ
ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਨਾ ਕੋਈ ਵਾਹ ਚੱਲੇ
ਡਿੱਗ ਚੱਲੇ ਹੋੜਦੇ ਧਰਮੀ ਬਾਬਲਾ।

ਧਰਮੀ ਬਾਬਲਾ ਵੇ ਰਾਜਿਆ

ਮੇਰਾ ਬਚਪਨ ਮੋੜ ਦੇ
ਖੜ ਖੜ ਪੱਤਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਵੇ
ਹਰ ਗੱਲ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੇ ਵੇ
ਪਿੱਪਲ ਤੇ ਬੋਹੜ ਦੇ...।
-ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗੁਰਾਇਆ
ਫੋਨ: 571-315-9543

ਦੇਖ ਇਨਸਾਨ ਹਾਂ ਮੈਂ

ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਕਰੋ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਕਰੋ,
ਕੋਈ ਆਖੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਂ ਮੈਂ।
ਦੇਖੀਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਸਕੂਨ ਮਿਲੇ,
ਕਦੇ ਕਹਿ ਕੇ ਦੇਖ ਇਨਸਾਨ ਹਾਂ ਮੈਂ।

ਕਦੇ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ,
ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਉਂਗਲ ਚੁਕਦਾ ਏ।
ਤੂੰ ਕਹੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਰਦਾ ਨਹੀਂ,
ਮੋਢੇ ਤੋਂ ਫਿਰਦਾ ਸੁਕਦਾ ਏ।
ਉਦੋਂ ਰਬ ਵੀ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ,
ਤੇ ਕਹਿ ਛੱਡਦੇ ਜਵਾਨ ਹਾਂ ਮੈਂ।
ਦੇਖੀਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਸਕੂਨ ਮਿਲੇ,
ਕਦੇ ਕਹਿ ਕੇ ਦੇਖ ਇਨਸਾਨ ਹਾਂ ਮੈਂ।

ਮੈਂ ਹੋਰ ਨਾ ਇਥੇ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ,
ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਹਾਂ ਮੈਂ।
ਕੋਈ ਆਖੇ ਭਾਰਤ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ,

ਕੋਈ ਆਖੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਹਾਂ ਮੈਂ।
ਬਰਫ਼ੇ, ਨੇਜੇ, ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ,
ਤੇ ਜੋਸ਼ ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ ਹਾਂ ਮੈਂ।
'ਜਸਦੀਪ' ਕੋਈ ਫਿਰਦਾ ਏ ਹੱਕਾਰਿਆ,
ਤੇ ਕੋਈ ਆਖੇ ਤੁਫਾਨ ਹਾਂ ਮੈਂ।
ਦੇਖੀਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਸਕੂਨ ਮਿਲੇ,
ਕਦੇ ਕਹਿ ਕੇ ਦੇਖ ਇਨਸਾਨ ਹਾਂ ਮੈਂ।
-ਜਸਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਖੰਨਾ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ

ਹਾਲੇ ਓਦਣ ਹੀ ਮੈਂ
ਜੀਵਨ ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ
ਘੋਖ ਘੋਖ ਕੇ
ਵਾਚ ਵਾਚ ਕੇ
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਮਸਤਕ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ
ਪੂਰਨ ਵਿਰਾਮ ਲਗਾਇਆ ਸੀ।

ਪਰ! ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਮੈਂ
ਸਰਥੀ ਵੇਲੇ ਦਾ ਉਠਿਆ ਹਾਂ,
ਮੇਰੀਆਂ ਜੀਵਨ ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਮਸਤਕ 'ਤੇ
ਉਹੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲੱਗਾ ਹੈ!
ਸ਼ਾਇਦ ਮਾਹੌਲੇ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ?
-ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸ਼ਿਕਾਰੀ
ਫੋਨ: 815-436-2566

ਬੀਬੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ-2

ਪਿੱਥੇ ਦੀ ਨੂੰਹ, ਕਵਿੱਤਰੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਨਾਭਾ

ਚੇਤਾ ਤੇ ਚਰਚਾ

12 ਦਸੰਬਰ 1898 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਜਨਮੀ ਬੀਬੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਨਾਭਾ ਨੂੰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਵਿੱਤਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪਰਾਪਤ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਪੰਜਾਹਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਗਿਆਨੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਬੀਬੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕਵਿੱਤਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪੁਸਤਕ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕੋ ਹੀ ਛਪੀ ਸੀ, ਅਰਜ਼ੀ ਕਲੀਆਂ, ਪਰ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਢੀ ਕਵਿੱਤਰੀ ਦਾ ਸਥਾਨ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ
ਫੋਨ: 91-11-65736868
bhullarg@gmail.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕ ਪੜ੍ਹ ਹੀ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਰਚੇਤਾ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਿੱਥੇ ਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਹੈ, ਇਸ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਦੇਣ ਦਾ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਤੁਆਰਫ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੀ ਨੂੰਹ ਬੀਬੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲੇਖ ਦਾ ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨ-ਭਰਪੂਰ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਵੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਦੋਵਾਂ ਬਾਲੜੀਆਂ ਦੇ ਕੰਨੀ ਪੈਣਾ ਵੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ।

ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਸਾਥ ਬਣਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਕਵਿੱਤਾ ਹੀ ਸੀ। ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਗਰਲਜ਼ ਸਕੂਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਮੁੱਢਲੀ ਵਿੱਦਿਆ ਮਗਰੋਂ ਉਹਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੰਨਿਆ ਮਹਾਂਵਿਦਿਆਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਹੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਮਾਇਤੀ ਭਾਈ ਤਖ਼ਤ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਣਹਾਰ ਭਵਿੱਖੀ ਕਵਿੱਤਰੀ ਪਛਾਣਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੇਵਕ ਜੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰ ਕੇ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਹਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ।

ਆਧੁਨਿਕ ਕਵਿੱਤਾ ਦੇ ਮੋਢੀ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵੀ ਸੇਵਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਨਾਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬਾਲ-ਉਮਰੇ ਬੀਬੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਕਵਿੱਤਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਅ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਝੱਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, “ਇਹ ਕੁੜੀ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਘਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ!” ਉਸ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਅਕ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਬੜੇ ਜਲੋਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਚ ਤੋਂ ਕਵਿੱਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਲਾਹਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਹਦੀਆਂ ਕਵਿੱਤਾਵਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਖਾਲਸਾ ਸੇਵਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਛਪ ਕੇ ਸੁਲਾਘਾ ਖੱਟਣ ਤੇ ਇਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਈ ਸਤਿਕਾਰ-ਸੂਚਕ ਕਵਿੱਤਾਵਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ। ਵੰਨਗੀ ਵਜੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਕ ਜਨਮ-ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਲਿਖੀ ਇਹ ਕਵਿੱਤਾ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ,

ਸਾਧ-ਜਨ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਇਆ।
ਰੁਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੀਨੋ ਲਾਇਆ।

ਕਵਿੱਤਾ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਰਚਾਇਆ।
ਕਹੇ ਅਗੰਮੀ ਕਾਜ!
ਜੁਗ ਜੁਗ ਜੀਵੋ ਜੀ,
ਜੀਵੋ ਜੀ, ਜੀਵੋ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ!
ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਸਦਕਾ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸਾਥਣ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ ਨਾਲ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਨੇੜਤਾ ਬਣੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਦੋਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਹੀ ਸਮਝਣ ਲੱਗੇ। ਦੋਵਾਂ ਵੱਡੇ ਕਵੀਆਂ ਨਾਲ ਏਨੀ ਨੇੜਤਾ ਦਾ

ਪਿੰਡ ਪਿੱਥੇ 'ਚ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹਰੀ ਅਤੇ ਨੂੰਹ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਪੋਤਰੇ ਤੇ ਦੋ ਪੋਤਰੀਆਂ

ਰਚਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ। ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦਾ ਪਿੱਥੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਜੋੜੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਖੋਜ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਖੁੱਭੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਾਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਕੋਠੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬੜਾ ਭਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੋ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹਰੀ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਤੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਸੀ, ਦਸਦੇ ਸਨ ਕਿ

ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ ਇਕ-ਦੋ ਵਾਰ ਪਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਆਏ। ਪ੍ਰੋ. ਪਦਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਬੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ ਪੁੱਜ ਕੇ ਮਹਾਂਕਵੀ ਰਾਬਿੰਦਰਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਬੀਬੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਪਿੱਥੇ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪੰਛੀ ਨੇ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹਾ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਲੇਖਕ ਹੋਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਛੀ ਜੀ ਕੋਲ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਤਾਈ। ਜਦੋਂ ਪੰਛੀ ਜੀ ਮੇਰੀ ਪੁਸਤਕ ਲੈਣ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਮਿਲੇ, ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਓਪਰਾ ਮਰਦ’ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸੱਜਰੀ ਛਪੀ ਸੰਪਾਦਿਤ ਪੁਸਤਕ ‘ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ: ਅਜੋਕੀ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ’

ਦੁਆਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਗਰੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਰਗਵਾਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਗਰੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਖੋਜ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਵਿੱਤਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪੀਰੋ ਪ੍ਰੇਮਣ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਪੀਰੋ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਵਿੱਤਾ ਰਚਣ ਵਾਲੇ ਕੁਛ ਇਸਤਰੀ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਟੋਹ ਲਾਈ ਅਤੇ ਦੱਸ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਆਕਾਰ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੁਛ ਕਵਿੱਤਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਬੀਬੀ ਅਮਰ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਦਰਜ ਸਨ। 1936 ਵਿੱਚ ਛਪੇ ਇਸ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਵੀ ਹੱਥ ਰਿਹਾ ਕਿ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਕਵੀ, ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। 37 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਲੂਮੇ ਫ਼ਰਕ ਨਾਲ 1973 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪਾਰਸ-ਫੁਹ ਛਪਿਆ। ਇਕ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਜਿੰਨੀ ਰਚਨਾ ਅਣਛਪੀ ਪਈ ਵੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚੋਂ ਬੀਬੀ ਅਮਰ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਛਪੀ ਇਕ ਕਵਿੱਤਾ ਕਾਫੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹੋ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਵਿੱਤਾ ਬੀਬੀ ਅਮਰ ਕੌਰ ਨੇ ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਬਾਲ-ਕਲਮ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ,

ਖਿੱਤੇ ਚਮਨ ਵਿੱਚ ਨਾਲਾ ਵਹਿੰਦਾ,
ਨਾ ਜਾਣੇ ਮੁੜ ਵਹੇ ਕਿ ਨਾ।
ਰੁੱਤ ਫਿਰਿਆਂ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਉਦਾਸੇ,
ਸੁੰਦਰਤਾ ਮਤ ਰਹੇ ਕਿ ਨਾ।
ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਹਾਇ ਵਿਛੋੜਾ,
ਸੁੰਦਰ ਨਾਲਾ ਸਹੇ ਕਿ ਨਾ।
ਜੇਕਰ ਸਹੇ ਤਾਂ ਕੰਢੇ ਬਹਿ ਕੇ,
ਨੈਣਾਂ ਛਹਿਬਰ ਛਹੇ ਕਿ ਨਾ।
ਹੇ ਦਿਲ ਅੱਖੀਓ ਸੱਧਰ ਲਾਹ ਲਓ,
ਨਾ ਜਾਣੇ ਮੁੜ ਲਹੇ ਕਿ ਨਾ।
ਇਸ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੀ ਭਰਵਾਸਾ,
ਆਉਂਦੀ ਰੁੱਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਨਾ!

ਬੀਬੀ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਲੀ, ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖੀ ਜੀਵਨ-ਸਾਥੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹਰੀ ਜੀ

ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਫ਼ਤਹਫ਼ਾਇਆ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦੇਖਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹਰੀ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸਨ, ਬੀਬੀ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਨ। ਸਿੰਘਸਭਾਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਜੀ ‘ਖਾਲਸਾ ਸੇਵਕ’ ਪੱਤਰ ਕਢਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛਾਪਣ ਵਾਲਾ ਛਾਪਾਖਾਨਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸੇਵਕ ਜੀ ਕੋਲ ਦਫ਼ਤਰ ਤੇ ਘਰ

ਰੋਡ ਦੀ 25 ਨੰਬਰ ਕੋਠੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਸੜਕ ਦੇ ਸਾਡੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਕੋਠੀਆਂ ਦੇ ਕਲੀ ਨੰਬਰ ਸਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੋਤਾ ਨੰਬਰ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੰਧ ਵਾਲੀ 23 ਨੰਬਰ ਕੋਠੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਅਕੋਈ-ਹਾਊਸ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਮਲਵਈ

ਹੋਣ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਉਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਕੋਈ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਨ। ਫੇਰ ਪੰਛੀ ਜੀ ਤੋਂ

ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਮੀਰਾਂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਗੇੜਾ ਮਾਰਦੇ, ਆਪਣੀ ਨਣਦ ਦੇ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ 23 ਨੰਬਰ ਕੋਠੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਉਂਦੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਛੱਡਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਆਉਣ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਖ਼ਬਰ

ਕਰੇ। ਇਉਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਓਪਰਾ ਮਰਦ’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਲੈਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਲਮ ਦੇ ਧਨੀ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਮੋਢੀ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨੂੰਹ, ਭਾਈ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸਾਥਣ ਅਤੇ ਆਪ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵਿੱਤਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਪਰਕ ਮੇਰੇ ਲਈ ਵੱਡੇ ਸੁਭਾਗ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ।

ਬੀਬੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ 77 ਸਾਲ ਦੀ ਆਯੂ ਭੋਗ ਕੇ 2 ਜੂਨ 1976 ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿੱਤਾ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਲ ਸੂਚੂ ਹੋਈ ਕਵਿੱਤਰੀਆਂ ਦੀ ਲੜੀ ਦੀ ਪੂਰਵਲੀ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਪੀਰੋ ਪ੍ਰੇਮਣ ਦੇ ਕਾਵਿ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਕਾਵਿ ਵਿਚਕਾਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੁਲ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹੇਗਾ। ਬੀਬੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ-ਉਡਾਰੀ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਸੀ,

ਨੀਲਾ ਅੰਬਰ ਕਾਗਜ਼ ਮੇਰਾ,
ਨਜ਼ਰ ਮੈਂਡਤੀ ਮੇਰੀ ਕਾਨੀ।
ਤਾਰੇ ਪਾਲਾਂ ਅੱਖਰ ਚਮਕਣ,
ਨਿੱਤ ਲਿਖਦੀ ਮੈਂ ਤੱਕ ਅਸਮਾਨੀਂ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਰਚਨਾ ਹੈ,
ਅੰਬਰ ਤੋਂ ਇਕ ਲੈ ਕੇ ਆਈ
ਟਿਮਟਿਮ ਕਰਦਾ ਤਾਰਾ
ਤਾਰਾ-ਦੀਵਾ ਹੱਥ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ,
ਮੈਂ ਡਿੱਠਾ ਜੱਗ ਸਾਰਾ।
ਏਸ ਤਾਰੇ ਦੀ ਲੋਅ ਦੇ ਅੰਦਰ,
ਲੱਭਿਆ ਪੁਰਖ ਨਿਆਰਾ।
ਜੁਗਜੁਗ ਜੀਵਣ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ,
ਸਾਨੂੰ ਤਾਰਾ ਪਯਾਰਾ।
ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ,
ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਬੜੀ ਸਵੇਰੇ,
ਅੰਬਰ ਸਾਂਭ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਰੇ।
ਮੈਂ ਹੱਥ ਲੈ ਕੇ ਪੱਛੀ,
ਦੋਵੇਂ ਅੰਬਰ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਪਸਾਰੇ।
ਸੁਹਣੇ ਅੰਬਰ, ਦੋ ਬੁੱਕ ਤਾਰੇ,
ਮੇਰੀ ਪੱਛੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦੇ।
ਅੱਜ ਇਹ ਭੇਟਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣੀ,
ਆਪਣੇ ਸੱਜਣ ਦੇ ਮੈਂ ਦੁਆਰੇ!
ਉਹ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਅੰਬਰ ਦੇ ਤਾਰਿਆਂ ਵਰਗੇ ਆਪਣੇ ਕਾਵਿ-ਬੋਲਾਂ ਦੇ ਬੁੱਕ ਸਾਡੀ, ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੀ ਸਿਖਾਂਦਰੂ ਕਲਮ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਰਕ ਬਣੇ ਹਨ।

ਪਰਵਾਸੀ ਸੰਮੇਲਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੱਕਾ ਪਾਠਕ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ ਨਾਲ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਛਪਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿੱਚ ਇਕ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰੱਦੀ ‘ਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਹੜੀ ਇਥੇ ਵਿਕਣੀ ਹੈ? ਇਕ-ਦੋ ਅਖਬਾਰ ਹੀ ਚੱਜ ਦੇ ਹਨ, ਚੁੱਕ ਲਓ, ਬਾਕੀ ਸੱਭੇ ਰੱਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕ-ਦੋ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਪਾਠਕ ਦੀ ਪਹਿਲ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਪਾਠਕ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮਿਆਰ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿੱਚ ਛਪਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ‘ਐਡੀਟਰ ਇਨ ਚੀਫ’ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਕਈ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ, ਰੀਅਲ ਐਸਟੇਟ, ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਬਿਜਨਸ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੁਝ ਹੋਰ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਪਰਵਾਸੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਮੇਲਨ ਨੂੰ ਹੀ ਲੈ ਲਓ, ਬਹੁਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗੁਣਗਾਨ ਹੀ ਗਾਏ ਹਨ, ਅਰਬਾਤ ਝੋਲੀ ਚੁੱਕੀ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਹੀ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਰਵਾਸੀ ਸੰਮੇਲਨ ਬਾਰੇ ਖਬਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਹੀ ਬੜੀ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬੜੀ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਪਰਵਾਸੀ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਪੱਖਾਂ 'ਤੇ ਉਂਗਲ ਧਰੀ ਹੈ। ਦੋ ਹਫਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਪਾਠਕ ਦੇਸਰਾਜ ‘ਝੱਲੀ’ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਦੇ ਨਾਂ ਪੱਤਰ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਝੱਲੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਦੇ ਲੇਖ ਦੀ

ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਰਾਏ

ਪੁਣਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ, ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸਾਰੂ ਪੱਖੋਂ ਲਵੇਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੀਆ ਬਣਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਹੀ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਬੇਸ਼ਕ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖਕਾਂ ਤੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ। ਰੱਬ ਕਰੇ ਇਹ ਅਖਬਾਰ ਹੋਰ ਉੱਚੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਉਡੇ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਉਤਰੇ।

ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ,
ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਸੂਬਾ ਸਿਟੀ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰਿਆ ਜਿਤੁ ਮਿਲਿਐ ਖਸਮੁ ਸਮਾਲਿਆ

ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਝੁਕਦਾ। ਜੇ ਤੱਕਤੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਤੋਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਨੀਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਭਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਿਮਰਤਾ ਉਸੇ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਵਣਾ ਮਨ ਤੋਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਕੱਲੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮਨ ਵਿਚ ਖੇਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਝੁਕਾਉਣ ਨਾਲ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਇਥੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਮਿਰਗ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਫਕ ਦੇ ਦੂਹਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਫਕਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖੇਟ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਨਿਵਣ ਨੂੰ ਨਿਵਣਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ,

ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ
ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ॥
ਸਭੁ ਕੇ ਨਿਵੈ ਆਪ ਕਉ
ਪਰ ਕੇ ਨਿਵੈ ਨ ਕੋਇ॥
ਧਰਿ ਤਾਰਾਜੁ ਤੋਲੀਐ
ਨਿਵੈ ਸੁ ਗਉਰਾ ਹੋਇ॥
ਅਪਰਾਧੀ ਦੁਣਾ ਨਿਵੈ ਜੋ ਹੰਤਾ ਮਿਰਗਾਹਿ॥
ਸੀਸਿ ਨਿਵਾਇਐ ਕਿਆ ਬੀਐ
ਜਾ ਰਿਵੈ ਕੁਸੁਧੇ ਜਾਹਿ॥ (ਪੰਨਾ ੪੨੦)
ਧਾਰਮਿਕ ਦਿਖਾਵੇ, ਪਖੰਡ ਅਤੇ ਫੋਕੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦਿਖਾਵੇ, ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਇਥੇ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਲੋਕ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਧਰਮ 'ਤੇ ਹੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਧਰਮ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਜਾ-ਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਪਠਨ-ਪਾਠਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਥਾਨ ਵਰਣ-ਆਸ਼ਰਮ ਵੰਡ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਸ ਦੇ ਇਸੇ ਕਾਰਜ 'ਤੇ ਚਾਨਣ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਡਤ ਵੇਦਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਸਤਰ ਆਦਿ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੰਧਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਖਾਸ ਕਰਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਅਤੇ ਬਗਲੇ ਵਾਂਗ ਸਮਾਧੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਝੁਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਝੁਠ ਨੂੰ ਉਹ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸਜਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੋਹਣਾ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕਤਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ)। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਤਿੰਨ ਵੇਲੇ ਗਾਇਤਰੀ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ। ਗਲ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਲਾ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਮੱਥੇ ਟਿੱਕਾ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਦੋ ਧੋਤੀਆਂ ਕੋਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸੰਧਿਆ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਵਸਤਰ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲੀ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਪੰਡਿਤ ਰੱਬ ਨੂੰ ਧਿਆਉਣਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਫੋਕਾ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਲਈ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ, ਇਹ ਰਸਤਾ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਸਤੇ ਦਾ ਪਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਪੜ੍ਹ ਪੁਸਤਕ ਸੰਧਿਆ ਬਾਦਿ॥
ਸਿਲ ਪੂਜਿਸ ਬਗੁਲ ਸਮਾਧੰ॥
ਮੁਖਿ ਝੁਠ ਬਿਭੂਖਣ ਸਾਰੰ॥
ਤ੍ਰੈਪਾਲ ਤਿਹਾਲ ਬਿਚਾਰੰ॥ (ਪੰਨਾ ੪੨੦)

ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਚਲਾਇਮਾਨਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਫਿਰ ਬੁਰੇ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਕਰਨੇ ਹਨ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਛੱਡ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਬੁਰੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਪ ਹੀ

ਭੋਗਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮਨ ਮਰਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਚਲਾਏ ਹਨ, ਹਕੂਮਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਔਖੀਆਂ ਘਾਟੀਆਂ ਪਾਰ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਣੀਆਂ ਹਨ। ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਇਥੇ ਮਨ-ਆਈਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਰਨੀ ਦਾ ਫਲ ਵੀ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਜਕ ਵੱਲ ਧੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਡਰਾਉਣਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ,

ਕਪੜੁ ਰੂਪੁ ਸੁਹਾਵਣਾ
ਛੁਡਿ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰਿ ਜਾਵਣਾ॥
ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਆਪਣਾ
ਆਪੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਪਾਵਣਾ॥ (ਪੰਨਾ ੪੨੦)
ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫਿਰ ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪਹਿਨਣਾ ਕੋਈ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਨੈਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪਹਿਨਣਾ ਮਹਿਜ ਦਿਖਾਵਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਕਾਰ ਹੈ। ਪੰਡਤ ਦੀ ਦਿਖ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਾਰਮਿਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੋਢੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਧਰਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲੀ ਜਨੇਊ ਸੂਤ ਦਾ ਧਾਗਾ ਵੱਟ ਕੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਲੈਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਨੇਊ ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਰਥਕ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਦੁਆਰਾ ਦੀ ਕਪਾਹ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ ਅਰਥਾਤ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਗੁਣ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਜਨੇਊ ਦੇ ਧਾਗੇ ਵਾਸਤੇ ਦੁਆਰਾ-ਰੂਪੀ ਕਪਾਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਤੋਖ-ਰੂਪੀ ਸੂਤ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇ ਅਰਥਾਤ ਦੂਸਰਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੁਣ ਸੰਤੋਖ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਤ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਤ ਦਾ ਵੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਅਰਥਾਤ ਆਚਰਣ ਉੱਚਾ ਅਤੇ ਸੁੱਚਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪੰਡਿਤ ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜਨੇਊ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜਨੇਊ ਨਾ ਟੁਟਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਲ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਇਹ ਸੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ

ਗੁਆਚਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਹੋਣ ਲਈ ਦੁਆਰਾ, ਸੰਤੋਖ, ਜਤ ਅਤੇ ਸਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਆਗਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚਾਰ ਕੌਡਾਂ ਦਾ ਧਾਗਾ ਮੁੱਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਫਿਰ ਜਜਮਾਨ ਦੇ ਚੌਕੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਉਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲਾ ਮਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਜਨੇਊ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਲੱਥ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਸਦੀਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਪਰ ਦਿਖਾਵੇ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਦੀਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬੰਦਾ ਤਦ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰੇ,

ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੂਤੁ
ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ॥
ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਥੀ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ॥
ਨਾ ਏਹੁ ਤੁਟੈ ਨ ਮਲੁ ਲਗੈ
ਨਾ ਏਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ॥
ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ
ਜੋ ਗਲਿ ਚਲੇ ਪਾਇ॥ (ਪੰਨਾ ੪੨੧)
ਇਸੇ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅਗਲਾ ਸਲੋਕ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜਨੇਊ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨਾਲ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਹਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਰਾਰਥਕ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਲੱਖਾਂ ਚੋਰੀਆਂ-ਯਾਰੀਆਂ ਅਰਥਾਤ ਚੌਰਚੱਤਰੀਣ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਲੱਖਾਂ ਝੁਠ ਬੋਲਦਾ ਅਤੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕਾਚਾਰੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਕਪਾਹ ਤੋਂ ਧਾਗਾ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਟਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਨੇਊ ਪਹਿਨਣ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੱਕਰਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖੁਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਘਰ ਦਾ ਹਰ ਜੀਅ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਜਨੇਊ ਪਾਇਆ ਹੈ।' ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਇਸ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪਹਿਨਣ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਜਨੇਊ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਵੱਟ ਕੇ ਪਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਜਨੇਊ ਵਿਚ ਜੋਰ ਹੋਵੇ, ਤਾਕਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਧਾਗਾ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦਾ ਅਰਥਾਤ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਸਦੀਵੀ ਨਾਲ ਨਿਬੜਦੇ ਹਨ,

ਲਖ ਚੋਰੀਆ ਲਖ ਜਾਰੀਆ
ਲਖ ਕੂਤੀਆ ਲਖ ਗਾਲਿ॥
ਲਖ ਠਗੀਆ ਪਹਿਨਾਮੀਆ
ਰਾਤਿ ਦਿਨਸੁ ਜੀਅ ਨਾਲਿ॥ (ਪੰਨਾ ੪੨੧)
ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਨੇਊ ਪਹਿਨਣ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਉਥੇ ਸਤਿਕਾਰ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰ ਲਵੇ। ਰੱਬ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਕਰਨਾ ਹੀ ਅਸਲੀ ਜਨੇਊ ਹੈ, ਅਸਲੀ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਸੁੱਚਾ ਜਨੇਊ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਨਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਆਦਰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜਨੇਊ ਪੱਕਾ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਟੁੱਟਦਾ ਨਹੀਂ,
ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਪਤਿ ਉਪਜੈ
ਸਾਲਾਹੀ ਸਚੁ ਸੂਤੁ॥
ਦਰਗਹ ਅੰਦਰਿ ਪਾਈਐ
ਤਗੁ ਨ ਤੁਟਸਿ ਪੂਤੁ॥੩॥
ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਨੂੰ ਜਨੇਊ ਪਹਿਨਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇੰਦਰਿਯਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਜਨੇਊ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਅਰਥਾਤ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵੱਲ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਮਾੜੇ ਪਾਸੇ ਨਾ ਜਾਣ; ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਜਨੇਊ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਬੁਰੇ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ। ਜੀਭ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਨੇਊ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਨਾ ਕਰੇ; ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਨੇਊ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਮੰਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾ ਰੱਖਣ। ਪੰਡਿਤ ਆਪ ਤਾਂ ਅਜੇਹੇ ਜਨੇਊ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੂਤ ਦੇ ਧਾਗੇ ਵੱਟ ਵੱਟ ਕੇ ਪੁਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਜਜਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੱਛਣਾ ਲੈ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਤ੍ਰੀ ਸੋਧ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਗਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਝਮਝਮਾਨੇ ਪੰਡਿਤ ਆਪ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈ ਭਾਵ ਅਗਿਆਨੀ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਉਸ ਨੇ ਸਿਆਣਾ (ਪੰਡਿਤ) ਰਖਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ,
ਤਗੁ ਨ ਇੰਦ੍ਰੀ ਤਗੁ ਨ ਨਾਰੀ॥
ਭਲਕੇ ਬੁਕ ਪਵੈ ਨਿਤ ਦਾਤੀ॥
(ਪੰਨਾ ੪੨੧)

ਠਾਢਿ ਪਾਈ ਕਰਤਾਰੇ

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫
ਠਾਢਿ ਪਾਈ ਕਰਤਾਰੇ॥
ਤਾਪੁ ਛੋਡਿ ਗਇਆ ਪਰਵਾਰੇ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹੈ ਰਾਖੀ॥
ਸਰਣਿ ਸਚੇ ਕੀ ਤਾਕੀ॥
ਪਰਮੇਸਰੁ ਆਪਿ ਹੋਆ ਰਖਵਾਲਾ॥
ਸਾਂਤਿ ਸਹਜ ਸੁਖ ਖਿਨ ਮਹਿ ਉਪਜੈ
ਮਨੁ ਹੋਆ ਸਦਾ ਸੁਖਾਲਾ॥ਰਹਾਉ॥
ਰਹਾਉ ਦੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮਿਹਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦਾ ਆਪ ਰਖਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਉਸ ਵਡਭਾਗੇ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਛਿਣ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਲਕ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਆਤਮਿਕ ਅਡੋਲਤਾ, ਸੁਖ ਅਤੇ ਸਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨੁ ਹੋਆ ਸਦਾ ਸੁਖਾਲਾ, ਫਿਰ ਉਸ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਕਦੀ ਭਟਕਦਾ ਨਹੀਂ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੀਓ ਦਾਰੂ॥
ਤਿਨਿ ਸਗਲਾ ਰੋਗੁ ਬਿਦਾਰੂ॥
ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ॥
ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਬਾਤ ਸਵਾਰੀ॥
ਪ੍ਰਭਿ ਅਪਨਾ ਬਿਰਦੁ ਸਮਾਰਿਆ॥
ਹਮਰਾ ਗੁਣ ਅਵਗੁਣੁ ਨ ਬੀਚਾਰਿਆ॥
ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਭਇਓ ਸਾਖੀ॥
ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਲਾਜ ਰਾਖੀ॥
ਬੋਲਾਇਆ ਬੋਲੀ ਤੇਰਾ॥
ਤੁ ਸਾਹਿਬੁ ਗੁਣੀ ਗਹੇਰਾ॥
ਜਪਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਚੁ ਸਾਖੀ॥
ਅਪੁਨੇ ਦਾਸ ਕੀ ਪੈਜ ਰਾਖੀ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਠੰਢ ਵਰਤਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਜੀਵ ਦੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਇੰਦਰੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤਾਪ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੀ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮਿਹਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਲਾਜ ਰੱਖ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਸਦਾ ਹੀ ਅਟੱਲ ਅਤੇ ਅਡੋਲ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ

ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਤਕ ਲਿਆ।
ਪਰਮੇਸਰੁ ਆਪਿ ਹੋਆ ਰਖਵਾਲਾ॥
ਸਾਂਤਿ ਸਹਜ ਸੁਖ ਖਿਨ ਮਹਿ ਉਪਜੈ
ਮਨੁ ਹੋਆ ਸਦਾ ਸੁਖਾਲਾ॥ਰਹਾਉ॥
ਰਹਾਉ ਦੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮਿਹਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦਾ ਆਪ ਰਖਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਉਸ ਵਡਭਾਗੇ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਛਿਣ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਲਕ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਆਤਮਿਕ ਅਡੋਲਤਾ, ਸੁਖ ਅਤੇ ਸਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨੁ ਹੋਆ ਸਦਾ ਸੁਖਾਲਾ, ਫਿਰ ਉਸ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਕਦੀ ਭਟਕਦਾ ਨਹੀਂ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੀਓ ਦਾਰੂ॥
ਤਿਨਿ ਸਗਲਾ ਰੋਗੁ ਬਿਦਾਰੂ॥
ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ॥
ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਬਾਤ ਸਵਾਰੀ॥
ਹੁਣ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸੇ ਹੋਏ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ! ਗੁਰੂ ਨੇ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦਿੱਤੀ; ਤਿਨਿ ਸਗਲਾ ਰੋਗੁ ਬਿਦਾਰੂ, ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਦਵਾਈ ਨੇ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਰੋਗ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ; ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ, ਜਦੋਂ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਜੀਵ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਜੀਵ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਸੰਵਾਰ ਲਿਆ।
ਪ੍ਰਭਿ ਅਪਨਾ ਬਿਰਦੁ ਸਮਾਰਿਆ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਹਮਰਾ ਗੁਣ ਅਵਗੁਣੁ ਨ ਬੀਚਾਰਿਆ॥
ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਭਇਓ ਸਾਖੀ॥
ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਲਾਜ ਰਾਖੀ॥
ਹੇ ਭਾਈ! ਉਹ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦਰ ਡਿਗਿਆ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸੁਭਾਓ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਐਸਾ ਹੈ; ਉਹ ਮਾਲਕ ਦਰ ਉਤੇ ਡਿਗ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਅਉਗਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਭਇਓ ਸਾਖੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਬਦ ਵੱਸ ਗਿਆ; ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਲਾਜ ਰਾਖੀ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਨੇ ਜੀਵ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖ ਲਈ।
ਬੋਲਾਇਆ ਬੋਲੀ ਤੇਰਾ॥
ਤੁ ਸਾਹਿਬੁ ਗੁਣੀ ਗਹੇਰਾ॥
ਜਪਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਚੁ ਸਾਖੀ॥
ਅਪੁਨੇ ਦਾਸ ਕੀ ਪੈਜ ਰਾਖੀ॥
ਗੁਰਦੇਵ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਮਾਲਕ ਹੈਂ, ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਹੈਂ, ਵੱਡੇ ਜਿਗਰੇ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਮਿਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ। ਤੇਰੀ ਸਿਫਤ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ; ਜਪਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਚੁ ਸਾਖੀ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਉਹ ਸੱਚਾ ਪਰਮੇਸਰ ਜੋ ਸਦਾ ਹੀ ਅਟੱਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਕਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਗਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਦਾਸ ਸੇਵਕ ਦੀ ਸਦਾ ਹੀ ਪੈਜ ਰੱਖਦਾ ਆਇਆ ਹੈ।
-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536

ਗੁਜਰਖਾਨ ਲਾਹੌਰ ਨਾ ਕੂਚਾ

ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਲ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਈਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕੁਝ, ਨਿੱਕ-ਸੁੱਕ; ਪਰ ਉਹਦੀ ਨਸਰ (ਵਾਰਤਕ) ਦਾ ਰੰਗ ਨਿਰਾਲਾ ਹੈ। ਰਸਦਾਰ, ਸੁਖੜ, ਚੁਸਤ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨੱਚ-ਨੱਚ ਫਾਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ। ਰਚਨਾ 'ਚ ਲੋਹੜੇ ਦੀ ਰਵਾਨੀ...। ਪਿਛਲੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਉਹਦੀ ਨਸਰ ਦਾ ਰੰਗ 'ਮਰ ਜਾਣੇ ਜਿਉਣ ਜੋਗੇ' ਅਤੇ 'ਛੋਟਾ ਕੱਚ ਵੱਡਾ ਕੱਚ' ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ 'ਗੁਜਰਖਾਨ ਲਾਹੌਰ ਨਾ ਕੂਚਾ' ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਨਸਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਚਿਤ ਚੇਤਾ' ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਛਪੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਸਿਫਤ-ਘਰ!

ਮਾਂ ਦਾਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡਿਆਂ-ਵਡੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਪੁਣਛ ਤੋਂ ਆਏ-ਟਿਕੇ ਸਨ ਇੱਥੇ, ਭਾਈ ਪੁਣਛ ਸਾਹਿਬ। ਇਸੇ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਉਹ ਇਬਾਦਤ ਕਰਦੇ। ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਗਰੂ ਪਾਈ ਨੱਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਵਜਦ ਵਿਚ ਰਾਤਾਂ ਬੱਧੀ।

ਜੇ ਅਸਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਅੱਗਿਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇੰਜ ਜਾਣਿਆ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦਾਦੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸੰਨ 1880 ਦੇ ਲਗਭਗ ਦਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਸਦੀ ਦੀ ਉਮਰ ਹੰਢਾਈ ਦਾਦੀ ਨੇ। ਦਾਦੀ ਦਾਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪੁਣਛ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੋੜੇ ਦਾ ਸੋਚਿਆ ਮਿਥਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਮਾਂ-ਦਾਦੀ ਤੋਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਸੁਣਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਭਾਈ ਪੁਣਛ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨ ਸਨ, 'ਗੁਜਰਖਾਨ ਲਾਹੌਰ ਨਾ (ਦਾ) ਕੂਚਾ ਬਣ ਕੇ ਉਜੜ ਜਾਸੀ।'

ਰੱਬ-ਸਬੱਬੀ ਨਵੰਬਰ, 2010 ਵਿਚ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਕਾਦਮੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਤ੍ਰੈਭਾਸ਼ੀ ਮੁਸਾਇਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨ ਗਈ ਨੂੰ ਅਕਾਦਮੀ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਡਾ. ਜਨਕ ਸਿੰਘ ਕਿਰਤੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਗਿਆਨੀ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ' ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ 'ਗੁੱਝੇ ਹੀਰੇ' ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਾਈ ਪੁਣਛ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ,

"ਭਾਈ ਪੁਣਛ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਡੋਗਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਮਹਿੰਡਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਦੋ ਸਾਲ ਆਪ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਵੀ ਰਹੇ ਪਰ ਅਚਾਨਕ ਆਪ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੀ। ਆਪ ਛੂਤ-ਛਾਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮੰਨਦੇ। ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮੰਨਦੇ। ਇਕ ਬੋਕਾ ਔਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਸ਼ਕ ਆਪ ਹਰ ਸਮੇਂ ਚੁੱਕੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਰਾਹ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ...ਪੋਠੋਹਾਰ ਦੇ ਨਗਰ ਗੁਜਰਖਾਨ, ਰਵਾਤਾਂ ਬਸਾਲੀ, ਸੁਖੋ, ਗਲਿਆਣਾ ਡੋਗਰਾ ਆਦਿ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਕੇ ਆਪ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਚੇਲਾ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਾਰਸ। ਪੰਜ ਕੱਤਕ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਆਪ ਦੀ ਸਮਾਧੀ 'ਤੇ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਆਪ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਸਨ...ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਆਪ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਪੁਣਛ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਪੁਣਛਵਾਸੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਪੋਠੋਹਾਰ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁਣਛ ਜੀ ਕਰ ਕੇ ਬੁਲਾਉਣ ਲੱਗੇ ਸਨ...।"

ਕੱਤਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ 'ਰਵਾਤਾਂ ਦਾ ਮੇਲਾ' ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਪੋਠੋਹਾਰ ਹੁਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਪੁੱਜਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਗੁੰਮ ਗਈ ਸਾਂ, ਪੰਜ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਬਾਲਤੀ। ਜ਼ਰੂਰ ਇਹ ਉਹੀ ਮੇਲਾ ਹੋਣੈ ਜੋ ਭਾਈ ਪੁਣਛ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧ 'ਤੇ ਲੱਗਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕੂਚੇ ਗੁਜਰਖਾਨ ਵਲ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ। ਗੁੜ ਅਤੇ ਮੇਵਿਆਂ ਦੀ ਮੰਡੀ, ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਤਹਿਸੀਲ, ਪੋਠੋਹਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ, ਗੁਜਰਖਾਨ।

ਸਾਂਗਰੀ ਕਿਲ੍ਹਾ, ਬੁੱਧ-ਗੁਫਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਠੰਢੇ ਏਕਾਂਤ ਓਹਲੇ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਮੇਰੇ ਵੀਰ, ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਦੋਸਤ। ਨਾਲ ਹੀ ਵਗਦੀ ਤ੍ਰਿਖੀ ਨਦੀ, ਕਾਂਸ਼ੀ, ਕਲਕਲਾਂਦੀ।

ਕਾਂਸ਼ੀ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹੀ ਸਨ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਇਸਲਾਮੀਆ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਵਿਚਕਾਰ ਅਕਸਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਦੌੜਾਂ, ਕਬੱਡੀ, ਫੁਟਬਾਲ ਅਤੇ ਹਾਕੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਮੇਰੇ ਭਰਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਸਨ ਸਾਡੇ ਪੋਠੋਹਾਰ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਬਾਹਲੇ ਲੇਖਕ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ। ਕਵੀ ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਬਾਹਲੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਗੁਜਰਖਾਨ ਦੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਧਮਿਆਲ ਦੇ। ਕਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਲਈਏ ਤੇ ਕਿਸ ਦਾ ਛੱਡੀਏ। ਸਭ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਿੰਡੀ, ਤਹਿਸੀਲ ਗੁਜਰਖਾਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗਰਾਵਾਂ, ਮੋਹਤਿਆਂ ਦੇ ਹੀ ਜੰਮਪਲ ਹਨ।

ਸੰਨ 1945 ਵਿਚ ਗੁਜਰਖਾਨ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ। ਅਜੇ ਵੀ ਯਾਦ ਹਨ ਭਾਯਾ ਜੀ ਬਲਬਾਂ ਅਤੇ ਪੱਖਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਏਇਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਿਥਦੇ ਗਿਣਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਟੂਟੀਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਦੇ ਖੂਹ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਿਸਨੇ ਅਤੇ ਜੀਤੇ ਰਾਹੀਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਖੂਹ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ; ਵਹਿੰਗੀਆਂ 'ਤੇ ਢੋਏ ਆਏ ਪੀਏ ਹੀ

ਬੇਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਨ, ਬੇਜੀ ਦੱਸਦੇ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪੋਠੋਹਾਰ ਹੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਇਆ ਪਰ ਗੁਜਰਖਾਨ ਬਚ ਗਿਆ। ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਬਾਣੇਦਾਰ ਸਈਅਦ, ਸੀ ਭਾਯਾ ਜੀ ਦਾ ਕਾਂਗਰਸੀ ਮਿੱਤਰ। ਨਾਂ ਹੁਣ ਯਾਦ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਯਾਦ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਸੁਰੱਈਆ ਮੇਰੀ ਜਮਾਤਣ ਸੀ ਤੇ ਪੱਕੀ ਸਹੇਲੀ ਵੀ। ਬਾਣੇਦਾਰ ਅੱਗੇ ਗਰਾਵਾਂ 'ਚੋਂ ਆਏ ਅੱਲਾ ਹੁ ਅਕਬਰ ਅਤੇ ਯਾ ਅਲੀ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਮਾਰਦੇ ਗੁਜਰਖਾਨ ਵਿਚ ਵਤਦੇ ਧਾੜਵੀਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਗਈ। ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਭੀੜ ਸਾਹਵੇਂ ਖਲੋਤਾ ਅੱਲਾ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾਂਦਿਆਂ ਉਹ ਗਰਜਿਆ,

"ਸਾਰੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ ਕੀ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂਢੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਲਹਿਸਣ ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਹਿਕ ਖਤਰੀ ਤੇ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੋਖਿਆ ਤਾਂ। ਤੁੱਸ ਮੈਂਢੇ ਖੂਨ ਨੇ ਤੇ ਖੁਦਾ ਨੇ ਦੇਣਦਾਰ ਹੋਸੇ। ਮਾਹਤੀ ਜਾਨ ਲਈ ਕੈ ਈ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਸਕਣੇ ਹੋ ਤੁੱਸ...।"

ਅੱਜ ਦੇ ਗੁਜਰਖਾਨ ਦੀ ਝਲਕ।

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਅਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਨੌਵੀਂ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਹੁਣ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਤੋਂ ਪਾਰ, ਡਾਕ ਬੰਗਲੇ ਦੀ ਬਸਤੀ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਗੁਜਰਖਾਨ ਦੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਉਸਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਯਤਾਯਤ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਗੁਜਰਖਾਨ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਚਰਚੇ ਹੁੰਦੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਭਾਈ ਪੁਣਛ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਾਕ,

"ਗੁਜਰਖਾਨ ਲਾਹੌਰ ਨਾ ਕੂਚਾ ਬਣ ਕੇ ਉਜੜ ਜਾਸੀ" ਕਿਉਂ ਉਜੜਸੀ? ਕਿੰਜ ਉਜੜਸੀ? ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ। ਫਿਰ ਆਣ ਢੁਕਿਆ ਸੰਨ 1947...

ਕਰਫਿਉਂ। ਰੋਲੇ। ਗੁਆਂਢੀ ਗਰਾਂ-ਮੋਹਤੋ, ਮੰਧਰਾ ਬੇਵਲ, ਸੁਖੋ, ਸਾਗਰੀ ਨਤਾਲੀ, ਧਮਿਆਲ, ਪੰਜ ਗਰਾਈਂ, ਫੁਲਣਾ, ਡੋਗਰਾ ਖਾਲਸਾ, ਮਣਕਿਆਲਾ, ਦਰਤਾਲਾ, ਸਈਦਾਂ, ਕੱਲਰ, ਗਲਿਆਣਾ, ਲਾਲਮੂਸਾ, ਬੜਕੀ-ਕੋਈ ਨਾ ਬਚਿਆ। ਅੱਗਾਂ-ਲਪਟਾਂ। ਕੱਟਾਂ-ਵੱਢਾਂ। ਚੀਕ-ਚਿਹਾੜੇ। ਧੂੰਏਂ-ਧਮਾਕੇ।

ਹਰ ਕੋਈ ਉਜੜ ਕੇ ਗੁਜਰਖਾਨ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਕਰਦਾ। ਸਾਡਾ ਘਰ ਵੀ ਭਰ ਗਿਆ ਮਿੱਤਰ-ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ। ਰਾਜ ਬਦਲਨੇ ਹੀ ਆਏ ਨੂੰ। ਕਦੇ ਪਰਜਾ ਵੀ ਬਦਲੀ? ਬੇਜੀ ਨੂੰ ਹਾਲਾਂ ਵੀ ਪੱਕਾ ਵਿਸਵਾਸ ਸੀ। 'ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਸੀ। ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਸੀ।' ਬੇਜੀ ਸਭ ਨੂੰ, ਖੁਦ ਨੂੰ ਹੋਸਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕਰਨ।

ਮਸ਼ਾਲਾਂ ਨੀਵੀਆਂ ਪੈ ਗਈਆਂ। ਉੱਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਤੇ ਗੰਡਾਸੇ ਰੁਕ ਗਏ। ਉਸ ਨੇਕ ਰੂਹ ਠਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਰ ਮੋੜ 'ਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਤੈਨਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਪਹਿਰਾ। ਕਾਫ਼ੀ ਦਿਨ ਦੂਰੋਂ ਧਾੜਵੀਆਂ ਅਤੇ ਹੁੜਦੰਗੀਆਂ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਅਰ ਢੋਲ-ਢੱਮੱਕੇ ਵਜਦੇ ਰਹੇ, ਸੁਣੀਦੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਕਰਫਿਉ ਲੱਗ ਗਏ। ਲੱਗੇ ਰਹੇ।

ਸਾਰੇ ਪੋਠੋਹਾਰ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਗੁਜਰਖਾਨ ਹੀ ਖੂਨ ਖਰਾਬੇ ਤੋਂ ਸਲਾਮਤ ਰਿਹਾ। ਫੌਜ ਤੈਨਾਤ ਰਹੀ। ਅਪਰੈਲ ਤੋਂ ਅਗਸਤ ਵਿਚ 99 ਫੀਸਦ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਆਬਾਦੀ ਗੁਜਰਖਾਨ ਕੂਚ ਕਰ ਗਈ। ਹੱਦੋਂ ਪਾਰ।

ਬੇਜੀ, ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਫੀਸਦ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਜੋ ਸੋਚਦੇ ਸਨ, ਕਦੇ ਪਰਜਾ ਵੀ ਬਦਲੀ?

ਬੇਜੀ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜੇ ਮਿਲਟਰੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ। ਉਜੜ ਗਿਆ ਗੁਜਰਖਾਨ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਕੂਚਾ ਬਣ ਕੇ।

ਕੀ ਗੁਜਰਖਾਨ ਹੀ ਉਜੜਿਆ? ਸਾਰਾ ਪੱਛਮੀ ਤੇ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾ ਉਜੜਿਆ? ਕੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਉਜੜੇ ਤੇ ਘੱਲ੍ਹਘਾਰੇ ਨਾ ਹੋਏ? ਕਿਹੜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਹੇਠਲੀ ਉਪਰ ਨਾ ਹੋਈ? ਜੇ ਗੁਜਰਖਾਨ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਕੂਚਾ ਸੀ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ?

ਸੱਚ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਲਾਹੌਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਦਿੱਲੀ, ਮੁੰਬਈ ਜਾਂ ਕਲਕੱਤਾ ਸਭ ਹੀ ਉਜੜੇ ਤੇ ਮੁੜ ਵਸੇ ਵੀ ਪਰ ਮੇਵਿਆਂ ਦੀ ਮੰਡੀ, ਗੁੜ ਦਾ ਘਰ, ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ, ਗੁਜਰਖਾਨ

ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਜਲੋਅ ਵਿਚ ਨਾ ਪਰਤ ਸਕਿਆ। ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੰਡੀ ਨੇ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਸਾ ਲਿਆ। ਗੁਜਰਖਾਨ ਤੋਂ ਤੀਹ-ਚਾਲੀ ਮੀਲਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਹੀ ਹੈ, ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ। ਉਹ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣ ਗਿਆ।

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਦੀ ਵਸੋਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸੰਨ 1951 ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਖ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਲੱਖੋ-ਲੱਖ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਗੁਜਰਖਾਨ ਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸੱਤਰ-ਪੱਤੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਤਹਿਸੀਲ ਹੀ ਹੈ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ।

ਗੁਜਰਖਾਨ ਦੀ ਵਪਾਰੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰ ਕੇ ਖੱਤਰੀ ਆਬਾਦੀ ਕੂਚ ਕਰ ਕੇ ਇਧਰ ਆ ਗਈ। ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਗਰੀਬ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਹਲੇ ਜੁਆਨਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਿੱਤਾ ਫੌਜ ਹੈ। ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੋਈ ਯੂ.ਕੇ. ਤੇ ਕੋਈ ਅਮਰੀਕਾ। ਹੁਣ ਗੁਜਰਖਾਨ ਦੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਜਰ ਹਨ ਜੋ ਇਧਰੋਂ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਥੇ ਜਾ ਟਿਕੇ।

ਮਾਰਚ 2004 ਵਿਚ ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਗਈ। ਰੰਗਕਰਮੀ ਮਦੀਹਾ ਗੌਰਦ ਦੇ ਸੱਦੇ ਉੱਤੇ 'ਜਨਾਨੀ ਨਾਟਕ ਉਤਸਵ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਗੁਜਰਖਾਨ ਵਿਚ ਮੁਸਾਇਰੇ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਮਗਰੋਂ ਮੇਰੀ ਗੁਜਰਖਾਨ ਦੀ ਤੜਫ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਉਥੋਂ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਪੋਠੋਹਾਰ ਜਾਣ ਦਾ ਜੁਗਾੜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ, ਪਿੰਡੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਨੇ ਮੰਧਰੇ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਕਰ ਦੇ ਮੇਰੇ ਭਾਯਾ ਜੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਬਰਮਾ ਸ਼ੈਲ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ ਜੋ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸ਼ੈਲ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਦੇ ਬੂਟੇ ਤੋਂ ਮਿੱਟੀ ਹੁੰਝ ਕੇ ਮੱਥੇ ਲਾਈ ਅਤੇ ਪੋਟਲੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਵੀ ਲੈ ਆਂਦੀ।

ਦਾਦੀ-ਮਾਪੇ ਚਾਚੇ ਤਾਂ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਸਨ। ਸਹਿਕਦੇ ਹੀ! ਗੁਜਰਖਾਨ ਗਈ ਤਾਂ ਸਹੀ ਪਰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਨਾ ਲੱਭ ਸਕੀ। ਨਾ ਹੀ ਦਾਦਕਾ ਘਰ ਜਿਸ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਜਨਮ ਲਿਆ ਸੀ। ਪੁਰਾਣਾ ਮੁਹੱਲਾ, ਨਵਾਂ ਮੁਹੱਲਾ, ਕਮੇਟੀ ਮੁਹੱਲਾ-ਹੁਣ ਇਹ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਹੇ। ਬਦਲ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਰੇ।

ਕੀ ਕਰਾਂ? ਕਿਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਾਂ? ਵਕਤ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਵਾਪਸ ਛੇਤੀ ਪਰਤਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਵਾਹਗਾ ਬਾਰਡਰ ਜੁ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਟਲ ਦੇ ਕਾਊਂਟਰ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਲਗਭਗ ਆਪਣੀ ਹੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਇਧਰੋਂ ਜਾ ਵੱਸੇ ਸਨ, ਗੁਜਰਖਾਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਤਭੂਮੀ ਜੰਮੂ ਸੀ।

'ਮੈਂ ਜੰਮੂ ਦੀ ਨੂੰਹ ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਜਰਖਾਨ ਦੀ ਧੀ', ਮੈਂ ਫਿੱਸ ਪਈ।

ਉਸ ਨੇਕ ਰੂਹ ਨੇ ਬੜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਨਾ ਲੱਭਿਆ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਾਂ ਦਾਦਕਾ ਘਰ। ਮੁੜ ਬਹਿ ਗਈ ਟੈਕਸੀ ਵਿਚ। ਇਥੇ ਪਰਤ ਕੇ ਵੀ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਐ ਕਿ ਦਾਦਕੇ ਘਰ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਮਾਲ ਉਸਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਨਵੇਂ ਮੁਹੱਲੇ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਆਈਆਂ। ਉਂਜ ਦਾ ਉਂਜ ਹੀ ਹੈ ਉਹ ਉੱਚੇ ਥੜ੍ਹੇ ਵਾਲਾ ਕਦੇ ਸਾਡਾ ਹੁੰਦਾ ਘਰ ਤੇ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਵੀ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਕਲੇ ਖੇਡਦੀ ਸਾਂ।

ਗੁਜਰਖਾਨ ਉਜੜ ਕੇ ਮੁੜ ਵਸਿਆ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਕੂਚਾ ਹੀ ਸਮਝੋ।

ਮਨੁੱਖੀ-ਅਧਿਕਾਰ

ਪੰਚ-ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ, ਰਾਜ-ਸੱਤਾ ਸਾਂਝਣੀ ਤਾਂ ਚਾਲ ਹੈ ਮੱਕਾਰਾਂ ਦੀ। ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਨਲੂਏ ਨੂੰ ਜਿੱਥੋਂ-ਜਿੱਥੋਂ ਦੂਰ ਕਰੇ, ਤੁਤੀ ਉਥੇ ਬੋਲਣੀ ਹੈ ਡੋਗਰੇ ਗੱਦਾਰਾਂ ਦੀ। ਹੱਕ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੰਗਣਾ ਗੁਨਾਹ ਹੋਵੇ, ਟੁੱਟੇ ਬੂਥੀ ਇਉਂ ਜਿਹੀਆਂ ਲੋਕ-ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ। ਹੀਲੇ ਤੇ ਵਸੀਲੇ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਵਦੇ ਨੇ, ਵਰਤੋਂ ਹੈ ਜਾਇਜ਼ ਉਥੇ ਨੀਤੀ-ਰਹਿਬਿਆਰਾਂ ਦੀ। ਇੱਕ ਪਿੱਛੋਂ ਇੱਕ ਉਠ ਲੱਗੀਏ ਕਤਾਰ ਵਿਚ, ਹੋਵੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਜਦੋਂ ਕੌਮੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕੇ ਹੋਏ ਬੇਕਸੂਰ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ, ਸਜਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਕੌਮ ਦੇ ਦੁਲਾਰਾਂ ਦੀ। ਨਾ ਡਰ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਡਰ ਸਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ, ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਨਾਲ ਜੀਣ ਵਾਲੇ ਯੋਧੇ ਬਲਕਾਰਾਂ ਦੀ। ਆਸ਼ਕ ਅਣਖ ਵਾਲੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਖੜੁਦੇ ਨੇ, ਗੱਲ ਜਦੋਂ ਚੱਲਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ।

-ਡਾ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਸਾਲ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਚੇਤਨਾ ਦਿਵਸ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋਏ। ਜਿਵੇਂ ਆਮ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪੇਗ ਫੰਕਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਵੀਜਨ ਅਤੇ ਚਿੰਤਕ ਘੁੰਟ ਲਾ ਕੇ ਅੱਜ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿਚ ਰੁਝ ਗਏ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ, ਨਾ ਰੁਚੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਹਾਤਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋਇਆ ਅਕੇਵਾਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰੁਚੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਗਿੱਲ ਤੇ ਕਲੇਰ ਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਣ 'ਤੇ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਢਾਣੀ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠਾ। ਕਲੇਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਈ-ਫੇਸ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਗਿੱਲ ਦਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਦੋਸਤ ਸੀ।

ਬਿਜ਼ਨਸ ਸਲੋਅ ਹੋਣ ਦੀਆਂ, ਮੇਵਿਆਂ ਦੇ ਵੱਧ ਝਾੜ ਦੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਕੇ ਗਿੱਟਿਆਂ, ਗੋਡਿਆਂ ਦੇ ਦਰਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਧੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਭੈੜੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈਆਂ।

“ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਏ ਲੱਗਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਲੀਡਰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸਨ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ”, ਤੀਜਾ ਹਾੜਾ ਖ਼ਤਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਲੇਰ ਬੋਲਿਆ।

“ਨਹੀਂ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਕਲੇਰ ਸਾਹਿਬ। ਮਾੜੇ ਚੰਗੇ ਤਾਂ ਸਭ ਥਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੇ

ਮਿਨਹਾਸ ਤਰਲੋਕ ਫਰਿਜ਼ਨੋ
ਫੋਨ: 559-790-8863

ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸਾਡਾ ਸੋਚਣ ਦਾ ਵੰਗ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ”, ਗਿੱਲ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਪੱਟ ਥਪਥਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ।

“ਹੋਰ ਤਾਂ ਛੱਡੋ, ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲੈ ਲਵੋ... ਕੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੋਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ? ਬਿਲਕੁਲ ਭੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਉਲੂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਇਥੋਂ ਦੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ। ਇਥੇ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਬਾਹਰਲੀ ਹਵਾ ਲੱਗੀ ਨਹੀਂ! ਆਪਣਾ ਉਲੂ ਸਿੰਧਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਫੁਰਕੋ”, ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਲੇਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਪੈਗ ਖਿੱਚ ਲਿਆ।

“ਮੈਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਇੱਕਾ-ਦੁੱਕਾ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਕੁੜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।” ਮੈਨੂੰ ਕਲੇਰ ਦੀ ਗੱਲ ਉਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਚੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੇ ਦੁਖੀ ਹੀ ਕੀਤਾ।

“ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ। ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਭਤੀਜੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਐ ਇਵੇਂ। ਇਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਬਥੇਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਭਰਾਵਾ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹੁਣ।” ਕਲੇਰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

“...ਤੇ ਉਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਇਥੋਂ ਗਏ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਚੁੱਕੀ, ਪਿੱਛੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਟਕਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਡਲਿਆਂ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਇਥੋਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਮੜ੍ਹ ਦੇਈਏ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਲੇਰ ਸਾਹਿਬ?” ਆਪਣੀ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨ ਕਰ ਕੇ ਗਿੱਲ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਪੈਗ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਨਾ... ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦੈ?” ਤੇ ਕਲੇਰ ਪੈਗ ਲੈਣ ਲਈ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਗੱਲੀ ਪੈ ਗਿਆ।

ਕਲੇਰ ਦੀ ਕੁੜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕਹੀ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਾ ਚੁੱਭਦੀ ਜੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਏਕਮ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਅਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ।

“ਹੈਲੋ ਅੰਕਲ!” ਸਟਾਕਿੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਨੂੰ ਮਗਰੋਂ ਆ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

“ਓਏ ਤੂੰ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਹੀ ਮੁੰਡਾ ਹੈਂ।” ਮੂੰਹ ਭਵਾ ਕੇ ਵੇਖਣ 'ਤੇ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ।

“ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਾਲਾ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੋ ਨਾ?” ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ।

“ਤੂੰ ਇਥੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਰਹਿਨਾ?”

“ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਆਂ, ਪਰ ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਹੈ ਹੋਜ਼ੇ। ਪਿੱਛੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਸ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਈ ਵਾਰ।”

“ਹੋਜ਼ੇ ਕਿਹੜਾ? ਵੱਡੇ ਹੈਟ ਵਾਲਾ?”

“ਹਾਂ।”

“ਤੇਰਾ ਕੀ ਨਾਂ ਹੈ?”

ਸੈਕੰਡ ਹੈਂਡ

ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ 'ਸੈਕੰਡ ਹੈਂਡ' ਵਿਚ ਮਿਨਹਾਸ ਤਰਲੋਕ ਨੇ ਪਰਵਾਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਪੱਖ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਛੁੱਟ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਬਚਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ, ਅਖੌਤੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਪਿਸ ਰਹੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੀ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਹੇਠ ਦਰੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮਾਪੇ। ਪੰਜੇ ਉਂਗਲਾਂ ਕਦੀ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ, ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ; ਪਰ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦੇ ਮੋਹਲੇਧਾਰ ਮੀਂਹਾਂ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਫਤਰੀ ਤਾਣ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਬਚੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ! -ਸੰਪਾਦਕ

“ਡਿੱਪੀ।”
ਡਿੱਪੀ ਦੇ-ਚਾਰ ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਭੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਨਾ ਬੋਲਣ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਹੀ ਨਾ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁੰਡਾ ਹੈ। ਡਿੱਪੀ ਬੀਅਰ ਦਾ ਟਵੈਲਵ ਪੈਕ ਲੈ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਹੋਜ਼ੇ ਲਾਲ ਦੋਸਤੀ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਜ਼ੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਕਿਸਮ ਦਾ ਡਰੱਗੀ ਗਾਹਕ ਸੀ ਜੋ ਅਕਸਰ ਹੀ ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ।

ਡਿੱਪੀ ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਆਉਂਦਾ। ਕਦੇ ਇਕੱਲਾ ਅਤੇ ਕਦੇ ਹੋਜ਼ੇ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਉਂਦਾ, ਪੂਰੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਲੋਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਆਇਆ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਲੈ ਕੇ ਪੈਸੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿ ਕੇ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਅੱਧੇ ਕੁ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਆਇਆ ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਤੀਹ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਆਦਮੀ ਸੀ ਜੋ ਕਾਫੀ ਬੇਚੈਨ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਇਹ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਹੈ ਸੈਂਡੀ। ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਂਦੈ। ਅੱਜ ਦੂਰੋਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਮਸਾਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਡੀਹਾਈਡਰੇਟ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ।”

“ਅੰਕਲ ਇਹ ਝੂਠ ਕਹਿੰਦਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਾਵਾ ਹੀ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਛਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਅੱਚਵੀਂ ਜਿਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।” ਇਹ ਸੈਂਡੀ ਦਾ ਸੱਚ ਸੀ।

ਮੈਂ ਹੀ ਨਵਾਂ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਇਸ ਸਟੋਰ ਦੇ ਗਾਹਕ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਆਉਂਦੇ, ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਪੁੱਤ ਹੁੰਦੇ। ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਤਕਾਜ਼ੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗੋਰੀਆਂ ਨਾਲ ਫੱਠ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚਟਖਾਰੇ ਲਾ ਲਾ ਕਰਦੇ। ਅੱਜ ਡਿੱਪੀ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਆਇਆ। ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਹੱਥ ਵਿਚ ਡੱਬਾ ਸੀ।

“ਆਹ ਲਓ ਅੰਕਲ, ਮਿਠਾਈ ਐ।” ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਸਟਮਰ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਡੱਬਾ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ।

“ਕਾਹਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਪੁੱਤਰਾ?”

“ਬੇਟਾ ਹੋਇਆ।” ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਈਲ ਵਿਚ ਖਿੱਚੀ ਨਵ-ਜਨਮੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਫੋਟੋ ਦਿਖਾਉਣ ਲੱਗਾ।

“ਇਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਗੋਰਿਆਂ ਵਰਗਾ ਲਗਦੈ?”

“ਗੋਰਾ ਹੀ ਐ। ਇਹਦੀ ਮਾਂ ਜੋ ਗੋਰੀ ਹੋਈ।”

“ਤੂੰ ਗੋਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ?”

“ਨਹੀਂ, ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਦੇਸਣ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਾਇਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਬੱਸ ਉਹ ਹੀ...।”

“ਤੇਰੀ ਵਾਈਫ ਨੂੰ ਪਤਾ ਇਹ ਸਭ?”

“ਪਤਾ ਵੀ ਹੋਉ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਵਾਹ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਛੱਡ ਹੀ ਜਾਉਗੀ ਨਾ...ਤਾਂ ਛੱਡ ਜਾਵੇ। ਖਹਿਤਾ ਛੁੱਟ ਪਰ੍ਹਾਂ।”

“ਫੇਰ ਤੂੰ ਦੇਸਣ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੀ ਕਿਉਂ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ?”

“ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ...ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਲੈ ਆਈ। ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਆਗਿਆਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋ ਕੇ, ਤੇ ਆਪਾਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਗੋਰੀ ਨਾਲ।”

“ਤੇ ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲਿਆਇਆ?”

“ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਜੁ ਆ ਗਈ, ਖੁਸ਼ ਹੀ ਹੋਣੀ ਐ।” ਕਹਿ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ

ਉਹ ਚਲਾ ਗਿਆ।
ਡਿੱਪੀ ਤੇ ਸੈਂਡੀ ਦਾ ਆਉਣਾ-ਜਾਣਾ ਜਾਰੀ ਸੀ। ਨਸ਼ਾ ਤਾਂ ਨਸ਼ਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਵੰਨ-ਸਵੰਨੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁੰਦੇ।

ਉਸ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਸੀ। ਸਟੋਰ ਕਾਫੀ ਸਲੋਅ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਈਸ-ਬੈਗ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਰੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਸਟਮਰ ਦੇ ਸਟੋਰ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਸੈਸਰ ਬੈਲ ਵੱਜੀ। ਮੈਂ ਕਾਊਂਟਰ ਵੱਲ ਹੋ ਤੁਰਿਆ।

“ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੀਬੀ”, ਸਟੋਰ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਪੱਕੇ ਰੰਗ ਦੀ, ਮਹਿੰਦੀ ਰੰਗੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਬੋਲੀ।

“ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਅੰਕਲ ਜੀ।” ਉਸ ਔਰਤ ਨਾਲ ਆਈ ਗੋਦ ਵਿਚ ਬੱਚਾ ਚੁੱਕੀ ਖੜ੍ਹੀ ਲੰਬੀ ਉਚੀ ਸੋਹਣੀ-ਸੁਨੱਖੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਗੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ।

“ਆਓ ਬੀਬੀ?” ਔਰਤ ਕਾਫੀ ਫਿਕਰਮੰਦ ਜਾਪਦੀ ਸੀ।

“ਡਿੱਪੀ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਸਟੋਰ 'ਤੇ?” ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਵੰਗ ਕਾਫੀ ਖਰੁਵਾਂ ਸੀ।

“ਡਿੱਪੀ... ਹਾਂ! ਉਹੀ ਨਾ ਜਿਹੜਾ ਪਿਛਲੀਆਂ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟਸ ਵਿਚ ਹੋਜ਼ੇ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ?”

“ਹਾਂ।”

“ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਲਗਦੈ?”

“ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਬਦਨਸੀਬ ਮਾਂ ਹਾਂ, ਤੇ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬੱਚਾ।” ਉਸ ਨੇ ਕੁੜੀ ਤੇ ਬੱਚੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ।

“ਉਹ ਤਾਂ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਵੀ ਆਇਆ ਸੀ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਸੈਂਡੀ ਨਾਲ।”

“ਓਹ ਕਾਹਨੂੰ ਭਰਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ, ਬਾਈ। ਉਸ ਔਰਤ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਦੋ-ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਘਰ ਵਤ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਐਤਕੀਂ ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਮਰਿਆ? ਬਹੁਤ ਲਹੂ ਪੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਮੁੰਡੇ ਨੇ।”

“ਪਿੱਛੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਣੈ, ਹੋਜ਼ੇ ਨਾਲ? ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਉਥੋਂ?”

“ਗਈਆਂ ਸਾਂ। ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਇਧਰ ਹੀ ਆ ਗਈਆਂ।”

“ਆ ਜੋ ਇਧਰ ਆ ਜਾਓ।” ਮੈਂ ਕਾਊਂਟਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਸਟੂਲ ਰੱਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ।

ਮੈਂ ਬਿਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ।
“ਤੂੰ ਇੱਥੇ ਬੈਠ, ਮੈਂ ਫਿਰ ਵੇਖ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹਾਂ ਜੇ ਪੁਲਿਸ ਚਲੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ।” ਕੁਝ ਚਿਰ ਬੈਠਣ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਔਰਤ ਬਾਹਰ ਚਲੀ ਗਈ।

“ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਬੇਟਾ?” ਵਿਹਲਾ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਫਿਕਰਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬੀ ਬੈਠੀ ਕੁੜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਏਕਮ।”

“ਕਿੰਨਾ ਪੜ੍ਹੀ ਐ?”

“ਐਮ.ਏ. ਐਮ.ਫਿਲ।” ਕਹਿੰਦੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਆਈਆਂ।

“ਡਿੱਪੀ ਕਿੰਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆ?”

“ਅੱਠ ਜਮਾਤਾਂ।”

“ਤੇ ਫਿਰ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ?”

“ਮਾੜੀ ਕਿਸਮਤ ਅੰਕਲ ਜੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਗਰੈਜੂਏਟ ਇਕਲੋਤਾ ਲੜਕਾ। ਆਪਣਾ ਬਿਜ਼ਨਸ ਵਗੈਰਾ ਵਗੈਰਾ। ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ, ਰਿਸ਼ਤਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਲਾਲਚ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ। ਸੋ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਨਕਦ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।”

“ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਾਹਦਾ ਹੈ ਇਥੇ?”

“ਕਾਸੇ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਦਾਜ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਸਿਗਰਟ ਸਟੋਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਵਿਕ ਗਿਆ।”

“ਤੂੰ ਕੀ ਜਾਬ ਕਰਦੀ ਹੈ?”

“ਕਿਸੇ ਦੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਵੇਟਰ ਹਾਂ।”

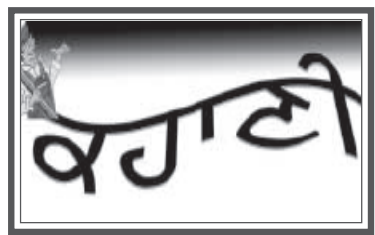
ਕਹਿੰਦੀ ਨੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ।

ਗਾਹਕ ਦੇ ਆਉਣ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਚੁੱਪ ਵਾਪਰੀ। ਏਕਮ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ, ਉਹ ਚੁੰਨੀ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਪੁੱਝ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਡਿੱਪੀ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਇੱਥੇ ਬਹੁਤੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ। ਤੈਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ।” ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡਿੱਪੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

“ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਜੇ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅੱਗਿਉ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦਾ, ਹੱਥ ਚੁੱਕਦੈ।” ਤੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਉੱਤੇ ਪਏ ਨੀਲ ਨੂੰ ਚੁੰਨੀ ਨਾਲ ਲੁਕਾਉਣ ਲੱਗੀ।

“ਤੇਰੇ ਸੱਸ ਸਹੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕੁਝ ਉਸ ਨੂੰ?”

ਦੂਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਬ ਛੱਡ ਕੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਲਿਕਰ ਸਟੋਰ 'ਤੇ ਲੱਗ ਗਿਆ ਪਰ ਏਕਮ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਭਾਰੂ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕਲੇਰ ਦੀ ਕੁੜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕਹੀ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਚੁਭੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਬੀਤਿਆ ਸਮਾਂ ਵੀ ਯਾਦ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਸਤਬੀਰ ਦਾ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਫੋਨ ਆਇਆ ਸੀ। ਕਿੰਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਨ ਸੀ ਉਹ ਉਦੋਂ!

“ਯਾਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਧੋਖਾ ਹੋ ਗਿਆ।”

“ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ?”

“ਪਿੱਕੀ ਵਿਆਹੀ ਸੀ ਨਾ ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ... ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਤਾਂ ਗੇਅ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਪਿੱਕੀ ਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ।”

“ਫਿਰ ਕੰਜਰ ਨੇ ਵਿਆਹ ਹੀ ਕਿਉਂ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ?”

“ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਦਿਆਂ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਦੂਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਘਰਵਾਲੀ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।”

“ਤੇ ਫਿਰ ਪਿੱਕੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੀਨੂੰ ਕੋਲ ਚਲੀ ਜਾਵੇ।” ਮੀਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕਜ਼ਨ ਸੀ ਜੋ ਨੇੜੇ ਫਰੀਮਾਂਟ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ।

“ਓਹਦੇ ਕੋਲ ਕਾਹਦਾ ਜਾਣਾ ਭਰਾਵਾ! ਬਾਹਰ ਦੇ ਲਾਲਚ ਕਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ-ਲਿਖੀਆਂ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗੂ ਪਾਲੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਖੂਹ ਵਿਚ ਧੱਕਾ ਦੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਮੀਨੂੰ ਦਾ ਘਰਵਾਲਾ ਮੈਟਲ ਹੈ ਤੇ ਫਿਜ਼ੀਕਲੀ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿੱਕੀ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ।”

“ਠੀਕ ਐ, ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ।”

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਲੀ ਏਕਮ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕਈ ਏਕਮਾਂ ਦੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਘਰ ਕਰੀ ਬੈਠੀ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗਿੱਲ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਕਲੇਰ ਦਾ ਭਰਾ ਭਾਗ ਇੰਡੀਆ ਚੱਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਕੁਝ ਸਾਮਾਨ ਭੇਜਣਾ ਸੀ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਭਾਗ ਦੇ ਘਰ ਚੱਲਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਭਾਗ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਕਲੇਰ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਸੀ। ਗੱਲਾਂ ਚੱਲੀਆਂ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਭਾਗ ਆਪਣਾ ਮੁੰਡਾ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹੁਣ ਲਈ ਇੰਡੀਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

“ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ?” ਕਲੇਰ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

“ਮੈਂ ਵੀ ਬਥੇਰਾ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਧੋਖਾ ਖਾਣਗੇ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਉਸੇ ਭਤੀਜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਦਿਨ ਚੱਲੀ ਸੀ। ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਰਹੀ ਅਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਹੁ ਗਈ। ਜੇ ਵਿਚਾਰਾ ਮੁੰਡਾ ਵੇਖੋ... ਸਰੀਫ਼, ਜੈਟਲ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਹੈ ਅੰਤਾਂ ਦਾ। ਬੱਸ ਛੱਡ ਗਈ।” ਕਲੇਰ ਮੇਰਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸਮਝ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਸੱਚ ਦੱਸੋ... ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਬਹੁਤ ਥਾਂ, ਪਰ ਗੱਲ ਬਣੀ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮਿਲਿਆ ਵੀ, ਤਾਂ ਤਲਾਕ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਮਿਲੇ। ਫਿਰ ਸੈਕੰਡ ਹੈਂਡ ਲੈਣ ਨਾਲੋਂ ਫਰੈਸ਼ ਕੁੜੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਈਏ।” ਭਾਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

“ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਅੰਕਲ।” ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੀ ਬਦਨੀਤ ਬਾਰੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ।

“ਓਏ ਤੂੰ! ਡਿੱਪੀ? ਤੂੰ ਇਥੇ ਕਿਵੇਂ?” ਸਾਹਮਣੇ ਡਰਾਈਫਰਟ ਦੀ ਟਰੇਅ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਡਿੱਪੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਇਕ ਦਮ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ।

“ਹਾਂ ਹਾਂ! ਇਹੀ ਤਾਂ ਹੈ ਮੇਰਾ ਭਤੀਜਾ ਜਿਹੜਾ ਚੱਲਿਆ ਦੁਬਾਰਾ ਧੋਖਾ ਖਾਣ।” ਡਿੱਪੀ ਤੋਂ ਟਰੇਅ ਫੜਦਾ ਕਲੇਰ ਬੋਲਿਆ।

“ਤੇ ਏਕਮ!” ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਅਚਨਚੇਤ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

“ਤੂੰ ਏਕਮ ਨੂੰ ਜਾਣਦੈ?” ਕਲੇਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ।

ਤੇ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ‘ਹਾਂ’ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹੀ ਹਿਲਾ ਸਕਿਆ।

ਦੇਸ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਬਣੀਆਂ ਉਤਮ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸੇਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਵਿਦਿਆ, ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 2014 ਵਾਲੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਭਖਦੇ ਮਸਲੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ।

ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਈਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਉਭਰਿਆ। ਉਹ ਸੀ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸ਼ਾਮ ਵਾਲੀ ਸੁਖਨ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ। ਅੱਠ ਸੌ ਸਾਲ ਦੇ ਸੁਖਨ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਦਿੱਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚਲੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਿਰ ਬਝਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ, ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸਾਹ, ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ, ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ, ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ, ਸੈਫਲ ਮੂਲਕ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਤੇ ਮਾਹੀਆ ਜੋਤ ਕੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਖਨ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਅੱਠ ਸੌ ਸਾਲ

ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਤੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੋਈ ਪਾਰਖੂ ਅੱਖ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਰਗੀ।

ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੇ 'ਗਲੀਏ ਚਿਕੜ ਦੂਰ ਘਰ' ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸਾਹ ਦੇ 'ਆਓ ਸਹੀਓ ਰਲ ਦਿਓ ਨੀ ਵਧਾਈ' ਤੇ 'ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਘਰ ਆਣ ਨਨਾਣ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ' ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੈਫਲ ਮੂਲਕ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੋਲ ਵੀ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ,

ਲੋਏ ਲੋਏ ਭਰ ਲੈ ਕੁੜੀਏ

ਜੇ ਤੁੱਧ ਭਾਂਡਾ ਭਰਨਾ।

ਸ਼ਾਮ ਪਈ ਬਿਨ ਸਾਹ ਮੁਹੰਮਦ

ਤੂੰ ਘਰ ਜਾਂਦੀ ਨੇ ਡਰਨਾ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਮਕਾਲੀ ਸੁਖਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ 'ਕੰਬਦੀ ਰਗੀ ਕਲਾਈ' ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ 'ਆਏ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ' ਹੀ ਨਹੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ 'ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਤੇ ਸੱਜਦਾ' ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੋਲਾਂ ਸਮੇਤ ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਦੇ ਬੂਹੇ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਵੱਲੋਂ ਭਰੀ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਤਰਲਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਰੜਕ ਦਾ ਹੌਕਾ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦਾ 'ਬਲਦਾ ਬਿਰਖ ਹਾਂ, ਖਤਮ ਹਾਂ, ਬਸ ਸ਼ਾਮ ਤੀਕ ਹਾਂ' ਵੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਬੋਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਜੰਗਨਾਮਾ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਉਹ ਬੋਲ ਵੀ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਖੇ ਖਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਫਰੰਗੀਆਂ ਦੇ ਲਹੂ ਨੂੰ ਨਿਚੋੜਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੋਲ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸੂਧਤਾ ਸਿਖਰਾਂ ਦੀ ਹੈ,

ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਜਮਧਾਣੀ ਦਲਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ

ਧੂਹ ਲਈ ਕਿਰਪਾਣੀ ਦੁਰਗਾ ਮਿਆਨ 'ਚੋਂ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦੁਕਵੇਂ ਬੋਲਾਂ ਤੇ ਸੁਖਨ ਦੀ ਚੋਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਬਲਾ, ਫੋਲਕ, ਗਿਟਾਰ ਦਾ ਤਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਮਵਾਰ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਵਾਜਿਦ ਤੇ ਰਿਸ਼ੀ ਰੰਜਨ ਵਰਗੇ ਮਾਹਿਰ ਵੀ ਬੁਲਾ ਰਖੇ ਸਨ।

ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਅੰਤ ਉਤੇ ਸਮੂਹ ਗਾਇਨ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਮਾਹੀਆ ਸੀ ਜੋ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਕੁਲਵੰਤ ਗਰੇਵਾਲ ਦੇ ਤੁੱਲ ਧੋਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੀ,

ਦਿਲ ਟੁੱਟਣ ਹਵਾਵਾਂ ਦੇ

ਬੂੰਦ ਬੂੰਦ ਤਰਸ ਗਏ

ਅਸੀਂ ਪੁੱਤ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ।

ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਤੇ ਮੀਡੀਆ' ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ ਰਚਾਈ ਗਈ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੋਈਆਂ 29 ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਤੱਕਿਆ ਜਿਹੜੇ ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਆਏ ਬਲਬੀਰ ਸੰਘੜਾ, ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਤੇ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸਿਡਨੀ (ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ) ਤੋਂ ਰਾਜ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ

ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
Sandhugulzar@yahoo.com

ਫਰਹੀਨ ਚੌਧਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸਬੰਧ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਰਚਾਈ ਉਸ ਦੀ ਮੁਖੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਖੁਦ ਗਾਇਨ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮਾਹਿਰ ਹੈ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਦੇ ਇਹ ਅਰਥ ਨਾ ਕੱਢ ਲੈਣਾ ਕਿ ਸੁਖਨ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਸ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੋਣਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੋਮਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ।

ਅੰਤਿਕਾ:
(ਫਰਹੀਨ ਚੌਧਰੀ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ)
ਮੈਂ ਮਾਂਗਤੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸਾਏ ਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੂਰਜ ਮੇਰੇ ਵਜੂਦ ਮੇਂ ਜਲਤਾ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਭਾਰਤ ਅਪਨਾਵੇ

ਅੱਜ ਤੋਂ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 1913 ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਜਦ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਂਗ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਤਾਕਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਨਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਟੋਟੇ ਹੋਣੇ

ਡਾ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਮਟਾਲਾ
ਫੋਨ: 937-573-9812

ਸਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜ ਵਰਗਾ ਲੋਟੂ ਰਾਜ ਹੋਣਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਡੰਡਾ ਪੁਲਿਸ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਰੂਸ ਵਿਚ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ 1917 ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਆਇਆ। ਇਸ

ਲਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜੋ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖੇ, ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਕਹਿ ਕੇ ਭੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਸੋਧ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨੇਤਾ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਰਹਿਣ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਆਉਂਦੇ ਵੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਲੀਡਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਥੇ ਸੜਕਾਂ, ਪੁਲ ਵਗੈਰਾ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਕਈ ਪੁਲਾਂ 'ਤੇ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਲੋਕ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰਾਂ 'ਤੇ ਪੈਸਾ ਰੋੜਦੇ ਹਨ। ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਨੀਤੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਵੀ ਚਾਰ ਸਾਲ ਲਈ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਪਾਸ ਹਨ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪਾਸ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸਾਮੀ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਧੀ ਚੋਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਵੀਟੋ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ

ਭਾਵ ਜੇ ਸੈਨੇਟ ਕੋਈ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਬਿਲ ਮੁੜ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵੀਟੋ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੋਟਾਂ ਪੁਆ ਕੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਸੰਮਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸੋਧ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਾਡੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੋਟਾਂ ਪੁਆ ਕੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦੋ ਸਦਨ ਹਨ-ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਿੱਧੇ ਵੋਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਚੋਰ ਮੋਰੀ ਰਾਹੀਂ ਕਈ ਐਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਲੋਕ ਸਭਾ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਹਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੀ ਦੋ ਹਾਊਸ ਹਨ। ਇਕ ਸੈਨੇਟ ਤੇ ਦੂਜਾ ਹਾਊਸ ਆਫ ਰਿਪ੍ਰੇਜੇਂਟੇਟਿਵ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ 50 ਸੂਬੇ ਹਨ। ਸੈਨੇਟ ਵਿਚ ਹਰ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ 2 ਸੀਟਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਨੇਟ ਦੀਆਂ ਕੁਲ 100 ਸੀਟਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਨੇਟਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੈਨੇਟਰ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਆਬਾਦੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 435 ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਲ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ 'ਚ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਾਂਗ ਕਈ ਵੇਰ ਇਕ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬਹੁ-ਸੰਮਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਹੋ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿੱਧੀ ਵੋਟਾਂ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ? ਇਹ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸੈਨੇਟਰ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਮੰਤਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਿਸ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਮੰਤਰੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੈਕਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਮਹਿਕਮੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਉਸ ਨੂੰ

ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਸਾਡੇ ਕਈ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਅੱਠਵੀਂ-ਦੱਸਵੀਂ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਕ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਸੇ ਲਈ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਮਹਿਕਮੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਨੰਬਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿਭਾਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ ਕਮਾਈ ਕਰ ਸਕਣ। ਹਾਂ, ਕਈ ਗਵਰਨਰ ਤੇ ਮੇਅਰ ਹੋਰ-ਫੇਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਪਕੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਲੀਨਾਏ ਸਟੇਟ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਰਾਡ ਬਲਾਇਗੋਵਿਚ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਸੈਨੇਟਰ

ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ

ਤੇ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਘੜਨ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਸਥਿਤੀ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਥੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮੁਖੀ ਗਵਰਨਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਚਾਰ ਸਾਲ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਗਵਰਨਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਧੀ ਚੋਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਹਰ ਵੋਟਰ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਵੀ ਬੁਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਖਾਸ ਗਿਣਤੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਵੀ ਦੋ ਹਾਊਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਾਂਗ ਗਵਰਨਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਂਗ ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ? ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਮਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿੱਧੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬਹਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਸਰਪੰਚ, ਮੇਅਰਾਂ ਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੀਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿੱਧੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲ ਮੁਹਾਲੀ, ਬਠਿੰਡਾ ਤੇ ਮਾਲਵਾ ਹੈ। ਮਾਝੇ, ਦੁਆਬੇ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਵੀ ਖਾਸ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਹਾਲ ਮੇਅਰਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਇਕਸਾਰ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਾਲੇ ਟਿਕਟਾਂ

ਵਿਰੋਧੀ ਇਕ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੀਡੀਏ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕੀਂ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ। ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਇਕੋ ਮੰਚ 'ਤੇ ਖਲੋ ਕੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਵਗੈਰਾ ਵਗੈਰਾ। ਬੜੀ ਉਸਾਰੂ ਬਹਿਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਅਮਰੀਕਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹਿਸਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟ ਕਿਸ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦੁਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿਵੇਂ ਅੱਜਕਲ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਾਂਗ ਕੋਈ ਖੱਪਖਾਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਾ ਹੀ ਬੰਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਅਖੌਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਹੜੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿੰਨਾ ਚੋਣ ਫੰਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਇੰਟਰਨੈਟ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਜੁਟ ਹੋ ਕੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸੂਚਨਾ ਐਕਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਤ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆਉਣ। ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਸੀ ਕਾਂਤ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਸ਼ਾ ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਚ ਬਣਾਇਆ, ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ 6 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਪੈਸਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਖਰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਨੇਵਾਰ ਨਕਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਿਆਣਪ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਜਦ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਚੰਗੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਜੋ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬਹੁ-ਕੰਪਨੀਆਂ ਚਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਚੋਣਾਂ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਖਰਚੀਲੀਆਂ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰਵਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਇੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੁਜਰਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਦ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਚੋਰ ਖਰਚਾ ਸਰਕਾਰ ਚੁੱਕੇਗੀ। ਦੂਜਾ, ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਨੰਬਰ ਦਾ ਪੈਸਾ ਲਗੇਗਾ। ਗੁਜਰਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕਦੇ ਅਮਲ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦਸੇਗਾ।

Dhillon Truck Stop Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ
ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph: 575-576-4111, 575-815-8536

The Anu Attorney Immigration Law Firm Law offices of Anu Peshawaria

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability *Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

Anu Peshawaria
Attorney at Law

Licensed to practice Immigration & Bankruptcy in all 50 states. More than 20 year experience in US immigration & Indian law

US IMMIGRATION

- *Green Cards (Investor, Employment)
- *E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
- *Family Green Card, Fiancee Visa
- *Deportation Defense, VAWA, U Visa
- *Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
- *H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students, Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ,
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ,
ਹਿੰਦੀ ਤੇ
ਉਰਦੂ ਵਿਚ
ਗੱਲ ਕਰੋ

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ
ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

Contact numbers:
Seattle, WA

Ph: 206-774-0907

Fremont, California

Ph: 510-353-0102

Cell Phone 510-299-1907

Toll free: 1-866-586-6297

anu@anuattorney.com

www.anuattorney.com

FAMILY LAW

- *Divorce *Annulment
- *International Custody

INCORPORATIONS

- *International Contracts, Mergers
- *Attorney Supreme Court of India

*Bankruptcy Consultation & Filing

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538

801, Pine Street, # 24 C, Seattle, Washington 98101

Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

Weekends &
Evening
Appointments
Available

Spiceland Truck Plaza

5809 S. State Road 3, Spiceland, IN 47385 (Exit 123 off I-70)

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ
ਟਰੱਕ ਸਟਾਪ
24 ਘੰਟੇ 7 ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ

ਤਾਜ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

Guaranteed 100% pure diesel no bio diesel.
100% ਪਿਓਰ ਡੀਜ਼ਲ, ਕੋਈ ਬਾਇਓ ਡੀਜ਼ਲ ਨਹੀਂ

ਹਰ ਗੈਲਨ 'ਤੇ 10
ਸੈਂਟ ਬਚਾਓ, ਖਰਚ
ਘਟਾਓ, ਪੈਸੇ ਬਚਾਓ

Fuel
for
Less!

Save

10¢

*Offer subject to change without notice.

Get Your Card from
the Cashier

www.fuelmaster.net/rewards

Ph: 317-291-2300, ext. 22

ਪਦਮਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆ

ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਲਾਡਲੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਵਿਦਿਆ ਬਾਲਨ, ਹੁਣ ਪਦਮਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆ ਬਾਲਨ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਤਕੀ 26 ਜਨਵਰੀ ਮੌਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਖਿਤਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿਤ-ਚੇਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਨਵਾਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਭਰਵੇਂ ਹੁੰਗਾਰੇ ਬਾਰੇ ਹੁੱਬ-ਹੁੱਬ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸਲ ਇਨਾਮ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਇਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ 'ਕਹਾਣੀ' ਤੇ 'ਡਰਟੀ ਪਿਕਚਰ' ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਪੈਂਟ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਇਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਫਿਲਮਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇਹ ਕੋਈ ਛੋਟੀ-ਮੋਟੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਫਿਲਮ ਆਲੋਚਕਾਂ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ,

ਸਭ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਸ਼ਾਦੀ ਕੇ ਸਾਈਡ ਅਫੈਕਟ' ਅਦਾਕਾਰ ਫਰਹਾਨ ਅਖਤਰ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ 'ਬੌਬੀ ਜਸੂਸ' ਲਈ ਉਹ ਜੀਅ-ਜਾਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਵੀ ਨਾਇਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ ਹੈ, 'ਬੌਬੀ ਜਸੂਸ' ਅਤੇ 'ਸ਼ਾਦੀ

ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਸ਼ਾਦੀ ਕੇ ਸਾਈਡ ਅਫੈਕਟ' ਫਰਹਾਨ ਅਖਤਰ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ 'ਬੌਬੀ ਜਸੂਸ' ਲਈ ਉਹ ਜੀਅ-ਜਾਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੇ ਸਾਈਡ ਅਫੈਕਟ' ਲਈ ਵੀ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣਗੇ। ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 1978 ਨੂੰ ਜਨਮੀ ਵਿਦਿਆ ਨੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੈਰ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ 'ਹਮ ਪਾਂਚ' ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤੀ ਗੱਲ

ਨਹੀਂ ਬਣੀ। ਫਿਰ ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੱਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਿਆਲੋਜੀ ਵਿਚ ਐਮ.ਏ. ਕਰ ਲਈ। ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋਈ। ਅੱਕ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸਤਿਹਾਰ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। 2003 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਗਾਲੀ ਫਿਲਮ 'ਭਾਲੋ ਬੇਕੇ' ਵਿਚ ਕੰਮ ਮਿਲਿਆ। ਫਿਰ 2005 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ 'ਪਰਿਣੀਤੀ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਸਾਲ 2006 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਲਗੇ ਰਹੋ ਮੁੰਨਾ ਭਾਈ' ਹਿੱਟ ਰਹੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਵਿਦਿਆ ਨੇ ਕਾਰਨਾਟਕ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨਾਟਿਯਮ ਅਤੇ ਕੱਥਕ ਨਾਚਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਹਰ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਕਿਰਦਾਰ ਰੂਹ ਤੱਕ ਡੁੱਬ ਕੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਹੀ ਅੱਜ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਝੋਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ ਹੈ।

ਇਉਂ 'ਜੈ ਹੋ' ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਲਮਾਨ ਭਾਈ!

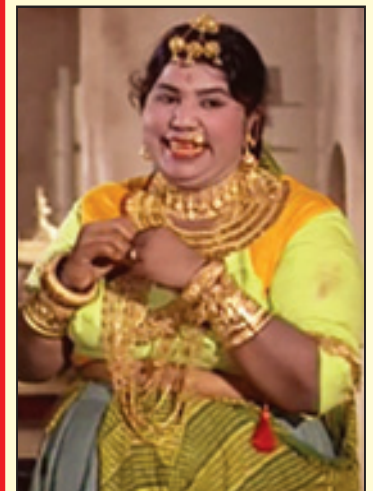
ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਫਿਲਮ ਆਸ ਮੁਤਾਬਕ ਬਾਕਸ ਆਫਿਸ ਉੱਤੇ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸਿਰਫ 17 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਮਾਏ ਜੋ ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਤਵੱਕੋ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਆਸ ਤਾਂ 36 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਆਮਿਰ ਖਾਨ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਧੂਮ-3' ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜਨ ਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਭਾਵੇਂ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵੀ ਕਮਾ ਲਏ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਦੀ

ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਪਤੰਗ ਉਡਾਉਣੇ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੇ ਪਏ

ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਸਲਮਾਨ ਦੇ ਭਰਾ ਸੁਹੇਲ ਖਾਨ ਨੇ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਉੱਜ ਇਸ ਫਿਲਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਇਕ ਸਲਮਾਨ ਨਾਲ ਇਕ ਗੱਲ ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੁੜ ਗਈ ਸੀ। ਸਲਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ

ਪ੍ਰਚਾਰ ਖਾਤਰ ਇਕ ਉਚੇਚੇ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਪਤੰਗ ਉਡਾਏ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਕਰ ਕੇ ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਭ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ

ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਧੋਣ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਸੱਦਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਇਸ ਗੋਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਲਮਾਨ ਦੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹਰ ਸੰਜੀਦਾ ਸ਼ਖਸ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖਿਆ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਸਲਮਾਨ ਦੀ ਫਿਲਮ ਉੱਤੇ ਵਾਹਵਾ ਭਾਰੀ ਪਿਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਹੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਫਿਲਮ ਉਹ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਨਾ ਦਿਖਾ ਜਿਸ ਦੀ ਆਸ ਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਰੱਖੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਮੇਡੀ ਕਲਾਕਾਰ ਤੇ ਗਾਇਕਾ ਟੁਨ ਟੁਨ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾ ਉਮਾ ਦੇਵੀ ਖੱਤਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ 11 ਜੁਲਾਈ 1923 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ 24 ਨਵੰਬਰ 2003 ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਪੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਵਰਗ ਸਿਧਾਰ ਗਏ ਸਨ। ਟੁਨ ਟੁਨ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਉਸ ਦੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ 13 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਫਿਲਮੀ ਗਾਇਕਾ ਬਣਨ ਲਈ ਮੁੰਬਈ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਉਮਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਫਿਲਮੀ ਗੀਤ 'ਅਫਸਾਨਾ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹੂੰ, ਦਿਲੇ ਬੇਕਰਾਰ ਕਾ, ਆਖੋਂ ਮੇਂ ਰੰਗ ਭਰ ਕੇ, ਤੇਰੇ ਇੰਜ਼ਾਰ ਕਾ' ਮਿਲਿਆ। ਫਿਲਮ 'ਦਰਦ' ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੌਸ਼ਾਦ ਨੇ ਉਮਾ ਤੋਂ ਇਹ ਗੀਤ ਗਵਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਾ-

ਫਿਲਮੀ ਗਾਇਕਾ ਤੇ ਕਮੇਡੀਅਨ ਟੁਨ ਟੁਨ

ਸਦਾ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੋਂ ਬਾਅਦ ਉਮਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਫਿਲਮੀ ਦੇਗਣੇ ਧੜਾ-ਧੜ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਣ ਬਾਅਦ ਉਹ ਨੱਕ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਕਰ ਕੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ 1948 ਵਿਚ ਫਿਲਮ 'ਅਨੋਖੀ ਅਦਾ' ਵਿਚਲੇ ਗੀਤਾਂ 'ਦਿਲ ਕੇ ਲਗਾ ਕੇ ਕੁਛ ਭੀ ਨਾ

ਤੇ ਉਸਾ ਮੰਗੋਸ਼ਕਰ ਗਾਇਕਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ, ਤਾਂ ਉਮਾ ਨੂੰ ਗੀਤ ਘੱਟ ਮਿਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਉਸ ਲਈ ਮੁਸਕਿਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਮੋਟੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਮੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਧਰਮ ਭਾਈ ਨੌਸ਼ਾਦ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ

ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਟੁਨ ਟੁਨ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਰਹੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਮਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਬੜੇ ਟੁਨ ਟੁਨ ਹਿੱਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਾਇਕੀ ਛੱਡ ਕੇ ਕਮੇਡੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਟੁਨ ਟੁਨ ਨੇ 198 ਤੋਂ

ਪਾਇਆ' ਅਤੇ 'ਕਹੀ ਜੀਆ ਡੋਲੇ' ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਿਵਾਈ। ਫਿਰ ਫਿਲਮ 'ਚੰਦਰ ਲੇਖਾ' ਵਿਚਲੇ 7 ਗੀਤ ਜੋ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਉਮਾ ਦੇਵੀ ਨੇ ਗਾਏ, ਉਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫੈਲ ਗਈ। 1947 ਦੀ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਲਤਾ ਮੰਗੋਸ਼ਕਰ, ਆਸ਼ਾ ਭੋਸਲੇ,

ਹਰ ਸਾਲ ਰੱਖਤੀ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਸੀ, ਦੇ ਸੁਝਾਅ 'ਤੇ ਉਹ ਕਮੇਡੀਅਨ ਵਜੋਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਨੌਸ਼ਾਦ ਨੇ ਬੜੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਫਿਲਮ 'ਬਾਬੁਲ' ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਹੀਰੋ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਹੀਰੋਇਨ ਨਰਗਿਸ ਨਾਲ ਉਮਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਹਿ ਕਲਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਰੋਲ ਦਿੱਤਾ।

ਵੱਧ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ 40 ਦੇ ਕਰੀਬ ਫਿਲਮੀ ਗੀਤ ਗਾਏ। ਦਰਸ਼ਕ ਉਸ ਨੂੰ ਗਾਇਕਾ ਨਾਲੋਂ ਕਮੇਡੀ ਕਲਾਕਾਰ ਵਜੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

-ਜਗਰਾਜ ਗਿੱਲ ਸ਼ਾਰਲਟ ਫੋਨ: 704-257-6693

ਟੁਨ ਟੁਨ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਫਿਲਮੀ ਗੀਤ

ਅਫਸਾਨਾ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹੂੰ, ਯੇ ਕੌਨ ਚਲਾ ਹੈ (ਦਰਦ), ਮਨਭਾਵਨ ਸਾਵਨ, ਓ ਚੰਦਾ ਮੇਰੇ, ਸੱਜਨਾ ਰੇ ਆ ਜਾ (ਚਿੱਤਰ ਲੇਖਾ), ਦਿਲਵਾਲੇ, ਚਾਂਦਨੀ ਰਾਤ ਹੈ (ਫਿਲਮ ਨਾਟਕ), ਹੰਸਾਤਾ ਹੈ ਮੁਝੇ, ਪਿਆਰ ਕੀ ਰਾਤ, ਉਨਕੀ ਆਖੋਂ ਕਾ, ਹੋਂ ਹੋਂ ਪੇ, ਦੇਖੋਂ ਤੁਮਹੇ (ਪਿਆਰ ਕੀ ਰਾਤ), ਯੇ ਭੀ ਹੈ ਕੋਈ ਰੀਤ, ਪਗ ਪਗ ਠੋਕਰ ਖਾਏ (ਫਿਲਮ ਹਮਾਰੀ ਕਿਸਮਤ), ਕਾਹੇ ਜੀਆ ਡੋਲੇ, ਦਿਲ ਕੇ ਲਗਾ ਕੇ, ਕੁਛ ਭੀ ਨਾ ਪਾਯਾ, (ਫਿਲਮ ਅਨੋਖੀ ਅਦਾ) ਤੇ ਫਿਲਮ ਭਿਖਾਰੀ ਦੇ ਕੁਝ ਗੀਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਟੁਨ ਟੁਨ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਏ। ਉਸ ਦੀ ਜੋਤੀ ਸੁੰਦਰ ਨਾਲ ਵੱਧ ਬਣੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਕੁੜੀ, ਮੇਲੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ, ਕਿੱਕਲੀ, ਲਾਜੋ, ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬਾਂ ਅਤੇ ਸੋਹਲਵਾਂ ਸਾਲ (1958) ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ ਗਾਏ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ।

H K TRANSPORT INC

Division of HK Incorporated

1401 West Ray St, Indianapolis, IN 46221
Ph: 317-408-3211, web: www.hktransportinc.com

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਸਾਰੀਆਂ 48 ਸਟੇਟਾਂ ਲਈ, ਡਰਾਈ ਫਰੇਟ, 100% ਨੋ ਟੱਚ, ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਟਰੇਲਰ ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪੋਜ਼ਿਟ, ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ 5000 ਡਾਲਰ ਸਾਈਨ-ਇਨ ਬੋਨਸ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਲਈ

92% ਫਲੈਟ ਡਿਸਪੈਚ
30 ਸੈਂਟ/ਗੈਲਨ ਤੱਕ ਫਿਊਲ ਡਿਸਕਾਊਂਟ
ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਟਰੇਲਰ
ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਾਇਰ ਰਿਬੇਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਹਰ 15 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਅਦਾਇਗੀ

ਡਰਾਈਵਰ ਲਈ

42 ਸੈਂਟ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ
95% ਲੋਡ ਯਾਰਡ 'ਚ ਹੁੱਕ ਐਂਡ ਡਰਾਪ
ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਟਰੇਲਰ
ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ ਟਰੱਕ
ਹਰ 15 ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਤਨਖਾਹ

ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ:

■ ਕਲਾਸ ਏ ਸੀ ਡੀ ਐਲ ਅਤੇ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੋਵੇ ■ ਉਮਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 23 ਸਾਲ
■ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 2 ਸਾਲ ਦਾ ਓ ਟੀ ਆਰ ਅਤੇ ਕੁਲ 5 ਸਾਲ ਦਾ ਤਸਦੀਕਯੋਗ ਤਜਰਬਾ ਹੋਵੇ।

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ 'ਲੀਜ਼ ਟੂ ਬਾਈ' ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਲਾਭ ਵੀ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ
ਡਾਇਰੈਕਟ ਡਿਪੋਜ਼ਿਟ ਅਤੇ ਪੰਪ 'ਤੇ ਫਿਊਲ ਰਿਬੇਟ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਫੋਨ 317-408-3211

ਜਾਂ ਵੈਬ ਸਾਈਟ www.hktransportinc.com 'ਤੇ ਅਰਜੀ ਭਰੋ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਪਲਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਕਾਊ ਹਨ

Citgo Gas Station For Sale in Ypsilanti, MI

Has Subway, Car Wash, Post Office, Check Cashing, Garage (Leased For \$4000 P.M.), Fuel Supply on Flat Commission (\$9150 P.M.), 4600 Sq. Ft. Store 2.84 Acres Land
Beer & Wine Possible
Price: \$3.20 Million

Shell Gas Station In Waterford, MI

4000 Sq. Ft. Store 0.92 Acre Land. Granite Counter Tops. Built in 2000, Completely Remodeled in 2011, Domino's Pay Rent: \$2500 P.M., Beer, Wine & Diesel
Price: \$850,000

Supermarket in Romulus, MI

Near Metro Detroit Airport, 15000 Sq. Ft. Store, Sale \$250,000 P.M., Selling, Beer, Wine, Liquor, Meats & Fresh Products
Price: \$ 1.10 Million

Strip Mall/Plaza in Canton, MI

Approx. 30,000 Sq. Ft. Plaza
Ideal/Perfect Corner to Start Up Indian Supermarket. Tenants Include Jett Pizza, Liquor Store, Chinese Restaurant.
Price: \$ 2.00 Million

Liquor Store In Canton, MI (Business Only)

Weekly Sale: \$17000-\$18000, Rent: \$5300 P.M.
Price: \$350,000 +Inventory

Shell Gas Station in Livonia, MI

Located on very busy intersection
Brand new pump. All lights are LED.
Price: \$550,000
Land Contract Available With \$200,000 Down.

For All Types Of Loans, Commercial & Residential Buying/Selling Home or Commercial Property in Michigan, Call

Raj Shergill, Realtor

Cell: 734-751-4455

Bus: 734-981-5333

Fax: 734-981-5311

rajsshergill@yahoo.com

www.LandMarkAdvantage.com

LandMark Realty

41637 Ford Road, Suite A, Canton, MI 48187

DJ Dice

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ
ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਡੀ ਜੇ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਵਾਂਗੇ ਝੂਮਣੇ...
ਅੱਡੀ ਲਾਵਾਂਗੇ ਬਿਰਕਣੇ...

734-812-7331
734-890-1767

28523 Ford Road, Garden City, MI 48135 - e-mail: DICECDJ@GMAIL.COM - www.thedjdice.com

Syan Video Production, Inc.

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਫਿਰ
ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ
ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ
ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਂਭਣ
ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ
ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ,
ਇਲੀਨਾਏ, ਓਹਾਇਓ,
ਆਇਓਆ

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera shooting/Digital Still Photography
(with flush mount album)

Live Video Display With Large Screens

DJ Service with Laser Lights

Call Toll Free: 1-800-RAJ-SYAN

(with 17 years Experienced)

Call: 734-261-0936 or 734-890-1767

e-mail: raj@syانvideo.com or visit at: www.syanvideo.com

Clay Oven

We Cater!

For all occasions
Up to 10,000 people
All live cooking on the spot.

Lunch Buffet

11am-3pm

\$7.95

Dinner
20% off

ਕੈਟਰਿੰਗ ਲਈ
ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ

Call for packages today

Ph: 847-219-7432

ਅਸੀਂ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੀਆਂ
ਸਾਰੀਆਂ ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ
ਕੈਟਰਿੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

855 East Schaumburg Rd., Schaumburg, IL 60194

Ph: 847-524-3007

ਸ਼ਹੀਦਾਨਿ-ਵਫ਼ਾ

ਕਿਸਤ 4

ਅੱਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖਾਂ ਜੋਗੀ

ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਬਾਰੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖਾਂ ਜੋਗੀ ਨੇ ਇਕ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ 1913 ਵਿਚ ਲੰਮੀ ਨਜ਼ਮ 'ਸ਼ਹੀਦਾਨਿ-ਵਫ਼ਾ' ਲਿਖੀ ਸੀ। 37 ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਉਰਦੂ ਨਜ਼ਮ ਸਾਕਾ ਸਰਹਿੰਦ ਦੀ ਦਿਲ ਕੰਬਾਊ ਘਟਨਾ ਦੀ ਝਾਕੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਜ਼ਮ ਦੇ 110 ਬੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਬੰਦ ਦੇ 6-6 ਮਿਸਰੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਇਹ ਨਜ਼ਮ ਨੂੰ ਮਰਸੀਏ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੇ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਨੂੰ ਖੂਬ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਰਸੀਏ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰੁਣਾ ਤੇ ਬੀਰ ਰਸਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਦਭੁਤ, ਰੌਦਰ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਰਸਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਮੁਹਾਰਤ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 1915 ਵਿਚ ਸਾਕਾ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ 'ਗੰਜਿ-ਸ਼ਹੀਦਾਂ' ਨਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਨਜ਼ਮ ਵੀ ਲਿਖੀ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਅੱਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖਾਂ ਜੋਗੀ ਦੀ ਲਾਸਾਨੀ ਰਚਨਾ 'ਸ਼ਹੀਦਾਨਿ-ਵਫ਼ਾ' ਲੜੀਵਾਰ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਦੇਖ ਕਰ ਪੜ ਗਈ ਦੁਸ਼ਮਨ ਮੇਂ ਖਲਬਲੀ

31

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਦੇਖ ਕਰ ਪੜ ਗਈ ਦੁਸ਼ਮਨ ਮੇਂ ਖਲਬਲੀ।
ਨਾਜ਼ਿਮ ਕੇ ਇਜ਼ਤਿਰਾਬ ਥਾ, ਰਾਜੇ ਕੇ ਬੇਕਲੀ।
ਕਹਤੇ ਬੇ ਇਨ ਕੀ ਜਬ ਕਭੀ ਤਲਵਾਰ ਹੈ ਚਲੀ।
ਸਰ ਲੇ ਕੇ ਫਿਰ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਕੇ ਹੀ ਹੈ ਬਲਾ ਟਲੀ।
ਜਾਨੋਂ ਕੀ ਬੈਰ ਚਾਹਤੇ ਹੋ, ਮਿਲ ਕੇ ਘੇਰ ਲੋ।
ਕਿਸਮਤ ਚਲੀ ਹੈ ਸਾਥ ਸੇ ਫਿਰ ਇਸ ਕੇ ਫੇਰ ਲੋ।
(ਇਜ਼ਤਿਰਾਬ=ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ, ਬੇਕਲੀ=ਬੇਚੈਨੀ)

32

ਸੁਨ ਕਰ ਯਿਹ ਬਾਤ ਟੂਟ ਪੜੇ ਅਹਿਲ-ਏ-ਕੀਂ।
ਹਮਲਾ ਕੀਯਾ ਵੁਹ ਸਖਤ ਕਿ ਬੱਰਾ ਗਈ ਜਮੀਂ।
ਹੋ ਜਾਤਾ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਘੜੀ ਰੁਸਤਮ ਭੀ ਬਿਲਯਕੀਂ।
ਨਰਗਾ ਮੇਂ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਘਬਰਾਏ ਤਕ ਨਹੀਂ।
ਇਕ ਢਾਲ ਪਿ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਕੇ ਰੋਕੇ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ।
ਤਲਵਾਰ ਜਬ ਉਠਾਈ ਤੋ ਭਾਗੇ ਕਤਾਰਵਾਰ।
(ਅਹਿਲ-ਏ-ਕੀਂ=ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਭਰੇ ਲੋਕ, ਬਿਲਯਕੀਂ=ਯਕੀਨਨ, ਨਰਗਾ=ਝਾਂਸਾ)

33

ਕਹਨੇ ਲਗੇ ਗੁਰੂ ਤੋ ਜਿਆਲੇ ਬਲਾ ਕੇ ਹੈਂ।
ਸਬ ਦਾਓ ਘਾਤ ਯਾਦ ਇਨ੍ਹੋਂ ਫ਼ਨ-ਏ-ਦਗਾ ਕੇ ਹੈਂ।
ਗੱਦੀ ਪਿ ਸੁਲੁਹ-ਕੁਲ ਹੈਂ ਤੋ ਰਨ ਮੇਂ ਲੜਾਕੇ ਹੈਂ।
ਬੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੋਂ ਸੇ ਬੰਦੇ ਖੁਦਾ ਕੇ ਹੈਂ।
ਹਮ ਤੋ ਸਮਝ ਰਹੇ ਬੇ, ਪਕੜ ਲੋਗੇ ਆਨ ਮੇਂ।
ਸਾਬਿਤ ਹੁਏ ਯਿਹ ਸ਼ੇਰ ਮਗਰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਮੇਂ।

34

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਰਾਜਪੂਤੋਂ ਕੇ ਛੱਕੇ ਛੁੜਾ ਦੀਏ।
ਮੁਗਲੋਂ ਕੇ ਵਲਵਲੇ ਭੀ ਜੇ ਬੇ ਸਬ ਮਿਟਾ ਦੀਏ।
ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੇ ਅਪਨੀ ਤੇਗ ਕੇ ਜੋਹਰ ਦਿਖਾ ਦੀਏ।
ਕੁਸ਼ਤੋਂ ਕੇ ਏਕ ਆਨ ਮੇਂ ਪੁਸ਼ਤੇ ਲਗਾ ਦੀਏ।
ਰਾਜਾ ਜੋ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਯੇ ਬੇ ਬਾਹਰ ਪਹਾੜ ਸੇ।
ਪਛਤਾ ਰਹੇ ਬੇ ਜੀ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਲੜਾਤ ਸੇ।
(ਕੁਸ਼ਤੋਂ ਕੇ ਪੁਸ਼ਤੇ=ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੇਰ)

35

ਦੇਖਾ ਜੂੰਹੀ ਹੁਜ਼ੂਰ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਸਿਮਟ ਗਏ।
ਬੜ੍ਹਨੇ ਕੀ ਜਗਹ ਖੋਫ਼ ਸੇ ਨਾਮਰਦ ਹਟ ਗਏ।
ਘੋੜੇ ਕੇ ਏੜ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਰਨ ਮੇਂ ਡਟ ਗਏ।
ਫ਼ਰਮਾਏ ਬੁਜ਼ਦਿਲੋਂ ਸੇ ਕਿ ਤੁਮ ਕਯੋਂ ਪਲਟ ਗਏ।
ਅਬ ਆਓ ਰਨ ਮੇਂ ਜੰਗ ਕੇ ਅਰਮਾਂ ਨਿਕਾਲ ਲੋ।
ਤੁਮ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹੋ, ਵਾਰ ਹਮਾਰਾ ਸੰਭਾਲ ਲੋ।

36

ਆਯੇ ਹੋ ਤੁਮ ਪਹਾੜ ਸੇ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਮੇਂ।
ਬੱਟਾ ਲਗਾ ਕੇ ਜਾਤੇ ਹੋ ਕਯੋਂ ਨਾਮ-ਓ-ਨੰਗ ਮੇਂ।
ਸੁਨਤੇ ਹੈਂ ਤੁਮ ਕੇ ਨਾਜ਼ ਹੈ ਤੀਰ-ਓ-ਤੁਫ਼ੰਗ ਮੇਂ।
ਹੁਸ਼ਯਾਰ ਸ਼ਹਸਵਾਰ ਹੋ ਮਾਹਿਰ ਖਦੰਗ ਮੇਂ।
ਦਸ ਬਾਰਹ ਤੁਮ ਮੇਂ ਰਾਜੇ ਹੈਂ ਦੋ ਇਕ ਨਵਾਬ ਹੈਂ।
ਫਿਰ ਹਮ ਸੇ ਜੰਗ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਕਯੋਂ ਇਜ਼ਤਿਨਾਬ ਹੈਂ।
(ਨਾਮ-ਓ-ਨੰਗ=ਇੱਜ਼ਤ, ਖਦੰਗ=ਤੀਰ, ਇਜ਼ਤਿਨਾਬ= ਪਰਹੇਜ਼)

37

ਦੇਖੋਂ ਤੋ ਆਜ ਹਮ ਭੀ ਤੁਮਾਰੀ ਬਹਾਦਰੀ।
ਵੁਹ ਖੁੱਕਰੀ ਕੀ ਕਾਟ ਪਟੇ ਕੀ ਹੁਨਰਵਰੀ।
ਹਮ ਨੋ ਤੁਮਾਰੇ ਹਮਲੇ ਕੋ ਰੋਕਾ ਥਾ ਸਰਸਰੀ।
ਅਬ ਅਪਨਾ ਵਾਰ ਰੋਕਨਾ ਸਬ ਮਿਲ ਕੇ ਲਸ਼ਕਰੀ।
ਹਮ ਕੇ ਬਫ਼ਜ਼ਲ-ਏ-ਈਜ਼ਦੀ ਤਨਹਾ ਨ ਜਾਨਨਾ।
ਕਸਰਤ ਪਿ ਐਂਠ ਐਂਠ ਕੇ ਸੀਨਾ ਨ ਤਾਨਨਾ।
(ਬਫ਼ਜ਼ਲ-ਏ-ਈਜ਼ਦੀ=ਰੱਬ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ, ਤਨਹਾ=ਇਕੱਲਾ)

38

ਯਿਹ ਕਹਕੇ ਉਨ ਪੇ ਟੂਟ ਪੜੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।
ਇਸ ਸਫ਼ ਕੇ ਕਾਟਤੇ ਕਭੀ ਉਸ ਪਰੇ ਕੇ ਕਾਹ।
ਜਮਤੀ ਨ ਥੀ ਹੁਜ਼ੂਰ ਕੀ ਤਲਵਾਰ ਪਰ ਨਿਗਾਹ।
ਤੇਗ-ਏ-ਗੁਰੂ ਪਿ ਹੋਤਾ ਥਾ ਬਿਜਲੀ ਕਾ ਸ਼ਾਇਬਾਹ।
ਇਕ ਹਮਲੇ ਮੇਂ ਥਾ ਫ਼ੌਜ ਕਾ ਤਖ਼ਤ ਉਲਟ ਗਯਾ।
ਗੁਰ ਕੀ ਹਵਾ-ਏ-ਤੇਗ ਸੇ ਬਾਦਲ ਥਾ ਛਟ ਗਯਾ।
(ਪਰੇ=ਕਤਾਰ, ਕਾਹ=ਘਾਹ, ਸ਼ਾਇਬਾਹ=ਸੱਕ)

39

ਜੋ ਬਚ ਗਏ ਵੁਹ ਭਾਗ ਗਏ ਮੂੰਹ ਕੇ ਮੋੜ ਕਰ।
ਰਸਤਾ ਘਰੋਂ ਕਾ ਲੇ ਲੀਯਾ ਮੈਦਾਂ ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ।
ਸਿੰਘੋਂ ਨੇ ਭੁਸ ਨਿਕਾਲ ਦੀਯਾ ਥਾ ਝੰਜੋੜ ਕਰ।
ਪਛਤਾਏ ਆਖਿਰਸੇ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕੋਲ ਤੋੜ ਕਰ।
ਲਾਸ਼ੋਂ ਸੇ ਔਰ ਸਰੋਂ ਸੇ ਥਾ ਮੈਦਾਨ ਪਟ ਗਯਾ।
ਆਯੇ ਸੇ ਬੇਸ਼ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਆਦਾ ਥਾ ਕਟ ਗਯਾ।
(ਬੇਸ਼=ਵੱਧ, ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਆਦਾ=ਵੈਰੀ ਦੀ ਫ਼ੌਜ)

40

ਸਰਹਿੰਦ ਕੇ ਨਵਾਬ ਕਾ ਫ਼ਕ ਰੰਗ ਹੋ ਗਯਾ।
ਲਸ਼ਕਰ ਕਾ ਹਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਵੁਹ ਦੰਗ ਹੋ ਗਯਾ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਤੇਗ-ਏ-ਤੇਜ਼ ਸੇ ਜਬ ਤੰਗ ਹੋ ਗਯਾ।
ਜ਼ਾਲਿਮ ਕਾ ਦਿਲ ਜੋ ਸਖਤ ਥਾ ਅਬ ਸੰਗ ਹੋ ਗਯਾ।
ਠਹਰਾਈ ਦਿਲ ਮੇਂ ਸਿੰਘੋਂ ਸੇ ਮੈਂ ਇੱਤਿਕਾਮ ਲੂੰ।
ਧੋਕੇ ਫ਼ਰੇਬ ਸੇ ਮੈਂ ਸਹਰ ਲੂੰ ਯਾ ਸ਼ਾਮ ਲੂੰ। (ਚਲਦਾ)

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਮ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਛੋਟੇ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 8 ਫਰਵਰੀ 2014 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-102

ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਫੱਟੀ ਧੋ ਕੇ, ਲਿਖਣ ਦੀ ਕਰਨ ਤਿਆਰੀ।
ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੇ ਅੱਜ ਪੱਕੀ ਲੈਣੀ, ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਅੱਖਰਕਾਰੀ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-100

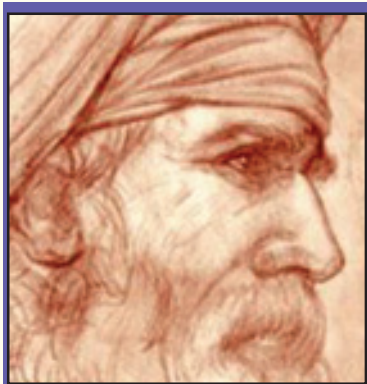
ਜੋਬਨ ਰੁੱਤੇ ਫਸਲ ਜੱਟ ਦੀ,
ਪਸ਼ੂ ਅਵਾਰਾ ਦੇਣ ਉਜਾੜ।
ਰਾਖੀ ਉਸ ਦੀ ਕਰਨ ਦੀ ਖਾਤਰ,
ਕਰਿਆ ਸਸਤਾ ਜਿਹਾ ਜੁਗਾੜ।
ਨਾ ਗਰਮੀ ਨਾ ਸਰਦੀ ਲੱਗੇ,
ਹੋਵੇ ਪੋਹ ਜਾਂ ਹੋਵੇ ਗਾੜ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਹਰੇ ਭਰੇ ਖੇਤਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਰਾਖਾ
'ਡਰਨਾ' ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ।
ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਡਰ ਖੇਤ ਨਹੀਂ ਵੜਦੇ
ਦੂਰ ਦੂਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ।
ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ
ਪਰ ਆਪ ਨਿਰਲੇਪ ਹੀ ਰਹਿਣਾ।
ਦੇਖਾਂ ਸਭ ਚਲਾਕੀ ਬੰਦੇ ਦੀ
ਪਰ ਮੂੰਹੋਂ ਖੁਦ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ।
-ਸੈਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ
ਸੈਨ ਹੋਜੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਪੱਕੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਖਾਣ ਨਾ ਪੰਛੀ,
ਡਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਗੱਡਣਾ।
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰੋਲਾ-ਰੱਪਾ ਪਾ ਕੇ,
ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢਣਾ।
ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਦੀ ਸੋਚ ਨੇ,
ਇਹ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ।
ਜੋੜ ਕੇ ਡੰਡੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਪਗੜੀ,
ਕੂੜਤਾ ਪਾ ਕੇ ਰਾਖਾ ਬਣਾਇਆ।
ਇਸ ਡਰਨੇ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਪੰਛੀ,
ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਫਸਲਾਂ ਵੱਲ ਆਇਆ।
-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ
ਫੋਨ: 718-690-8403

ਖੇਤੀ ਖਸਮਾਂ ਸੇਤੀ,
ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਜੁਗਾੜ ਬਈ।
ਪਾ ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਤਾਂ
ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਇਹ ਉਜਾੜ ਬਈ।
ਉਡ ਜਾਵੇ ਨੀਂਦ ਜਦੋਂ
ਦੇਖੀਏ ਸਦੇਹਾਂ ਆ ਕੇ,
ਲਹਿਰਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ
ਕੋਈ ਗਿਆ ਏ ਲੜਾਤ ਬਈ।
-ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਸੈਂਪਲਾ
ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ।

ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਇਹ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ,
ਝੱਗਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆਈਏ।
ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਡੰਡੇ ਨਾਲੇ-ਨਾਲੇ,
ਬੰਦਾ ਇਕ ਬਣਾਈਏ।
ਨਾਲੇ ਝੱਗਾ ਕੰਮ ਆਵੇਗਾ,
ਨਾਲੇ ਹੋਊ ਰਾਖੀ,
ਸੰਕਟ ਜਿਹੜਾ ਭੌਂਦਾ ਸਿਰ,
ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਜ ਨਿਪਟਾਈਏ।
-ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮਿਲਪੀਟਸ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ

ਅੱਲ੍ਹਾ ਯਾਰ ਖਾਂ ਜੋਗੀ ਚਮਕੌਰ ਅਤੇ ਸਰਹਿੰਦ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਬਾਰੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਾਇਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਸਾਕੇ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ 'ਸ਼ਹੀਦਾਨਿ-ਵਫ਼ਾ' 1913 ਵਿਚ ਅਤੇ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਸਾਕੇ ਬਾਰੇ 'ਗੰਜਿ-ਸ਼ਹੀਦਾਂ' 1915 ਵਿਚ ਲਿਖੀ।

HURRY!
LIMITED-TIME
OFFER!

Apple iPad mini

HOME ENTERTAINMENT ANYWHERE.

Only from DISH
Get an iPad® mini FREE when you sign up for DISH and the Hopper.®

Cannot be combined with promotional pricing. Must subscribe to qualifying American programming starting at \$54.99/mo in addition to International programming. Requires 24-month commitment, credit qualification and qualifying programming.

Did you know that the first Indian woman in space was a Punjabi trailblazer? With the Hopper, we're trailblazing a new way to watch your home entertainment anywhere.

WATCH WHAT YOU LOVE

LOVE HOW YOU WATCH IT

And many more!

PUNJABI PACK

\$24.99/mo

AMERICA'S TOP 120

Over 190 American channels starting at \$29.99/month for 12 months.*

*Requires 24-month commitment and credit qualification. Monthly DVR and receiver fees apply.

Only the **Hopper®** gives you the power to:

- Watch all your live and recorded TV anywhere*
- Instantly skip commercials*
- Store up to 2,000 hours of your favorite shows

*Feature must be enabled by customer.

Call now! 1-888-926-5479
or visit **DishPunjabiTV.com**

Important Terms and Conditions: Promotional Offers: International programming requires additional \$10/mo International Basic package or any America's Top package. For iPad mini Offer, International programming requires any America's Top package. Requires activation of new qualifying DISH service. All prices, fees, charges, packages, programming, features, functionality and offers subject to change without notice. After 12-month promotional period, then-current everyday monthly price applies and is subject to change. **ETF:** If you cancel service during the first 24 months, early termination fee of \$20 for each month remaining applies. For iPad mini offer, if you cancel service during first the 24 months, early termination fee of \$30 for each month remaining applies. **Activation fee may apply.**

Additional Requirements: For iPad mini Offer: Customer must select Hopper system and minimum of America's Top 120 package; allow 4-6 weeks for delivery; offer not available in Puerto Rico or USVI. **ETF** based in part on everyday price (i.e. non-promotional price) for programming. Available while supplies last. Model subject to change without notice. **Hopper Features:** AutoHop feature is only available with playback the next day of select primetime shows on ABC, CBS, FOX and NBC as part of PrimeTime Anytime feature. Both features are subject to availability. **Installation/Equipment Requirements:** A second dish antenna may be required to view both International and American programming. Free Standard Professional Installation only. Certain equipment is leased and must be returned to DISH upon cancellation or unreturned equipment fees apply. Upfront and additional monthly fees may apply. Recording hours vary; 2000 hours based on SD programming. Equipment comparison based on equipment available from major TV providers as of 1/17/14. Watching live and recorded TV anywhere requires an Internet-connected, Sling-enabled DVR and compatible mobile device. **Miscellaneous:** Offers available for new and qualified former customers, and subject to terms of applicable Promotional and Residential Customer agreements. State reimbursement charges may apply. Additional restrictions and taxes may apply. **Offers end 6/12/14.**

© 2014 DISH Network L.L.C. All rights reserved. iPad is a trademark of Apple Inc., registered in the U.S. and other countries. Apple is not a participant in or sponsor of this promotion.

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਸੈਂਟਰ, ਲੈਨਸਿੰਗ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ)

4701 Pleasant Grove, Lansing, MI 48910 Ph: 517-272-0231, www.LansingGurdwara.Com

ਲੈਨਸਿੰਗ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਕਰਾਊਨ ਪੁਆਇੰਟ, ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ, ਸਾਊਥਬੈਂਡ, ਮਿਲਵਾਕੀ, ਡਿਟਰਾਇਟ, ਗਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਜ਼, ਮਸਕੀਗਨ, ਜੈਕਸਨ, ਫਲਿੰਟ, ਸਾਗੀਨਾਅ, ਕੈਲਮਜ਼ੂ, ਬੈਟਲ ਕਰੀਕ, ਬੈਂਟਨ ਹਾਰਬਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੂਰ-ਨੇੜੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ

ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ

ਅਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲਾ

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 26 ਅਪਰੈਲ 2014

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 26 ਅਪਰੈਲ 2014 ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਸਵੇਰੇ 9.00 ਵਜੇ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕੀਰਤਨੀਏ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਰਿਵਰਫਰੰਟ ਪਾਰਕ, (ਲੈਨਸਿੰਗ ਡਾਊਨ ਟਾਊਨ ਪਾਰਕ) ਵਿਚ ਇਕੱਤਰ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸੇ ਪਾਰਕ ਤੋਂ ਪਰੇਡ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰੇਡ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਵਾਇਤੀ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲਣਗੇ। ਪਰੇਡ ਆਪਣੇ ਰੂਟ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਵਾਪਸ ਇਸੇ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰੇਡ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਰਿਵਰ ਫਰੰਟ ਪਾਰਕ (300 N. Grand Ave, Lansing, MI 48933) ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਲੰਗਰ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ।

Sponsors: Grill of India, Flint (MI) 810-230-7090
Ajay Badhwar Tax and Accounting Services
Ph: 517-393-0720
Syan Video, Ph: 734-261-0936
Karn Gill, Ph: 734-612-9984
Bombay Wedding Events, Ph: 586-604-6881
Paradise Insurance Agency, Ph: 517 499 4883
Worldwide Travel: 1-800-504-3044
Khalsa Sikh Center, Flint, Michigan, Ph: 810-618-7280

ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਲੋਕ ਕਲਾਕਾਰ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗਿੱਧੇ ਅਤੇ ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਅਮਰੀਕੀ ਮੁਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਆਗੂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨਗੇ।

*ਤਾਜ਼ਾ ਜਲੇਬੀਆਂ *ਗਰਮ ਗਰਮ ਪਕੌੜਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ
*ਧਾਰਮਿਕ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਪੇਂਟਿੰਗ ਦਾ ਸਟਾਲ ਲੱਗੇਗਾ

Contacts:

Gurudwara Sahib (517) 272-0231
Ladi Multani (517) 204-4171

S. Balbir Singh (517) 402-1811
S. Kuldip Singh (President) 517-402-4910

Ladi Multani, Balbir Singh, Gurdev Singh, Kuldeep Singh, Bakhsish Singh, Jaswant Singh, Karnail Singh, Sukhjinder Singh, Kulvir Singh, Kashmir Singh, Balwinder Singh, Gurjinder Singh, Balvir Singh Habibwal, Kulwant Singh, Rinku, Resham Singh, Daler Singh, Manjit Singh, Nirmal Singh, Swarn Singh, Ruby, Bila, Gulab Singh, Sukhwinder Singh, Kulwinder Singh, Rajinder Singh, Jaswant Singh Grewal, Rajvir Singh Virk, Gurbaksh Singh, Gian Singh.

Free city parking across the Park on Capital Ave.